

RAPORT ROCZNY 2019

BANKU HANDLOWEGO W WARSZAWIE S.A.

MARZEC 2020

WYBRANE DANE FINANSOWE	w tys. zł		w tys. euro**	
	2019	2018	2019	2018
Przychody z tytułu odsetek i o podobnym charakterze	1 405 609	1 303 310	326 752	292 616
Przychody z tytułu opłat i prowizji	620 027	603 439	144 133	141 423
Zysk brutto	656 189	842 273	152 540	197 397
Zysk netto	478 802	653 119	111 304	153 066
Całkowite dochody	505 318	745 025	117 468	174 606
Zmiana stanu środków pieniężnych	(3 678 013)	6 960 340	(855 002)	1 631 240
Aktywa razem	51 897 712	49 242 024	12 186 853	11 451 633
Zobowiązania wobec banków	2 125 383	1 402 124	499 092	326 075
Zobowiązania wobec klientów	39 849 772	38 395 885	9 357 702	8 929 276
Kapitał własny	7 023 703	7 007 052	1 649 337	1 629 547
Kapitał zakładowy	522 638	522 638	122 728	121 544
Liczba akcji (w szt.)	130 659 600	130 659 600	130 659 600	130 659 600
Wartość księgowa na jedną akcję (w zł/euro)	53,76	53,63	12,50	12,47
Łączny współczynnik wypłacalności (w %)	17,0	16,5	17,0	16,5
Zysk na jedną akcję zwykłą (w zł/euro)	3,66	5,00	0,85	1,17
Rozwodniony zysk na jedną akcję (w zł/euro)	3,66	5,00	0,85	1,17
Wyplacona dywidenda na jedną akcję (w zł/euro)*	-	3,74	-	0,87

*Na dzień publikacji niniejszego sprawozdania Zarząd Banku nie zakończył analizy pozwalającej na przedłożenie rekomendacji w sprawie wypłaty dywidendy za 2019 rok. Przedstawione wskaźniki za 2018 dotyczą wypłaconej w 2019 roku dywidendy z podziału zysku za 2018 rok.

**Kursy użyte do przeliczenia złotych na euro: pozycje sprawozdania z sytuacji finansowej wg średniego kursu NBP na dzień 31 grudnia 2019 roku – 4,2585 zł (na dzień 31 grudnia 2018 roku: 4,3000 zł); pozycje rachunku zysków i strat, sprawozdania z całkowitych dochodów oraz sprawozdania z przepływów pieniężnych wg kursu stanowiącego średnią arytmetyczną kursów NBP na koniec każdego miesiąca 2019 roku – 4,3018 zł (2018 roku: 4,2669 zł).

ROCZNE JEDNOSTKOWE SPRAWOZDANIE FINANSOWE
BANKU HANDLOWEGO W WARSZAWIE S.A.
ZA ROK OBROTOWY KOŃCZĄCY SIĘ 31 GRUDNIA 2019 ROKU

MARZEC 2020

SPIS TREŚCI

Rachunek zysków i strat	6
Sprawozdanie z całkowitych dochodów	7
Sprawozdanie z sytuacji finansowej	8
Sprawozdanie ze zmian w kapitale własnym	9
Sprawozdanie z przepływów pieniężnych	10
Informacja dodatkowa zawierająca opis przyjętych zasad rachunkowości i inne informacje objaśniające	11
1. Informacje ogólne o Banku	11
2. Znaczące zasady rachunkowości	11
3. Sprawozdawczość dotycząca segmentów działalności	21
4. Wynik z tytułu odsetek	21
5. Wynik z tytułu opłat i prowizji	22
6. Przychody z tytułu dywidend	23
7. Wynik na handlowych instrumentach finansowych i rewaluacji	24
8. Wynik na rachunkowości zabezpieczeń	24
9. Wynik na pozostałych przychodach i kosztach operacyjnych	24
10. Koszty działania i koszty ogólnego zarządu	25
11. Amortyzacja rzeczowych aktywów trwałych oraz wartości niematerialnych	26
12. Wynik z tytułu oczekiwanych strat kredytowych aktywów finansowych oraz rezerw na zobowiązania warunkowe	26
13. Podatek dochodowy	27
14. Zysk przypadający na jedną akcję	27
15. Zestawienie zmian w pozostałych całkowitych dochodach	27
16. Kasa, operacje z Bankiem Centralnym	28
17. Należności od banków	28
18. Aktywa i zobowiązania finansowe przeznaczone do obrotu	30
19. Inwestycyjne dłużne aktywa finansowe wyceniane w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody	31
20. Udziały w jednostkach zależnych oraz inwestycje kapitałowe i pozostałe	32
21. Należności od klientów	34
22. Rzeczowe aktywa trwałe	36
23. Wartości niematerialne	38
24. Test utraty wartości dla wartości firmy	40
25. Aktywo z tytułu odroczonego podatku dochodowego	41
26. Inne aktywa	43
27. Zobowiązania wobec banków	44
28. Zobowiązania wobec klientów	44
29. Rezerwy	45

30.	Inne zobowiązania _____	46
31.	Aktywa i zobowiązania finansowe według umownych terminów wymagalności/zapadalności _____	47
32.	Kapitały _____	47
33.	Transakcje repo oraz reverse repo _____	49
34.	Kompensowanie należności i zobowiązań finansowych _____	50
35.	Rachunkowość zabezpieczeń _____	51
36.	Wartość godziwa _____	51
37.	Wynik z tytułu wyłączenia składnika aktywów finansowych z bilansu _____	55
38.	Zobowiązania warunkowe i sprawy sporne _____	56
39.	Aktywa stanowiące zabezpieczenie _____	59
40.	Działalność powiernicza _____	59
41.	Leasing _____	59
42.	Informacje uzupełniające do sprawozdania z przepływów pieniężnych _____	61
43.	Transakcje z kluczowym personelem kierowniczym _____	61
44.	Jednostki powiązane _____	61
45.	Świadczenia na rzecz pracowników _____	63
46.	Zarządzanie ryzykiem _____	68
47.	Zdarzenia po dacie bilansowej _____	94

Rachunek zysków i strat

	Za okres	2019	2018
<i>w tys. zł</i>	Nota		
Przychody z tytułu odsetek	4	1 299 276	1 248 565
Przychody o podobnym charakterze	4	106 333	54 745
Koszty odsetek i koszty o podobnym charakterze	4	(253 880)	(198 231)
Wynik z tytułu odsetek	4	1 151 729	1 105 079
Przychody z tytułu opłat i prowizji	5	620 027	603 439
Koszty z tytułu opłat i prowizji	5	(75 980)	(76 148)
Wynik z tytułu opłat i prowizji	5	544 047	527 291
Przychody z tytułu dywidend	6	10 949	23 778
Wynik na handlowych instrumentach finansowych i rewaluacji	7	375 458	361 546
Wynik na inwestycyjnych dłużnych aktywach finansowych wycenianych w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody	37	97 969	112 631
Wynik na inwestycjach kapitałowych i pozostałych wycenianych w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat		17 366	6 276
Wynik na rachunkowości zabezpieczeń	8	(3 493)	3 682
Pozostałe przychody operacyjne	9	24 600	37 990
Pozostałe koszty operacyjne	9	(28 619)	(29 189)
Wynik na pozostałych przychodach i kosztach operacyjnych	9	(4 019)	8 801
Koszty działania i koszty ogólnego zarządu	10	(1 104 050)	(1 084 387)
Amortyzacja rzeczowych aktywów trwałych oraz wartości niematerialnych	11	(85 793)	(70 678)
Wynik z tytułu zbycia pozostałych aktywów		(354)	(834)
Wynik z tytułu oczekiwanych strat kredytowych aktywów finansowych oraz rezerw na zobowiązania pozabilansowe	12	(245 898)	(63 562)
Podatek od niektórych instytucji finansowych		(97 722)	(87 350)
Zysk brutto		656 189	842 273
Podatek dochodowy	13	(177 387)	(189 154)
Zysk netto		478 802	653 119
Średnia ważona liczba akcji zwykłych (w szt.)	14	130 659 600	130 659 600
Zysk na jedną akcję (w zł)	14	3,66	5,00
Rozwodniony zysk na jedną akcję (w zł)	14	3,66	5,00

Informacja dodatkowa zamieszczona na stronach 11-95 stanowi integralną część rocznego jednostkowego sprawozdania finansowego.

Sprawozdanie z całkowitych dochodów

	Za okres	2019	2018
<i>w tys. zł</i>	Nota		
Zysk netto		478 802	653 119
Pozostałe całkowite dochody, które mogą być przekwalifikowane do rachunku zysków i strat:			
Wycena aktywów finansowych wycenianych według wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody (netto)	15	30 521	94 544
Pozostałe całkowite dochody, które nie mogą być przekwalifikowane do rachunku zysków i strat:			
Zyski/(Straty) aktuarialne z wyceny programu określonych świadczeń (netto)	15	(4 005)	(2 638)
Pozostałe całkowite dochody po opodatkowaniu		26 516	91 906
Całkowite dochody ogółem		505 318	745 025

Informacja dodatkowa zamieszczona na stronach 11-95 stanowi integralną część rocznego jednostkowego sprawozdania finansowego.

Sprawozdanie z sytuacji finansowej

	Stan na dzień	31.12.2019	31.12.2018
<i>w tys. zł</i>	Nota		
AKTYWA			
Kasa, operacje z Bankiem Centralnym	16	3 736 706	7 272 193
Należności od banków	17	1 165 625	1 333 816
Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu	18	5 406 595	2 213 849
Inwestycyjne dłużne aktywa finansowe wyceniane w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody	19	15 484 578	14 241 363
Udziały w jednostkach zależnych	20	105 895	106 075
Inwestycje kapitałowe i pozostałe wyceniane w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	20	62 355	48 511
Należności od klientów	21	23 608 775	21 853 349
Rzeczowe aktywa trwałe	22	498 799	363 002
Wartości niematerialne	23	1 441 953	1 417 506
Aktywo z tytułu odroczonego podatku dochodowego	25	237 338	205 165
Inne aktywa	26	149 093	187 195
Aktywa razem		51 897 712	49 242 024
ZOBOWIĄZANIA			
Zobowiązania wobec banków	27	2 125 383	1 402 124
Zobowiązania finansowe przeznaczone do obrotu	18	1 867 900	1 606 189
Pochodne instrumenty zabezpieczające		19 226	-
Zobowiązania wobec klientów	28	39 849 772	38 395 885
Rezerwy	29	65 199	29 984
Zobowiązania z tytułu bieżącego podatku dochodowego		41 725	66 297
Inne zobowiązania	30	904 804	734 493
Zobowiązania razem		44 874 009	42 234 972
KAPITAŁ WŁASNY			
Kapitał zakładowy	32	522 638	522 638
Kapitał zapasowy	32	2 944 585	2 944 585
Kapitał z aktualizacji wyceny	32	114 893	84 372
Pozostałe kapitały rezerwowe	32	2 874 289	2 877 122
Zyski zatrzymane		567 298	578 335
Kapitał własny razem		7 023 703	7 007 052
Zobowiązania i kapitał własny razem		51 897 712	49 242 024

Informacja dodatkowa zamieszczona na stronach 11-95 stanowi integralną część rocznego jednostkowego sprawozdania finansowego.

Sprawozdanie ze zmian w kapitale własnym

<i>w tys. zł</i>	Kapitał zakładowy	Kapitał zapasowy	Kapitał z aktualizacji wyceny	Pozostałe kapitały rezerwowe	Zyski zatrzymane	Kapitał własny razem
Stan na 1 stycznia 2019 roku	522 638	2 944 585	84 372	2 877 122	578 335	7 007 052
Całkowite dochody ogółem, z tego:	-	-	30 521	(4 005)	478 802	505 318
zysk netto	-	-	-	-	478 802	478 802
wycena aktywów finansowych wycenianych według wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody (netto)	-	-	30 521	-	-	30 521
zyski/(straty) aktuarialne z wyceny programu określonych świadczeń (netto)	-	-	-	(4 005)	-	(4 005)
Dywidendy	-	-	-	-	(488 667)	(488 667)
Transfer na kapitały	-	-	-	1 172	(1 172)	-
Stan na 31 grudnia 2019 roku	522 638	2 944 585	114 893	2 874 289	567 298	7 023 703

<i>w tys. zł</i>	Kapitał zakładowy	Kapitał zapasowy	Kapitał z aktualizacji wyceny	Pozostałe kapitały rezerwowe	Zyski zatrzymane	Kapitał własny razem
Stan na 1 stycznia 2018 roku	522 638	2 944 585	(9 376)	2 879 669	537 102	6 874 618
Zmiany wynikające z zastosowania MSSF 9	-	-	(796)	-	(74 784)	(75 580)
Stan na 1 stycznia 2018 roku z uwzględnieniem zmian wynikających z zastosowania MSSF 9	522 638	2 944 585	(10 172)	2 879 669	462 318	6 799 038
Całkowite dochody ogółem, z tego:	-	-	94 544	(2 638)	653 119	745 025
zysk netto	-	-	-	-	653 119	653 119
wycena aktywów finansowych wycenianych według wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody (netto)	-	-	94 544	-	-	94 544
zyski/(straty) aktuarialne z wyceny programu określonych świadczeń (netto)	-	-	-	(2 638)	-	(2 638)
Dywidendy	-	-	-	-	(537 011)	(537 011)
Transfer na kapitały	-	-	-	91	(91)	-
Stan na 31 grudnia 2018 roku	522 638	2 944 585	84 372	2 877 122	578 335	7 007 052

Informacja dodatkowa zamieszczona na stronach 11-95 stanowi integralną część rocznego jednostkowego sprawozdania finansowego.

Sprawozdanie z przepływów pieniężnych

	Za okres	2019	2018
<i>w tys. zł</i>			
A. DZIAŁALNOŚĆ OPERACYJNA			
I. Zysk netto		478 802	653 119
II. Korekty		(4 598 060)	5 934 744
Bieżący i odroczony podatek dochodowy ujęty w wyniku finansowym		177 387	189 154
Amortyzacja		85 793	70 678
Zmiana stanu odpisów z tytułu oczekiwanych strat kredytowych aktywów finansowych		210 743	73 017
Wynik z tytułu rezerw		36 795	(10 475)
Wynik z tytułu odsetek		(1 151 729)	(1 105 079)
Przychody z tytułu dywidend		(10 949)	(23 778)
Wynik ze sprzedaży aktywów trwałych		354	844
Wynik z tytułu niezrealizowanych różnic kursowych		(600)	(8 964)
Wynik na inwestycjach kapitałowych i pozostałych wycenianych w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat		(17 366)	(6 276)
Inne korekty		7 320	2 895
Zmiana stanu należności od banków		25 399	(349 128)
Zmiana stanu należności od klientów		(1 934 029)	(2 265 272)
Zmiana stanu dłużnych aktywów finansowych wycenianych w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody		(1 338 302)	3 199 537
Zmiana stanu aktywów finansowych przeznaczonych do obrotu		(3 186 333)	(52 669)
Zmiana stanu innych aktywów		38 116	(28 249)
Zmiana stanu zobowiązań wobec banków		725 025	(130 856)
Zmiana stanu zobowiązań wobec klientów		1 448 257	6 220 405
Zmiana stanu zobowiązań przeznaczonych do obrotu		261 711	255 158
Zmiana stanu zobowiązań z tytułu pochodnych instrumentów zabezpieczających		19 226	(50 191)
Zmiana stanu innych zobowiązań		5 122	(46 007)
Odsetki otrzymane		1 500 435	1 438 607
Odsetki zapłacone		(245 762)	(195 101)
Podatek dochodowy zapłacony		(240 352)	(206 443)
III. Przepływy pieniężne netto z działalności operacyjnej		(3 104 937)	7 624 926
B. DZIAŁALNOŚĆ INWESTYCYJNA			
Wpływy			
Zbycie rzeczowych aktywów trwałych		627	16
Zbycie udziałów kapitałowych		20 640	
Zbycie aktywów/zobowiązań trwałych przeznaczonych do zbycia		-	1 068
Dywidendy otrzymane		10 652	23 505
Wydatki			
Nabycie rzeczowych aktywów trwałych		(31 026)	(17 323)
Nabycie wartości niematerialnych		(69 711)	(108 430)
Nabycie udziałów kapitałowych		(41)	
Przepływy netto związane z działalnością inwestycyjną		(68 859)	(101 164)
C. DZIAŁALNOŚĆ FINANSOWA			
Wpływy			
Wpływy z tytułu zaciągnięcia długoterminowych kredytów od podmiotów sektora finansowego		-	-
Wydatki			
Dywidendy wypłacone		(488 667)	(537 011)
Wydatki z tytułu spłaty długoterminowych kredytów od podmiotów sektora finansowego (Nota 28)		(1 673)	(35 936)
Wydatki z tytułu opłat leasingowych		(13 930)	
Przepływy pieniężne netto z działalności finansowej		(504 270)	(572 947)
D. Różnice kursowe z przeliczenia środków pieniężnych		53	9 525
E. Zwiększenie/(zmniejszenie) środków pieniężnych netto		(3 678 013)	6 960 340
F. Środki pieniężne na początek okresu		7 474 817	514 477
G. Środki pieniężne na koniec okresu (Nota 42)		3 796 804	7 474 817

Informacja dodatkowa zamieszczona na stronach 11-95 stanowi integralną część rocznego jednostkowego sprawozdania finansowego.

Informacja dodatkowa zawierająca opis przyjętych zasad rachunkowości i inne informacje objaśniające

1. Informacje ogólne o Banku

Bank Handlowy w Warszawie S.A. („Bank”) ma siedzibę w Warszawie przy ul. Senatorskiej 16, 00-923 Warszawa. Bank został powołany aktem notarialnym z dnia 13 kwietnia 1870 roku i jest zarejestrowany w Rejestrze Przedsiębiorców w Krajowym Rejestrze Sądowym prowadzonym przez Sąd Rejonowy dla m.st. Warszawy, XII Wydział Gospodarczy w Warszawie, pod numerem KRS: 0000001538.

Bankowi nadano numer statystyczny REGON 000013037 oraz numer identyfikacji podatkowej NIP 526-030-02-91.

Czas trwania Banku jest nieoznaczony.

Kapitał zakładowy Banku wynosi 522 638 400 zł i podzielony jest na 130 659 600 akcji zwykłych na okaziciela, o wartości nominalnej 4,00 zł każda. Akcje Banku są notowane na Giełdzie Papierów Wartościowych w Warszawie S.A.

Bank jest członkiem Citigroup Inc. Jednostką dominującą dla Banku jest Citibank Overseas Investment Corporation z siedzibą w New Castle, USA. Citibank Overseas Investment Corporation jest podmiotem zależnym od Citibank N.A. z siedzibą w Nowym Jorku, USA, podczas gdy jednostką dominującą najwyższego szczebla jest Citigroup Inc.

Bank działa na podstawie obowiązujących przepisów oraz Statutu Banku.

Bank jest uniwersalnym bankiem komercyjnym, oferującym szeroki zakres usług bankowych dla osób fizycznych i prawnych.

2. Znaczące zasady rachunkowości

Oświadczenie o zgodności

Roczne jednostkowe sprawozdanie finansowe Banku zostało sporządzone zgodnie z wymogami Międzynarodowych Standardów Sprawozdawczości Finansowej („MSSF”), które zostały zatwierdzone przez Unię Europejską („MSSF EU”), a w zakresie nieregulowanym powyższymi standardami zgodnie z wymogami ustawy z dnia 29 września 1994 roku o rachunkowości (Dz. U. z 2019 r. poz. 351, z późn. zm.) i wydanymi na jej podstawie przepisami wykonawczymi jak również wymogami odnoszącymi się do emitentów papierów wartościowych dopuszczonych lub będących przedmiotem ubiegania się o dopuszczenie do obrotu na rynku oficjalnych notowań giełdowych.

Sprawozdanie finansowe Banku zostało sporządzone przy założeniu kontynuowania działalności gospodarczej przez Bank w okresie co najmniej 12 miesięcy od dnia bilansowego. Na dzień podpisania niniejszego sprawozdania finansowego Zarząd Banku nie stwierdza istnienia faktów i okoliczności, które wskazywałyby na zagrożenie dla możliwości kontynuacji działalności przez Bank w okresie co najmniej 12 miesięcy od dnia bilansowego na skutek zamierzonego lub przymusowego zaniechania bądź istotnego ograniczenia przez Bank dotychczasowej działalności.

Roczne jednostkowe sprawozdanie finansowe zostało zatwierdzone przez Zarząd Banku do publikacji 25 marca 2020 roku. Ostateczne zatwierdzenie sprawozdania finansowego nastąpi przez Walne Zgromadzenie Banku.

Roczne skonsolidowane sprawozdanie finansowe zostało zatwierdzone przez Zarząd Banku do publikacji 25 marca 2020 roku. Ostateczne zatwierdzenie sprawozdania finansowego nastąpi przez Walne Zgromadzenie Banku.

Podstawy sporządzenia sprawozdania finansowego

Sprawozdanie finansowe obejmuje rok zakończony 31 grudnia 2019 oraz zawiera dane porównawcze za rok zakończony 31 grudnia 2018.

Sprawozdanie finansowe zostało sporządzone w złotych polskich (waluta prezentacji) w zaokrągleniu do tysiąca złotych.

W sprawozdaniu zastosowano koncepcję wartości godziwej dla aktywów finansowych i zobowiązań finansowych wycenianych według wartości godziwej przez rachunek zysków i strat, w tym instrumentów pochodnych, a także inwestycji kapitałowych (akcje i udziały mniejszościowe) oraz aktywów finansowych klasyfikowanych jako wyceniane w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody. Pozostałe składniki aktywów finansowych wykazywane są w wartości zamortyzowanego kosztu pomniejszonej o odpisy na oczekiwane straty kredytowe. Pozostałe zobowiązania finansowe wykazywane są w wartości zamortyzowanego kosztu.

Sporządzenie rocznego jednostkowego sprawozdania finansowego Banku zgodnie z MSSF wymaga od kierownictwa dokonania pewnych szacunków oraz przyjęcia związanych z nimi założeń, które mają wpływ na kwoty prezentowane w sprawozdaniu finansowym. Najważniejsze zasady rachunkowości oraz szacunki i oceny zastosowane przy sporządzaniu niniejszego rocznego jednostkowego sprawozdania finansowego stosowane były przez Bank we wszystkich prezentowanych latach w sposób ciągły z wyłączeniem zmian, które wynikają z wdrożenia od 1 stycznia 2019 roku MSSF 16 „Leasing”, których wpływ został przedstawiony w dalszej części sprawozdania.

Szacunki i związane z nimi założenia dokonywane są w oparciu o dostępne dane historyczne oraz szereg innych czynników, które w danych warunkach uznane zostaną za właściwe i które stanowią podstawę do dokonania szacunków odnośnie wartości bilansowych aktywów i zobowiązań, których wartości nie można określić w sposób jednoznaczny na

podstawie innych źródeł. Rzeczywiste wartości mogą się jednak różnić od wartości szacunkowych.

Szacunki i związane z nimi założenia podlegają bieżącym przeglądom. Korekty szacunków ujmowane są w okresie, w którym dokonano zmiany szacunku, jeżeli korekta dotyczy tylko tego okresu lub w okresie, w którym dokonano zmiany i okresach przyszłych, jeżeli korekta wpływa zarówno na bieżący, jak i przyszłe okresy.

Najistotniejsze szacunki dokonane za okres dwunastu miesięcy, zakończony 31 grudnia 2019 roku dotyczą:

- oczekiwanych strat kredytowych aktywów finansowych,
- wyceny według wartości godziwej instrumentów pochodnych,
- utrata wartości firmy,
- rezerw,
- świadczeń pracowniczych.

Znaczące zasady rachunkowości zastosowane przy sporządzeniu niniejszego sprawozdania finansowego zaprezentowano w poszczególnych notach do niniejszego sprawozdania finansowego oraz poniżej.

Rachunek zysków i strat	Numer noty zawierającej opis zasad rachunkowości
Wynik z tytułu odsetek	4
Wynik z tytułu opłat i prowizji	5
Przychody z tytułu dywidend	6
Wynik na handlowych instrumentach finansowych i rewaluacji	2.1
Wynik na inwestycyjnych dłużnych aktywach finansowych wycenianych w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody	2.1
Wynik na inwestycjach kapitałowych i pozostałych wycenianych w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	2.1
Wynik na rachunkowości zabezpieczeń	35
Wynik z tytułu oczekiwanych strat kredytowych aktywów finansowych oraz rezerw na zobowiązania warunkowe	46

Sprawozdanie z sytuacji finansowej	Numer noty zawierającej opis zasad rachunkowości
Należności od banków	2.1
Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu	2.1
Inwestycyjne dłużne aktywa finansowe wyceniane w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody	2.1
Udziały w jednostkach zależnych	20
Inwestycje kapitałowe i pozostałe wyceniane w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	2.1
Należności od klientów	2.1
Rzeczowe aktywa trwałe	22
Wartości niematerialne	23
Aktywo z tytułu odroczonego podatku dochodowego	25
Zobowiązania wobec banków	2.1
Zobowiązania finansowe przeznaczone do obrotu	2.1
Pochodne instrumenty zabezpieczające	35
Zobowiązania wobec klientów	2.1
Rezerwy	29
Inne zobowiązania	30

Standardy i interpretacje zatwierdzone lecz jeszcze nieobowiązujące na dzień 31 grudnia 2019 roku, które mogą mieć wpływ na sprawozdanie finansowe Banku

Standardy i interpretacje zatwierdzone lecz jeszcze nieobowiązujące na dzień 31 grudnia 2019 roku, które mogą mieć wpływ na sprawozdanie finansowe Banku to:

- Zmiany w założeniach koncepcyjnych wprowadzające kompleksowe wskazania w zakresie raportowania finansowego, m.in. regulujące obszar wyceny i jej podstawy, prezentacji i ujawnień, wyłączenia składników aktywów i zobowiązań z bilansu, a także aktualizację i wyjaśnienia określonych pojęć;
- Zmiany do MSR 1 „Prezentacja sprawozdań finansowych” i MSR 8 „Zasady (polityka) rachunkowości, zmiany wartości szacunkowych i korygowanie błędów” w zakresie uszczegółowienia definicji terminu „istotny” i dostosowania do definicji używanej w założeniach koncepcyjnych;
- Zmiany do MSSF 9, MSR 39 oraz MSSF 7 mające zastosowanie do wszystkich powiązań zabezpieczających, na które ma wpływ niepewność wynikająca z reformy wskaźników stóp procentowych. Zmiany wprowadzają czasowe zwolnienie ze stosowania określonych wymogów rachunkowości zabezpieczeń, w taki sposób, aby reforma wskaźników stóp procentowych nie powodowała rozwiązania rachunkowości zabezpieczeń. Zmiany wymagają również aby jednostki ujawniły inwestorom dodatkowe informacje o powiązaniach zabezpieczających, na które mają wpływ powyższe niepewności.

Wyżej wymienione zmiany obowiązują od 1 stycznia 2020 roku i nie będą miały istotnego wpływu na sprawozdanie finansowe.

Pozostałe zmiany standardów oczekujące na zatwierdzenie przez Unię Europejską

Pozostałe zmiany standardów oczekujące na zatwierdzenie przez Unię Europejską:

- MSSF 17 „Umowy ubezpieczeniowe” zastępujący dotychczas obowiązujący MSSF 4 „Umowy ubezpieczeniowe” i wprowadzający kompleksowe uregulowania w obszarze rachunkowego podejścia do umów ubezpieczeniowych, a w szczególności wyceny wynikających z nich zobowiązań. Standard eliminuje dotychczas dopuszczaną przez MSSF 4 różnorodność w ujęciu rachunkowym umów ubezpieczeniowych ze względu na krajowe jurysdykcje;
- Zmiany do MSSF 3 „Połączenia jednostek” – wprowadzające doprecyzowanie do definicji przedsięwzięcia pomagające w rozróżnieniu czy nabycie stanowi grupę aktywów, czy przedsięwzięcie.

Wyżej wymienione zmiany nie będą miały istotnego wpływu na sprawozdanie finansowe.

Standardy obowiązujące od 1 stycznia 2019

- MSSF 16 „Leasing”, zatwierdzony przez Unię Europejską do stosowania od 1 stycznia 2019 r., zastąpił dotychczasowy MSR 17.
Nowy standard przedstawia zmienione, kompleksowe podejście do identyfikacji umów leasingu i ich ujmowania w sprawozdaniach finansowych leasingodawców i leasingobiorców. MSSF 16 wprowadza model kontroli, który jest metodą identyfikacji umów leasingu w odróżnieniu od umów o świadczenie usług. Rozróżnienie to skupia się na ocenie, czy w ramach kontraktu identyfikowany jest składnik aktywów kontrolowany przez klienta. Standard wprowadza istotne zmiany w obszarze ujęcia po stronie leasingobiorcy – przestaje istnieć podział na umowy leasingu operacyjnego oraz leasingu finansowego, natomiast powstaje konieczność ujmowania w aktywach prawa do użytkowania przedmiotu leasingu, a w pasywach zobowiązania leasingowego. Dodatkowe informacje na temat efektu wdrożenia zostały przedstawione w dalszej części noty.
- Zmiany do MSSF 9 „Instrumenty finansowe”. Zmiana dotyczy uregulowania sytuacji, w której przedpłata należności kredytowej skutkuje spłatą kwot istotnie niższych niż kwoty należne; w przypadku, gdy ta różnica jest uzasadniona, nie zaburza ona testu SPPI – zmiana nie ma istotnego wpływu na sprawozdanie finansowe;
- Zmiany do MSR 28 „Inwestycje w jednostkach stowarzyszonych oraz wspólnych przedsięwzięciach” - w zakresie ujmowania wyceny długoterminowych udziałów w jednostkach stowarzyszonych i wspólnych przedsięwzięciach, dla których nie jest stosowana metoda praw własności, zgodnie z wymogami MSSF 9 „Instrumenty finansowe” - zmiana nie ma istotnego wpływu na sprawozdanie finansowe;
- Zmiany MSR 19 „Świadczenia pracownicze” w zakresie ograniczeń, rozliczeń i zmian w programach określonych świadczeń wskazujące konieczność ustalania kosztów bieżących świadczeń oraz odsetek netto z zastosowaniem założeń przyjętych do wyceny zobowiązania lub aktywa z tytułu określonych świadczeń dla okresu po zmianie - zmiana nie ma istotnego wpływu na sprawozdanie finansowe;
- Interpretacja KIMSF 23 „Niepewność związana z ujęciem podatku dochodowego” precyzująca sposób wyceny niepewności wynikających z rozwiązań zastosowanych w ramach stosowania MSR 12 „Podatek dochodowy”, co do których nie ma pewności, że są właściwe z punktu widzenia władz podatkowych. Bank nie oczekuje, aby Interpretacja miała znaczący wpływ na sprawozdanie finansowe;
- Szereg cyklicznych zmian standardów 2015-2017 w tym: MSSF 3 i MSSF 11 w zakresie wyceny udziału w przypadku objęcia kontroli nad wspólnym przedsięwzięciem, MSR 12 w zakresie ujęcia efektu podatkowego dywidendy w wyniku, MSR 23 w zakresie traktowania kosztów finansowania. Zmiany nie mają istotnego wpływu na sprawozdanie finansowe.

Waluty obce

Wartości prezentowane w Rocznym jednostkowym sprawozdaniu finansowym prezentowane są w złotych polskich, które są walutą funkcjonalną i walutą prezentacji Banku.

Pozycje sprawozdania z sytuacji finansowej i zobowiązania warunkowe udzielone i otrzymane wyrażone w walutach obcych przelicza się na złote polskie według kursu średniego ustalonego dla danej waluty przez Prezesa Narodowego Banku Polskiego („NBP”) na dzień sporządzenia sprawozdania z sytuacji finansowej .

Transakcje wyrażone w walutach obcych przy początkowym ujęciu przelicza się na walutę funkcjonalną (złoty polski) według kursu obowiązującego w dniu transakcji.

Różnice kursowe wynikające z rewaluacji walutowych pozycji sprawozdania z sytuacji finansowej oraz rozliczenia transakcji walutowych zaliczane są do wyniku z pozycji wymiany, w ramach wyniku na handlowych instrumentach finansowych i rewaluacji.

Kursy podstawowych walut zastosowane przy sporządzaniu niniejszego sprawozdania finansowego są następujące:

w zł		31 grudnia 2019	31 grudnia 2018
1	USD	3,7977	3,7597
1	CHF	3,9213	3,8166
1	EUR	4,2585	4,3000

2.1 Aktywa i zobowiązania finansowe – klasyfikacja i wycena

Klasyfikacja

Bank klasyfikuje instrumenty finansowe do następujących kategorii:

- składniki aktywów finansowych wyceniane w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat,
- aktywa finansowe wyceniane wg zamortyzowanego kosztu,
- aktywa finansowe wyceniane w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody,
- zobowiązania finansowe wyceniane w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat,
- zobowiązania finansowe wyceniane według zamortyzowanego kosztu.

Składniki aktywów finansowych wyceniane w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat (Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu oraz Inwestycje kapitałowe i pozostałe wyceniane w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat)

Kategoria obejmuje:

1) aktywa, które nie zostały zaklasyfikowane jako wyceniane według zamortyzowanego kosztu, ani jako wyceniane w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody oraz

2) aktywa finansowe przeznaczone w momencie ich początkowego ujęcia do wyceny według wartości godziwej z zyskami lub stratami ujmowanymi w rachunku zysków i strat, jeśli w ten sposób Bank eliminuje lub znacząco zmniejsza niespójność wyceny lub ujęcia (określaną czasami jako „niedopasowanie księgowie”), jaka w przeciwnym razie powstałaby na skutek wyceny aktywów lub zobowiązań bądź ujęcia związanych z nimi zysków lub strat według różnych zasad oraz

3) akcje i udziały mniejszościowe

Składnik aktywów zalicza się do tej kategorii w szczególności, gdy jest przeznaczony do obrotu (model aktywów przeznaczonych do obrotu), tzn. jeżeli: został nabyty głównie w celu sprzedaży w bliskim terminie; w momencie początkowego ujęcia stanowi część portfela określonych instrumentów finansowych, którymi zarządza się łącznie i dla których istnieją dowody bieżącego faktycznego trybu generowania krótkoterminowych zysków; lub jest instrumentem pochodnym.

Akcje i udziały mniejszościowe przedstawione są w jednostkowym sprawozdaniu z sytuacji finansowej jako „Inwestycje kapitałowe i pozostałe wyceniane w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat”.

Aktywa finansowe wyceniane według zamortyzowanego kosztu (należności od banków i należności od klientów)

Składnik aktywów finansowych wycenia się w zamortyzowanym koszcie, jeśli spełnione są łącznie obydwaj warunki:

- a) składnik aktywów finansowych jest utrzymywany zgodnie z modelem biznesowym, którego celem jest utrzymywanie aktywów finansowych dla uzyskiwania przepływów pieniężnych wynikających z umowy;
- b) warunki umowy dotyczącej składnika aktywów finansowych powodują powstawanie w określonych terminach przepływów pieniężnych, które są jedynie spłatą kwoty głównej i odsetek od kwoty głównej pozostałej do spłaty.

Do kategorii tej zaliczane są w szczególności należności kredytowe, skupione wierzytelności oraz dłużne papiery wartościowe nienotowane na aktywnym rynku, a także lokaty zdeponowane na rynku międzybankowym i transakcje reverse repo.

Bank, zgodnie z wytycznymi Transition Resource Group for Impairment of Financial Instruments, wykazał wartość bilansową brutto dla należności w Etapie 3 w kwocie powiększonej o naliczone odsetki kontraktowe w nocy 21. O tą samą kwotę powiększana jest wartość rezerw kredytowych.

Aktywa udzielone lub nabyte ze zidentyfikowaną utratą wartości (tzw. POCI – purchased or originated credit impaired)

Aktywa udzielone lub nabyte ze zidentyfikowaną utratą wartości w momencie początkowego ujęcia mogą powstać w sytuacji, gdyby Bank udzielił lub nabył ekspozycje ze zidentyfikowaną utratą wartości w momencie początkowego ujęcia lub dla ekspozycji ze zidentyfikowaną utratą wartości, dla której wystąpiło kryterium wyłączenia z bilansu (istotna modyfikacja). Aktywa POCI, gdyby wystąpiły, Bank ująłby w wartości godziwej w momencie początkowego ujęcia, a następnie wg zamortyzowanego kosztu z uwzględnieniem stopy efektywnej skorygowanej o oczekiwane straty kredytowe, natomiast oczekiwane straty kredytowe ujmowane byłyby w odniesieniu do całego okresu życia tych instrumentów (lifetime).

Aktywa finansowe wyceniane w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody (Inwestycyjne dłużne aktywa finansowe wyceniane w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody)

Składnik aktywów finansowych jest wyceniany w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody, jeżeli spełnione są oba poniższe warunki:

- a) składnik aktywów finansowych jest utrzymywany zgodnie z modelem biznesowym, którego celem jest zarówno otrzymywanie przepływów pieniężnych wynikających z umowy, jak i sprzedaż składników aktywów finansowych; oraz

b) warunki umowy dotyczącej składnika aktywów finansowych powodują powstawanie w określonych terminach przepływów pieniężnych, które są jedynie spłatą kwoty głównej i odsetek od kwoty głównej pozostałej do spłaty. Do kategorii tej Bank klasyfikuje wybrane dłużne papiery wartościowe.

Zobowiązania finansowe wyceniane w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat (Zobowiązania finansowe przeznaczone do obrotu)

Kategoria ta obejmuje instrumenty pochodne będące zobowiązaniami, które nie są ujmowane jako instrumenty zabezpieczające oraz zobowiązania z tytułu tzw. „krótkiej sprzedaży”..

Zobowiązania finansowe wyceniane według zamortyzowanego kosztu (Zobowiązania wobec banków i zobowiązania wobec klientów)

Do kategorii tej zaklasyfikowane są przede wszystkim depozyty klientów, a także zobowiązania do odkupu określonych papierów wartościowych w ramach transakcji repo, wyceniane według zamortyzowanego kosztu.

Ujmowanie i wyłączenie z bilansu oraz nieistotne modyfikacje

Transakcje zakupu i sprzedaży aktywów finansowych wycenianych w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat (z wyłączeniem instrumentów pochodnych) oraz transakcje zakupu i sprzedaży aktywów finansowych klasyfikowanych jako aktywa finansowe wyceniane w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody ujmowane w jednostkowym sprawozdaniu z sytuacji finansowej i wyłącza z ksiąg na dzień rozliczenia transakcji, tj. dzień, w którym Bank odpowiednio otrzymuje lub przekazuje prawo własności do składnika aktywów. Prawa i obowiązki z tytułu zawartej transakcji w okresie pomiędzy datą zawarcia i datą rozliczenia transakcji wyceniane są do wartości godziwej.

Pożyczki i inne należności wykazywane są w momencie uruchomienia środków na rzecz kredytobiorcy.

Aktywa finansowe wyłącza się z jednostkowego sprawozdania z sytuacji finansowej, gdy prawa do uzyskania przepływów pieniężnych z ich tytułu wygasły lub zostały przeniesione i Bank dokonał przeniesienia zasadniczo całego ryzyka i wszystkich pożytków z tytułu ich własności.

Zobowiązania finansowe są wyłączone z jednostkowego sprawozdania z sytuacji finansowej wtedy i tylko wtedy, gdy zobowiązanie wygasło, tj. kiedy obowiązek określony w umowie został wypełniony, umorzony lub wygasł.

Bank stosuje następujące kryteria, które traktowane są jako istotne modyfikacje i których wystąpienie skutkuje wyłączeniem składnika aktywów z bilansu i koniecznością jego ponownego ujęcia zgodnie z właściwą klasyfikacją:

- zmiana kontraktowa, która powoduje zmianę oceny testu SPPI,
- zmiana dłużnika,
- przewalutowanie,
- podwyższenie zaangażowania o co najmniej 10% niespłaconego kapitału.

Na moment wyłączenia składnika aktywów z bilansu, niezamortyzowana część prowizji ujmowana jest w całości w przychodzie odsetkowym. Nowo pobrana prowizja rozliczana jest w czasie metodą efektywnej stopy procentowej.

Jeśli następuje zmiana przepływów pieniężnych dla aktywów finansowych wycenianych w zamortyzowanym koszcie i posiadających harmonogram spłaty (nieistotna modyfikacja), wynikająca z aneksu do umowy, Bank dokonuje ponownego obliczenia wartości bilansowej brutto składnika aktywów finansowych i ujmuje zysk lub stratę z tytułu modyfikacji w rachunku zysków i strat. Wartość bilansową brutto takiego składnika aktywów finansowych oblicza się jako obecną wartość renegotjowanych lub zmodyfikowanych przepływów pieniężnych wynikających z umowy, dyskontowanych według pierwotnej efektywnej stopy procentowej składnika aktywów finansowych (lub efektywnej stopy procentowej skorygowanej o ryzyko kredytowe w przypadku zakupionych lub utworzonych składników aktywów finansowych dotkniętych utratą wartości ze względu na ryzyko kredytowe). Wszelkie poniesione koszty i opłaty korygują wartość bilansową zmodyfikowanego składnika aktywów finansowych i są amortyzowane w okresie pozostającym do daty wymagalności zmodyfikowanego składnika aktywów finansowych.

Pochodne instrumenty finansowe wykazywane są w wartości godziwej począwszy od dnia zawarcia transakcji, natomiast wyłączone są z ksiąg w dacie rozliczenia.

Wycena

W momencie początkowego ujęcia składnik aktywów finansowych lub zobowiązanie finansowe wycenia się w wartości godziwej, powiększonej w przypadku składnika aktywów lub zobowiązania finansowego nieklasyfikowanych jako wyceniane w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat o istotne koszty transakcji, które mogą być bezpośrednio przypisane do nabycia lub emisji składnika aktywów finansowych lub zobowiązania finansowego.

Po początkowym ujęciu Bank wycenia aktywa finansowe:

- w wartości godziwej, nie dokonując pomniejszania o koszty transakcji, jakie mogą być poniesione przy sprzedaży lub innym sposobie wyzbycia się aktywów. Dotyczy to aktywów finansowych przeznaczonych do obrotu, inwestycyjnych dłużnych aktywów finansowych wycenianych w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody i inwestycji kapitałowych i pozostałych wycenianych w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat
- według zamortyzowanego kosztu z zastosowaniem efektywnej stopy procentowej – dotyczy to należności of banków i klientów. Wartość należności wycenianych według zamortyzowanego kosztu uwzględnia odpisy z tytułu oczekiwanych strat kredytowych.

Zobowiązania finansowe:

- Zobowiązania finansowe przeznaczone do obrotu, wycenia się w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat,
- Zobowiązania wobec banków i wobec klientów po początkowym ujęciu są wyceniane według zamortyzowanego kosztu z zastosowaniem metody efektywnej stopy procentowej.

Zyski lub straty wynikające ze zmiany wartości godziwej składnika aktywów finansowych lub zobowiązania finansowego niestanowiących części powiązania zabezpieczającego, ujmuje się w następujący sposób:

- w przypadku składnika aktywów finansowych lub zobowiązania finansowego kwalifikowanego jako wyceniane w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat, ujmuje się odpowiednio w przychodach lub kosztach;
- zyski lub straty wynikające z wyceny składnika aktywów finansowych zaliczonego do wycenianych w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody, ujmuje się w pozostałych całkowitych dochodach. Odpisy aktualizujące z tytułu oczekiwanych strat kredytowych aktywów finansowych wycenianych w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody oraz różnice kursowe dotyczące pieniężnych aktywów i zobowiązań, ujmuje się w rachunku zysków i strat. W momencie usunięcia składnika aktywów finansowych z bilansu, skumulowane zyski i straty uprzednio ujęte w kapitale własnym, ujmuje się w rachunku zysków i strat.

Wartość godziwą instrumentów pochodnych ustala się w oparciu o notowania instrumentów na aktywnych rynkach, w oparciu o ceny niedawno zawartych transakcji oraz w oparciu o techniki wyceny, w tym modele bazujące na zdyskontowanych przepływach pieniężnych oraz modele wyceny opcji, w zależności od tego, który ze sposobów jest w danym przypadku właściwy. Instrumenty pochodne, które nie zostały desygnowane jako instrumenty zabezpieczające zgodnie z zasadami rachunkowości zabezpieczeń, klasyfikowane są jako aktywa lub zobowiązania przeznaczone do obrotu i wyceniane w wartości godziwej.

Wbudowane instrumenty pochodne w umowach zasadniczych stanowiących zobowiązania finansowe traktuje się jako oddzielne instrumenty pochodne, jeśli ryzyka z nimi związane oraz ich charakterystyka nie są ściśle powiązane z ryzykami i charakterystyką zasadniczego kontraktu oraz kontrakt zasadniczy nie jest wyceniany w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat.

Utrata wartości aktywów finansowych

Bank dokonuje podziału składników aktywów wycenianych według zamortyzowanego kosztu ze względu na podejście do zarządzania ryzykiem kredytowym danego zaangażowania na portfel aktywów indywidualnie istotnych oraz portfel aktywów indywidualnie nieistotnych (portfel grupowy).

Dla każdej z wyżej wymienionych kategorii aktywów Bank dokonuje odpisów na oczekiwane straty kredytowe, według opracowanych, wewnętrznych zasad i metodyk kalkulacji odpisów. Dokonywane są one w ujęciu zagregowanym dla każdego z 3 etapów

- Etap 1: ekspozycje kredytowe, dla których ryzyko kredytowe nie zwiększyło się istotnie od momentu początkowego ujęcia
- Etap 2: ekspozycje kredytowe, dla których nastąpił istotny wzrost ryzyka kredytowego
- Etap 3: ekspozycje kredytowe, dla których nastąpił obiektywny dowód utraty wartości

Na każdy dzień bilansowy Bank ocenia, czy istnieją obiektywne przesłanki utraty wartości składnika aktywów finansowych lub grupy aktywów finansowych.

Składnik aktywa finansowego lub grupa aktywów finansowych utraciły wartość, a strata z tytułu utraty wartości została poniesiona, wyłącznie gdy istnieją obiektywne dowody utraty wartości wynikające z jednego lub więcej zdarzeń mających miejsce po początkowym ujęciu składnika aktywów (zdarzenie powodujące stratę), a zdarzenie (lub zdarzenia) powodujące stratę ma wpływ na oczekiwane przyszłe przepływy pieniężne wynikające ze składnika aktywów finansowych lub grupy aktywów finansowych, których wiarygodne oszacowanie jest możliwe.

Do obiektywnych dowodów utraty wartości składnika aktywów finansowych lub grupy aktywów zalicza się uzyskane przez Bank informacje dotyczące zdarzeń, które wymienione są w dalszej części raportu w nocie 46 Zarządzanie ryzykiem.

Kredyty uznane za nieściągalne (tj. takie, dla których Bank nie spodziewa się przyszłych przepływów pieniężnych oraz które na podstawie oddzielnych przepisów podatkowych spełniły warunki niezbędne do zaliczenia straty do kosztów uzyskania przychodu lub które zostały bezwarunkowo umorzone na mocy umowy z klientem) są na podstawie decyzji Banku spisywane w ciężar odpisów z tytułu utraty wartości. W przypadku odzyskania uprzednio spisanej kwoty przychody z tego tytułu prezentowane są w pozycji „Wynik z tytułu oczekiwanych strat kredytowych aktywów finansowych oraz rezerwy na zobowiązania warunkowe”.

Forbearance

Ekspozycje restrukturyzowane to ekspozycje, wobec których zostały zastosowane udogodnienia (ang. concession) ze względów ekonomicznych lub umownych (w zakresie warunków finansowych) wynikające z trudności finansowych kredytobiorcy, których w innym przypadku Bank by nie udzielił.

Proces nadawania ekspozycjom statusu „forborne” jest ściśle związany z procesem zarządzania ryzykiem kredytowym, w tym również z procesem rozpoznawania utraty wartości dla ekspozycji.

Restrukturyzacja klienta i jego ekspozycji nie zawsze oznacza utratę wartości (np. w przypadku uzyskania odpowiednich rekompensat). Za ekspozycje z utratą wartości uznaje się ekspozycje restrukturyzowane z restrukturyzacją wymuszoną.

W przypadku przyznania przez Bank kredytobiorcy udogodnienia, jeśli nie zmienia ono w znaczący sposób istotnych warunków oraz oczekiwanych przepływów pieniężnych z aktywa finansowego, wówczas oczekiwane przyszłe przepływy z aktywa finansowego, którego dotyczy udogodnienie, Bank ujmuje w wycenie tego aktywa, stosując pierwotną efektywną stopą procentową dla danego instrumentu.

Jeśli udzielone udogodnienie w znaczący sposób zmienia istotne warunki lub oczekiwane przyszłe przepływy pieniężne, wówczas takie aktywo finansowe jest wyłączone z bilansu, a nowe aktywo finansowe jest ujmowane w bilansie w wartości godziwej na dzień początkowego ujęcia.

Odpisy na oczekiwane straty kredytowe

W celu określenia Etapu raportowania oczekiwanych strat kredytowych, należy ocenić czy dla danej ekspozycji kredytowej nastąpiła utrata wartości (Etap 3) czy też nie (Etap 1 i 2). Wybór pomiędzy Etapem 1 i 2 jest uzależniony od wystąpienia istotnego wzrostu ryzyka kredytowego od momentu początkowego ujęcia.

Przypisanie ekspozycji do Etapu odbywa się, w zależności od sposobu zarządzania klientem (indywidualne vs. grupowe), przy uwzględnieniu szerokiego zakresu informacji pozyskiwanych w ramach standardowych procesów zarządzania ryzykiem (w tym procesu Wczesnego Ostrzegania), dotyczących zarówno bieżących, jak i przyszłych zdarzeń, w tym czynników makroekonomicznych (uwzględnianych w scenariuszach makroekonomicznych przygotowywanych cyklicznie przez Głównego Ekonomistę) oraz liczby dni zaległości.

Odpisy na oczekiwane straty kredytowe liczone są w oparciu o modele statystyczne dla grup aktywów łączonych w portfele o wspólnych cechach ryzyka kredytowego. W sprawozdaniu finansowym Bank koryguje wartość ekspozycji kredytowych o wartość odpisów z tytułu utraty wartości na oczekiwane straty kredytowe.

Odpisy z tytułu utraty wartości aktywów indywidualnie istotnych

Poziom odpisów z tytułu utraty wartości na należności uznane za indywidualnie istotne, dla których stwierdzono wystąpienie przesłanek utraty wartości, obliczany jest jako różnica między wartością bilansową składnika aktywów a wartością bieżącą przewidywaną do otrzymania przyszłych przepływów pieniężnych wynikających ze spodziewanych spłat przez kredytobiorcę z tytułu realizacji zabezpieczeń lub sprzedaży wierzytelności. Przyszłe przepływy dyskontowane są do wartości bieżącej efektywną stopą procentową instrumentu.

Jeżeli wartość bieżąca szacowanych przepływów pieniężnych wzrośnie na skutek zdarzenia, które nastąpiło po wykazaniu utraty wartości, wówczas uprzednio dokonany odpis z tytułu utraty wartości jest odpowiednio odwracany przez rachunek zysków i strat.

Odpisy z tytułu utraty wartości aktywów indywidualnie nieistotnych

Poziom odpisów z tytułu utraty wartości na należności uznane za indywidualnie nieistotne, dla których stwierdzono wystąpienie przesłanek utraty wartości, obliczany jest na bazie oceny portfelowej opartej o historyczne doświadczenia dotyczące strat ponoszonych z tytułu aktywów o podobnych cechach ryzyka.

Odpisy z tytułu utraty wartości na należności od banków i klientów, odpisy z tytułu utraty wartości papierów wartościowych i innych aktywów korygują wartość odpowiednich pozycji aktywów. Natomiast rezerwy na zobowiązania warunkowe wykazywane są w zobowiązaniach w pozycji „Rezerwy”.

Ryzyko kredytowe w wartości aktywów finansowych wycenianych w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody

W celu wyliczenia kosztu oczekiwanych strat kredytowych dla aktywów wycenianych w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody, Bank wykorzystuje wewnętrzną metodykę, definiującą parametry prawdopodobieństwa wystąpienia niewykonania zobowiązania (parametr PD), wartość straty w momencie niewykonania zobowiązania (parametr LGD) oraz wartość ekspozycji kredytowej w momencie niewykonania zobowiązania (parametr EAD).

Dla aktywów finansowych wycenianych w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody, wzrost lub spadek oczekiwanych strat kredytowych ujmowany jest w rachunku zysków i strat w pozycji „Wynik z tytułu oczekiwanych strat kredytowych aktywów finansowych oraz rezerwy na zobowiązania warunkowe”.

2.2 MSSF 16 Leasing

W dniu 1 stycznia 2019 roku Bank przyjął do stosowania MSSF 16 „Leasing” („MSSF 16”) zastępujący MSR 17 „Leasing”.

Nowy standard dotyczy wszystkich umów leasingu składników rzeczowych aktywów stanowiących przedmiot leasingu, z wyjątkiem określonych pozycji, wchodzących w zakres innych standardów. MSSF 16 zawiera całościowy model identyfikacji umów leasingu i ich ujęcia w sprawozdaniach finansowych leasingodawców i leasingobiorców. Wprowadzono znaczące zmiany w zakresie ujęcia umów leasingowych przez leasingobiorcę, w szczególności przyjmując jednolity sposób ujęcia i rezygnując z rozróżniania leasingu operacyjnego od finansowego.

W celu identyfikacji umowy leasingu, MSSF 16 posługuje się pojęciem kontroli nad składnikiem aktywów. Standard rozróżnia umowy leasingu od umów o świadczenie usług w zależności od tego, czy występuje składnik aktywów kontrolowany przez leasingobiorcę. Zgodnie z MSSF 16 umowa stanowi leasing lub zawiera element leasingu, jeżeli na jej mocy przekazuje się prawo do kontroli użytkowania zidentyfikowanego składnika aktywów na dany okres w zamian za wynagrodzenie.

Podstawowym wymogiem MSSF 16 jest rozpoznanie przez leasingobiorcę na dzień rozpoczęcia leasingu zobowiązania z tytułu leasingu (zobowiązanie do dokonywania płatności leasingowych) oraz składnika aktywów w postaci prawa do użytkowania przedmiotu leasingu przez okres trwania umowy leasingowej (prawo do użytkowania składnika aktywów) w odniesieniu do wszystkich umów leasingu. Leasingobiorca może zdecydować o niestosowaniu wymogu w stosunku do:

- krótkoterminowych umów leasingowych czyli takich, których okres leasingu nie przekracza 12 miesięcy,
- umów leasingowych, w których przedmiotem leasingu są aktywa nisko-cenne.

Wdrożenie MSSF 16 nie zmieniło klasyfikacji i wyceny umów leasingowych, w których Bank jest leasingodawcą.

W dacie rozpoczęcia leasingu Bank jako leasingobiorca wycenia zobowiązanie z tytułu leasingu w wartości bieżącej (zdyskontowanej) opłat leasingowych pozostających do zapłaty w tej dacie. Zobowiązanie z tytułu leasingu zawiera bieżącą wartość m.in. następujących opłat leasingowych:

- stałe opłaty leasingowe pomniejszone o wszelkie należne zachęty leasingowe,
- zmienne opłaty leasingowe, które zależą od indeksu lub stawki.

Składniki aktywów z tytułu prawa do użytkowania są wyceniane na dzień rozpoczęcia leasingu według kosztu obejmującego:

- kwotę początkowej wyceny zobowiązania z tytułu leasingu,
- wszelkie opłaty leasingowe zapłacone w dacie rozpoczęcia lub przed tą datą, pomniejszone o wszelkie otrzymane zachęty leasingowe,
- wszelkie początkowe koszty bezpośrednio poniesione przez leasingobiorcę (tj. koszty krańcowe uzyskania leasingu), oraz
- szacunek kosztów, które mają zostać poniesione przez leasingobiorcę w związku z demontażem i usunięciem składnika aktywów, przeprowadzeniem renowacji miejsca, w którym się znajdował, jeżeli leasingobiorca zaciąga zobowiązanie w odniesieniu do tych kosztów.

Bank ujmuje umowę leasingu jako składnik aktywów z tytułu prawa do użytkowania i odpowiadające mu zobowiązanie z tytułu leasingu w dacie rozpoczęcia leasingu.

Większość umów najmu nieruchomości denominowana jest w walucie obcej, a wynikające z nich zobowiązania z tytułu leasingu stanowią pozycję monetarną wycenianą na każdy dzień bilansowy, czego odzwierciedleniem jest rozpoznanie zysku lub straty z tytułu rewaluacji w rachunku zysków i strat.

W sprawozdaniu z sytuacji finansowej Bank prezentuje prawa z tytułu użytkowania w linii rzeczowych aktywów trwałych, a zobowiązania z tytułu leasingu w Innych zobowiązaniach.

Koszty odsetkowe od zobowiązania z tytułu leasingu ujmowane są w rachunku zysków i strat w kosztach odsetkowych przez okres leasingu metodą efektywnej stopy procentowej, aby uzyskać stałą okresową stopę procentową od pozostałego salda zobowiązania z tytułu leasingu.

Składnik aktywów z tytułu prawa do użytkowania jest amortyzowany metodą liniową przez krótszy z dwóch okresów: okres użytkowania tego składnika aktywów lub okres leasingu. W zakresie utraty wartości aktywów z tytułu prawa do użytkowania Bank stosuje MSR 36 *Utrata wartości aktywów*.

Bank zdecydował o stosowaniu następujących praktycznych rozwiązań:

- Bank stosuje pojedynczą stopę dyskontową do portfela leasingów o w miarę podobnych cechach (takich jak leasingi o podobnym pozostałym okresie leasingu dla podobnej klasy bazowego składnika aktywów w podobnym środowisku gospodarczym),
- Bank stosuje zwolnienie dla umów, których okres leasingu kończy się w ciągu 12 miesięcy od dnia pierwszego zastosowania - płatności są rozpoznawane w kosztach działania i ogólnego zarządu,
- Bank zdecydował nie wydzielać komponentów nie-leasingowych od leasingowych i ujmuje wszystkie komponenty umowy jako pojedynczy komponent leasingowy,
- Bank wykorzystał wiedzę zdobytą po fakcie, taką jak w przypadku określenia okresu leasingu, jeżeli umowa przewiduje opcję przedłużenia leasingu lub opcję wypowiedzenia leasingu,
- Dla umów leasingowych dla których przedmiot leasingu jest aktywem nisko-cennym, Bank nie rozpoznał zobowiązania z tytułu leasingu ani prawa z tytułu użytkowania aktywów. Płatności leasingowe są rozpoznawane w kosztach działania i ogólnego zarządu w trakcie trwania okresu leasingu.

Bank stosuje zwolnienie ze względu na krótki okres umowy w stosunku do kontraktów o nieokreślonym czasie obowiązywania, które posiadają krótkie okresy wypowiedzenia, w związku z którymi nie dokonano ulepszeń w najmowanym środku trwałym oraz z którymi nie wiążą się istotne kary za wypowiedzenie. Zwolnienie ze względu na nisko-cenność jest stosowane m.in. w stosunku wyposażenia biurowego.

Zastosowanie MSSF 16 po raz pierwszy

Zgodnie z przepisami przejściowymi zawartymi w MSSF 16, Bank podjął decyzję, aby zastosować podejście uproszczone nie dokonując przekształceń danych porównawczych. Nie wystąpiła korekta bilansu otwarcia zysków zatrzymanych w dniu pierwszego zastosowania (stan aktywów rozpoznany w bilansie jest równy stanowi zobowiązań).

Na dzień zastosowania MSSF 16 po raz pierwszy tj. 1 stycznia 2019, Bank rozpoznał nowe składniki aktywów przede wszystkim z tytułu prawa do użytkowania oddziałów Banku oraz praw wieczystego użytkowania. Zastosowanie MSSF 16 po raz pierwszy spowodowało wzrost aktywów i zobowiązań Banku o 146,0 milionów złotych (tj. 0,3% sumy aktywów Banku na dzień 31 grudnia 2018).

Wpływ pierwszego zastosowania MSSF 16 na dzień 1 stycznia 2019 został zaprezentowany poniżej.

<i>w tys. zł</i>	31.12.2018	Wpływ MSSF 16	1.01.2019
Rzeczowe aktywa trwałe	363 002	145 964	508 966
Aktywa razem	363 002	145 964	508 966
Inne zobowiązania	734 493	145 964	880 457
Zobowiązania razem	734 493	145 964	880 457

Poniższa tabela przedstawia uzgodnienie pomiędzy wartością płatności leasingowych z tytułu nieodwołalnego leasingu ujawnioną zgodnie z MSR 17 na 31 grudnia 2018 a wartością zobowiązania z tyt. leasingu rozpoznanego w sprawozdaniu finansowym na dzień pierwszego zastosowania MSSF 16.

Uzgodnienie zobowiązań z tytułu leasingu

<i>w tys. zł</i>	Prawa wieczystego użytkowania	Najem nieruchomości i inne	Razem
Średnia ważona stopa leasingu	4,3%	1,4%	3,8%
Całkowite zobowiązanie z tytułu nieodwołalnego leasingu operacyjnego ujawnione wg stanu na 31 grudnia 2018 r. zgodnie z MSR 17	-	58 719	58 719
Uwzględnienie praw wieczystego użytkowania i opcji zmiany okresu umowy	268 695	9 116	277 811
Niedyskontowana wartość przyszłych płatności	268 695	67 835	336 530
Efekt dyskonta	186 507	4 059	190 566
Zdyskontowana wartość przyszłych płatności na 1 stycznia 2019	82 188	63 776	145 964

Bank stosuje krańcowe stopy procentowe, ponieważ stopy procentowe leasingu nie są możliwe do ustalenia. Krańcowe stopy procentowe zostały określone przez Bank uwzględniając stopy wolne od ryzyka oraz marżę z tytułu ryzyka kredytowego Banku uwzględniając okres leasingu oraz walutę umowy.

Poniżej zaprezentowano stopy procentowe zastosowane na dzień 1 stycznia 2019:

- PLN: 1,6% - 4,3% w zależności od pozostałego okresu leasingu;
- EUR: 0,02% - 2,2% w zależności od pozostałego okresu leasingu.

Bank kwartalnie aktualizuje krzywe stóp i stosuje nowe stawki w stosunku do nowych umów (lub w stosunku do leasingów podlegających określonym modyfikacjom).

MSSF 16 powoduje zmiany w klasyfikacji kosztów (poprzez zastąpienie płatności leasingowych ujętych w kosztach działania i ogólnego zarządu amortyzacją oraz kosztami odsetkowymi) oraz w momencie ich rozpoznania (ujęcie kosztów związanych z leasingiem będzie szybsze ze względu na rozpoznanie kosztów odsetkowych metodą efektywnej stopy procentowej, która nie była stosowana dla umów leasingu operacyjnego według zasad obowiązujących do 31 grudnia 2018). Bank szacuje, że wpływ ten nie jest znaczący i będzie się odwracał w kolejnych latach okresu leasingu.

2.3 Wartości szacunkowe

Ustalenie bilansowych wartości niektórych aktywów i zobowiązań oraz przychodów i kosztów wymaga oszacowania na datę bilansową wpływu niepewnych przyszłych zdarzeń na te pozycje. Szacunki i założenia podlegają ciągłej ocenie, oparte są o doświadczenia historyczne oraz inne czynniki, w tym oczekiwania co do przyszłych zdarzeń, które w danej sytuacji wydają się uzasadnione. Poniżej zaprezentowano najistotniejsze z nich, zastosowane przy sporządzaniu sprawozdania finansowego.

Wartość godziwa instrumentów pochodnych

Wartość godziwą instrumentów finansowych nienotowanych na aktywnych rynkach ustala się, stosując techniki wyceny. Jeżeli do ustalenia wartości godziwej stosuje się techniki wyceny, metody te są okresowo oceniane i weryfikowane. Wszystkie modele są testowane i zatwierdzane przed użyciem. W miarę możliwości w modelach wykorzystywane są wyłącznie dane możliwe do zaobserwowania, chociaż w pewnych obszarach kierownictwo jednostki musi korzystać

z oszacowań. Zmiany założeń dotyczących szacowanych czynników mogą mieć wpływ na wykazywane wartości godziwe instrumentów finansowych.

Bank stosuje następujące metody wyceny w stosunku do poszczególnych typów instrumentów pochodnych:

- do wyceny terminowych transakcji walutowych stosuje się model zdyskontowanych przepływów pieniężnych,
- do wyceny transakcji opcyjnych wykorzystywane są rynkowe modele wyceny opcji,
- do wyceny transakcji na stopy procentowe stosuje się model zdyskontowanych przepływów pieniężnych,
- do wyceny transakcji futures stosuje się bieżące notowania rynkowe.

Bank do wyceny ryzyka kredytowego wykorzystuje kwotowania instrumentu wymiany ryzyka upadłości dłużnika (Credit Default Swap).

Bank różnicuje wycenę ryzyka kontrahenta ze względu na dostępność kwotowań kredytowych instrumentów pochodnych (CDS):

- ryzyko kredytowe kontrahentów, dla których istnieje aktywny rynek CDS: uznaje się, że kwotowania CDS odzwierciedlają rynkową wycenę ryzyka kredytowego,
- ryzyko kredytowe kontrahentów, dla których nie istnieje aktywny rynek CDS: na podstawie ratingu kredytowego (zewnętrznego lub wewnętrznego, jeżeli zewnętrzny nie jest dostępny) oraz sektora gospodarki, w którym klient działa, kontrahentowi przypisywana jest wartość indeksu CDS, która odzwierciedla rynkową wycenę ryzyka.

W przypadku wyceny własnego ryzyka kredytowego, Bank stosuje metodę zdefiniowaną dla klientów, dla których nie ma aktywnego rynku CDS.

Głównymi czynnikami wpływającymi na zmiany szacunków w zakresie ryzyka kontrahenta są: (i) zmiany wartości godziwej instrumentów pochodnych skorelowane między innymi z poziomem kursów walut oraz stóp procentowych, (ii) zmiany w zakresie kwotowań kredytowych instrumentów pochodnych (CDS) (iii) zmiany w zakresie ryzyka kredytowego kontrahentów (zmiana ratingów).

Odpisy na oczekiwane straty kredytowe

Bank szacuje wartość odpisów na oczekiwane straty kredytowe dla wszystkich aktywów finansowych w powiązaniu z klasyfikacją tych aktywów do jednego z trzech Etapów determinujących wartość szacunków, w zależności od przyjętych do kalkulacji parametrów.

Na bazie wykonanych kalkulacji Bank dokonuje regularnych odpisów z tytułu oczekiwanych strat kredytowych, których to poziom jest regularnie monitorowany.

Na każdy dzień bilansowy dokonywana jest ponadto ocena, czy zaistniały obiektywne przesłanki świadczące o utracie wartości ekspozycji kredytowych. Ekspozycja kredytowa jest dotknięta utratą wartości ze względu na ryzyko kredytowe, jeżeli wystąpiło zdarzenie, jedno lub więcej, mające ujemny wpływ na szacowane przyszłe przepływy pieniężne w ramach tej ekspozycji kredytowej.

Jeśli zaszły przesłanki określone powyżej, dokonuje się odpisu aktualizującego w wysokości różnicy pomiędzy wartością bilansową, a oszacowaną wartością bieżącą oczekiwanych przyszłych przepływów pieniężnych z danej ekspozycji kredytowej

Niezaklasyfikowanie ekspozycji kredytowej klienta jako ekspozycji o utraconej wartości kredytowej, pomimo wystąpienia określonych przesłanek wymaga uzasadnienia i udokumentowania, dlatego nie zidentyfikowano utraty wartości.

Metodologia i założenia wykorzystywane przy ustalaniu poziomu odpisów z tytułu oczekiwanych strat kredytowych na należności są regularnie przeglądane i uaktualniane w razie potrzeby. Dodatkowo Bank dokonuje testowania wstecznego (w oparciu o dane historyczne) w celu porównania wartości rzeczywiście poniesionych strat z szacunkami w zakresie oczekiwanych strat kredytowych, co również może mieć wpływ na zmianę metodologii.

Utrata wartości firmy

Bank corocznie przeprowadza obligatoryjne testy na utratę wartości firmy zgodnie z modelem opracowanym na podstawie wytycznych zawartych w MSR 36. Podstawą wyceny wartości odzyskiwalnej ośrodków wypracowujących środki pieniężne, do których przyporządkowano wartość firmy, jest ich wartość użytkowa, którą kierownictwo Banku szacuje w oparciu o plan finansowy, odzwierciedlający przyjęte założenia odnośnie przyszłych warunków gospodarczych oraz oczekiwanych wyników działalności Banku, stopę dyskontową wykorzystaną w prognozach przepływów pieniężnych oraz stopę wzrostu zastosowaną do ekstrapolacji prognoz przepływów pieniężnych wykraczających poza okres objęty planem finansowym.

Świadczenia pracownicze

Rezerwy na przyszłe wypłaty z tytułu świadczeń pracowniczych, takie jak nagrody jubileuszowe czy odprawy emerytalne i rentowe, podlegają okresowemu oszacowaniu aktuarialnemu przez niezależnego aktuarusza. Wysokość rezerw odpowiada wartości obecnej przyszłych długoterminowych zobowiązań Banku wobec pracowników według stanu zatrudnienia i płac na dzień sprawozdawczy i bazuje na szeregu założeń w obszarze statystyki kadrowej, w tym prawdopodobieństwa dotrwania danej osoby do wieku emerytalnego jako pracownika Banku, obejmującego rotację pracowników, ryzyko śmierci oraz ryzyko całkowitej niezdolności do pracy.

3. Sprawozdawczość dotycząca segmentów działalności

Informacja dotycząca segmentów działalności przedstawiona jest w Rocznym Skonsolidowanym Sprawozdaniu Finansowym Grupy Kapitałowej Banku Handlowego w Warszawie S.A. za rok obrotowy kończący się 31 grudnia 2019 roku, które zostało zatwierdzone przez Zarząd Banku w tym samym dniu co Roczne Jednostkowe Sprawozdanie Finansowe Banku Handlowego w Warszawie S.A. za rok obrotowy kończący się 31 grudnia 2019 roku tj. dnia 25 marca 2020 roku.

4. Wynik z tytułu odsetek

Zasady rachunkowości

Przychody i koszty z tytułu odsetek od instrumentów finansowych są ujmowane w rachunku zysków i strat przy użyciu metody efektywnej stopy procentowej.

Metoda efektywnej stopy procentowej jest metodą naliczania zamortyzowanego kosztu składnika aktywów lub zobowiązania finansowego oraz przypisania przychodów lub kosztów odsetkowych do odpowiednich okresów. Efektywna stopa procentowa jest stopą, która dyskontuje oszacowane przyszłe pieniężne wpływy lub płatności dokonywane w oczekiwanym okresie do wygaśnięcia instrumentu finansowego do bilansowej wartości netto składnika aktywów lub zobowiązania finansowego. Przy wyliczaniu efektywnej stopy procentowej Bank uwzględnia wszelkie postanowienia umowy instrumentu finansowego (na przykład: przedpłaty, opcje kupna i podobne), jednakże nie uwzględnia potencjalnych przyszłych strat związanych z nieściągalnością kredytów. Wyliczenie obejmuje wszelkie płacone i otrzymywane przez strony umowy prowizje i punkty stanowiące integralną część efektywnej stopy procentowej, koszty transakcji oraz wszelkie inne premie i dyskonta. W rezultacie prowizje stanowiące integralną część efektywnej stopy procentowej po pomniejszeniu o bezpośrednie koszty pozyskania instrumentu finansowego prezentowane są jako składnik przychodów odsetkowych.

Efektywną stopę procentową stosuje się do wartości bilansowej brutto składnika aktywów finansowych, z wyjątkiem: zakupionych lub utworzonych składników aktywów finansowych dotkniętych utratą wartości ze względu na ryzyko kredytowe oraz istniejących składników aktywów finansowych dotkniętych utratą wartości ze względu na ryzyko kredytowe.

W przypadku aktywów finansowych, dla których dokonano odpisu z tytułu oczekiwanych strat kredytowych, przychody odsetkowe są ujmowane przy zastosowaniu stopy procentowej użytej do zdyskontowania przyszłych przepływów pieniężnych dla celów oszacowania oczekiwanych strat kredytowych.

Przychód odsetkowy w odniesieniu do zakupionych lub utworzonych składników aktywów finansowych dotkniętych utratą wartości ze względu na ryzyko kredytowe ustalany jest efektywną stopą procentową skorygowaną o ryzyko kredytowe.

Informacje finansowe

<i>w tys. zł</i>	Za okres	2019	2018
Przychody z tytułu odsetek		1 299 276	1 248 565
z tytułu aktywów finansowych wycenianych według zamortyzowanego kosztu		996 214	977 792
operacji z Bankiem Centralnym		7 334	6 559
należności od banków		17 831	22 940
należności od klientów, z tego:		971 049	948 293
podmiotów sektora finansowego		54 541	54 450
podmiotów sektora niefinansowego, w tym:		916 508	893 843
od kart kredytowych		281 531	286 435
z tytułu aktywów finansowych wycenianych w wartości godziwej		303 062	270 773
przez pozostałe całkowite dochody			
inwestycyjnych dłużnych aktywów finansowych wycenianych		303 062	270 773
w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody			
Przychody o podobnym charakterze		106 333	54 745
dłużnych papierów wartościowych przeznaczonych do obrotu		77 607	44 802
zobowiązań z ujemną stopą procentową		13 644	9 943
instrumentów pochodnych w rachunkowości zabezpieczeń		15 082	-
		1 405 609	1 303 310
Koszty odsetek i koszty o podobnym charakterze			
z tytułu zobowiązań finansowych wycenianych według zamortyzowanego kosztu		(237 336)	(192 361)
zobowiązań wobec banków		(64 131)	(43 021)
zobowiązania wobec klientów		(168 524)	(149 094)
zobowiązań wobec podmiotów sektora finansowego		(50 801)	(60 928)
zobowiązań wobec podmiotów sektora niefinansowego		(117 723)	(88 166)
kredytów i pożyczek otrzymanych		(345)	(246)
zobowiązań z tytułu leasingu		(4 336)	-
aktywów z ujemną stopą procentową		(756)	(2 161)
instrumentów pochodnych w rachunkowości zabezpieczeń		(15 788)	(3 709)
		(253 880)	(198 231)

w tys. zł	Za okres	2019	2018
Wynik z tytułu odsetek		1 151 729	1 105 079

5. Wynik z tytułu opłat i prowizji

Zasady rachunkowości

Przychody z tytułu opłat i prowizji powstają w wyniku świadczenia usług finansowych oferowanych przez Bank. Prowizje klasyfikowane są do następujących kategorii:

- prowizji stanowiących integralną część efektywnej stopy procentowej,
- prowizji za wykonanie usługi,
- prowizji za wykonanie znaczącej czynności.

Prowizje stanowiące integralną część efektywnej stopy procentowej zaliczane są do rachunku zysków i strat jako korekta kalkulacji efektywnej stopy procentowej i wykazywane w przychodach odsetkowych.

W przypadku kredytów i pożyczek o nieustalonych terminach płatności rat, np. kredytów w rachunku bieżącym lub kart kredytowych, prowizje rozliczane są w czasie metodą liniową przez okres ważności limitu kredytowego. Tego typu prowizje zaliczane są do przychodów z tytułu prowizji.

Dla pozostałych prowizji Bank dokonuje:

- identyfikacji umowy z klientem,
- określenia zobowiązania w zakresie świadczeń wynikających z umowy,
- ustalenia ceny transakcyjnej,
- przyporządkowania ceny do poszczególnych zobowiązań wynikających z umowy, celem ustalenia kwot, które ujmowane będą jako przychód,
- rozpoznania przychodu w chwili, kiedy Bank zrealizuje zobowiązanie w zakresie świadczenia (lub w toku realizacji świadczenia), czyli w momencie lub okresie, kiedy klient uzyskuje zasadniczo wszystkie korzyści ze świadczenia.

Jeśli Bank przenosi kontrolę nad usługą w miarę upływu czasu i tym samym spełnia zobowiązanie do wykonania świadczenia i klient jednocześnie czerpie korzyści płynące ze świadczenia Banku, w miarę wykonywania przez Bank tego świadczenia, wówczas prowizje są ujmowane w miarę upływu czasu proporcjonalnie do stopnia wykonania usługi w przychodach z tytułu prowizji. W pozostałych sytuacjach prowizje ujmowane są jednorazowo w momencie wykonania czynności i wykazywane w przychodach z tytułu prowizji. Powyższe podejście odpowiada trybowi spełnienia zobowiązań do wykonania świadczenia przez Bank zgodnie z MSSF 15. Nie występują sytuacje wstrzymywania realizacji usług, które wpływałyby na opisany powyżej tryb ujęcia przychodu w związku ze spełnianiem zobowiązania do wykonania świadczenia. Charakter usług świadczonych przez Bank opisany jest w statucie, w tym także sytuacje, w których Bank występuje jako pośrednik. W obszarze przychodów prowizyjnych otrzymane wynagrodzenie jest co do zasady bezzwrotne.

W celu ustalenia ceny transakcyjnej Bank uwzględni warunki umowy. Cena transakcyjna to kwota wynagrodzenia (stała, zmienna lub obie), które będzie przysługiwać w zamian za przekazanie przyrzeczonych usług na rzecz klienta, z wyłączeniem kwot pobranych w imieniu osób trzecich.

Bank ujmuje dodatkowe koszty doprowadzenia do zawarcia umowy z klientem jako składnik aktywów, jeżeli:

- a) koszty te są bezpośrednio powiązane z umową lub z przewidywaną umową, którą można wyraźnie zidentyfikować,
- b) koszty te prowadzą do wytworzenia lub ulepszenia zasobów Banku, które będą wykorzystywane do spełnienia (lub do dalszego spełniania) zobowiązań do wykonania świadczenia w przyszłości; oraz
- c) Bank spodziewa się, że koszty te odzyska.

Bank pośredniczy w sprzedaży produktów ubezpieczeniowych. Przychody z tytułu wynagrodzenia za dystrybucję produktów ubezpieczeniowych niepowiązanych z instrumentami finansowymi ujmowane są w przychodach prowizyjnych w momencie sprzedaży lub odnowienia polisy, z wyjątkiem części wynagrodzenia dotyczącego usług świadczonych po dokonaniu sprzedaży, które jest ujmowane w przychodach prowizyjnych liniowo, przez okres życia produktu.

W przypadku produktów ubezpieczeniowych powiązanych z instrumentem finansowym, gdzie wynagrodzenie otrzymywane jest z góry za okres dłuższy niż miesięczny, w celu ustalenia sposobu ujmowania wynagrodzenia z tytułu dystrybucji tego ubezpieczenia stosowany jest model względnej wartości godziwej. Na podstawie proporcji wartości godziwej usługi dystrybucji produktu ubezpieczeniowego oraz wartości godziwej pożyczki w stosunku do sumy tych wartości ustalana jest alokacja łącznego wynagrodzenia. Wynagrodzenie z tytułu sprzedaży produktu ubezpieczeniowego dzielone jest na następujące komponenty:

- część stanowiąca wynagrodzenie za usługę pośrednictwa, ujmowana w wyniku z tytułu prowizji, oraz
- część stanowiąca element zamortyzowanego kosztu instrumentu finansowego rozliczanego z użyciem efektywnej stopy procentowej będąca elementem wyniku odsetkowego.

Wynagrodzenie opisane powyżej ujmowane jest z uwzględnieniem szacowanych przyszłych zwrotów z tytułu odstąpienia klientów od ubezpieczenia w określonych przypadkach.

Z części odpowiadających wynagrodzeniu za usługę pośrednictwa wydzielana jest część wynagrodzenia dotyczącego świadczenia dodatkowych czynności po dokonaniu sprzedaży produktu ubezpieczeniowego i ta część ujmowana jest w przychodach prowizyjnych liniowo przez okres życia produktu. Pozostała część ujmowana jest w przychodach prowizyjnych w momencie sprzedaży lub odnowienia polisy. Powyższe podejście odpowiada trybowi spełnienia zobowiązań do wykonania świadczenia przez Bank zgodnie z MSSF 15.

Koszty bezpośrednio powiązane z akwizycją pożyczki gotówkowej Bank rozlicza w czasie jako element zamortyzowanego kosztu instrumentu finansowego stanowiącego część wyniku odsetkowego.

Jeśli Bank ponosi koszty bezpośrednio związane ze sprzedażą produktu ubezpieczeniowego, koszty takie rozliczane są zgodnie z zasadą współmierności przychodów i kosztów. Koszty niepowiązane bezpośrednio ze sprzedażą produktów ubezpieczeniowych ujmowane są w rachunku wyników jednorazowo, w momencie ich poniesienia.

Informacje finansowe:

w tys. zł	Za okres	2019	2018
Przychody z tytułu opłat i prowizji			
z tytułu pośrednictwa w sprzedaży produktów ubezpieczeniowych i inwestycyjnych		70 264	89 219
z tytułu kart płatniczych i kredytowych		161 019	159 205
z tytułu realizacji zleceń płatniczych		111 213	106 995
z tytułu usług powierniczych		94 805	85 086
z tytułu świadczenia usług zarządzania środkami na rachunkach klientów		27 078	25 610
z tytułu udzielonych gwarancji		18 895	19 194
z tytułu udzielonych zobowiązań o charakterze finansowym		7 866	7 933
inne, w tym:		128 887	110 197
z tytułu produktów ratalnych w karcie kredytowej		28 740	27 483
		620 027	603 439
Koszty z tytułu opłat i prowizji			
z tytułu kart płatniczych i kredytowych		(32 896)	(36 685)
z tytułu opłat KDPW		(20 820)	(18 928)
z tytułu opłat brokerskich		(4 184)	(4 516)
inne		(18 080)	(16 019)
		(75 980)	(76 148)
Wynik z tytułu opłat i prowizji		544 047	527 291

Wynik z tytułu opłat i prowizji za 2019 rok zawiera przychody prowizyjne (inne niż objęte kalkulacją efektywnej stopy procentowej), które odnoszą się do aktywów i zobowiązań finansowych niewycenianych do wartości godziwej przez wynik finansowy w kwocie 202 964 tys. zł (za 2018 rok: 194 200 tys. zł) oraz koszty prowizyjne w kwocie 37 331 tys. zł (za 2018 rok: 40 911 tys. zł).

Pozycja „inne” w przychodach z tytułu opłat i prowizji zawiera wartość, która jest wynikiem transakcji przeprowadzonej w pierwszym półroczu 2019 roku. Zakupione 8 marca 2019 roku 100% udziałów w spółce Bimmer Sp. z o.o. zostało zbyte na rzecz zewnętrznego inwestora w dniu 30 maja 2019 roku za cenę 17,1 mln zł. Przedmiotem działalności spółki Bimmer Sp. z o.o. jest pośrednictwo ubezpieczeniowe, w szczególności wykonywanie wyodrębnionej z Banku obsługi produktów ubezpieczeniowych, które Bank historycznie wyłączył ze swojej oferty. Transakcja skutkowałą zwiększeniem przychodów prowizyjnych w 2019 r. o kwotę 13,1 mln PLN, podczas gdy pozostała część zostanie ujęta w rachunku zysków i strat w przyszłych okresach.

6. Przychody z tytułu dywidend

Zasady rachunkowości:

Dywidendy wynikające z instrumentów kapitałowych ujmowane są w rachunku zysków i strat w momencie, kiedy powstaje prawo jednostki do ich otrzymania, istnieje prawdopodobieństwo, że jednostka uzyska korzyści ekonomiczne związane z dywidendą oraz wysokość dywidendy można ustalić w wiarygodny sposób.

Informacje finansowe:

Przychody z tytułu dywidend za 2019 rok w kwocie 10 949 tys. zł (za 2018 rok: 23 778 tys. zł) obejmują dywidendy otrzymane i należne od jednostek zależnych w kwocie 1 142 tys. zł (w 2018 roku: 14 672 tys. zł). Pozostała kwota dywidend dotyczy otrzymanych wypłat dywidend za rok 2018 od jednostek z niekontrolującym udziałem kapitałowym Banku, prezentowanych w w sprawozdaniu z sytuacji finansowej w pozycji Inwestycje kapitałowe i pozostałe wyceniane w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat).

7. Wynik na handlowych instrumentach finansowych i rewaluacji

Zasady rachunkowości:

W tej pozycji prezentowany jest wynik na instrumentach finansowych wycenianych wg wartości godziwej przez wynik finansowy, zgodnie z zasadami opisanymi w nocie 2.1 w sekcji Aktywa i zobowiązania finansowe – klasyfikacja i wycena, jak również wynik z pozycji wymiany.

Informacje finansowe:

w tys. zł	Za okres	2019	2018
Wynik na instrumentach finansowych wycenianych według wartości godziwej przez wynik finansowy			
z instrumentów dłużnych		35 456	28 236
z instrumentów pochodnych, w tym:		(82 650)	(352)
na stopę procentową		(83 003)	(313)
towarowe		353	(39)
		(47 194)	27 884
Wynik z pozycji wymiany			
z tytułu operacji wymiany na walutowych instrumentach pochodnych		470 297	498 691
z tytułu różnic kursowych (rewaluacja)		(47 645)	(165 029)
		422 652	333 662
Wynik na handlowych instrumentach finansowych i rewaluacji		375 458	361 546

Wynik na handlowych instrumentach finansowych i rewaluacji za 2019 rok zawiera zmianę netto wartości korekty wyceny instrumentów pochodnych odzwierciedlającej ryzyko kredytowe kontrahenta oraz korekty wyceny instrumentów pochodnych odzwierciedlającej własne ryzyko kredytowe w wysokości 2 580 tys. zł (za 2018 rok: (11 051) tys. zł).

Wynik z instrumentów dłużnych zawiera wynik netto na obrocie rządowymi papierami wartościowymi, dłużnymi instrumentami komercyjnymi i instrumentami rynku pieniężnego przeznaczonymi do obrotu.

Wynik z instrumentów pochodnych zawiera wynik netto z tytułu transakcji swap na stopy procentowe, opcji, transakcji futures i innych instrumentów pochodnych.

Wynik z pozycji wymiany walutowej zawiera zyski i straty z wyceny aktywów i zobowiązań denominowanych w walucie obcej oraz na walutowych instrumentach pochodnych takich jak forward, CIRS i opcje. Wynik z pozycji wymiany zawiera również marżę zrealizowaną na bieżących i terminowych transakcjach walutowych.

8. Wynik na rachunkowości zabezpieczeń

Zasady rachunkowości:

Szczegółowe informacje na temat stosowanej w Banku rachunkowości zabezpieczeń, w tym w zakresie zasad rachunkowości, zamieszczone są w nocie nr 34.

Informacje finansowe:

w tys. zł	Za okres	2019	2018
Rachunkowość zabezpieczeń wartości godziwej papierów wartościowych			
Wynik z wyceny transakcji zabezpieczanej		334	14 526
Wynik z wyceny transakcji zabezpieczającej		(3 827)	(10 844)
Wynik na rachunkowości zabezpieczeń		(3 493)	3 682

9. Wynik na pozostałych przychodach i kosztach operacyjnych

Informacje finansowe:

Do pozostałych przychodów i kosztów operacyjnych zaliczane są koszty i przychody niezwiązane bezpośrednio z działalnością bankową. Jest to w szczególności wynik z tytułu sprzedaży lub likwidacji środków trwałych oraz aktywów do zbycia, przychody związane z przetwarzaniem danych na rzecz podmiotów powiązanych, a także koszty z tytułu odszkodowań, kar i grzywien.

<i>w tys. zł</i>	Za okres	2019	2018
Pozostałe przychody operacyjne			
Przychody z tytułu świadczonych usług na rzecz jednostek powiązanych		8 806	9 277
Przychody z wynajmu powierzchni biurowych		8 335	8 398
Inne		7 459	20 315
z tytułu zwrotu kosztów sądowych i egzekucyjnych		2 762	2 709
		24 600	37 990
Pozostałe koszty operacyjne			
Koszty postępowania ugodowego i windykacji		(8 564)	(9 043)
Koszty dotyczące utrzymania aktywów trwałych przeznaczonych do zbycia		-	(87)
Utworzenie rezerwy na sprawy sporne (netto)		(390)	(165)
Inne		(19 665)	(19 894)
z tytułu darowizn		(3 856)	(4 075)
		(28 619)	(29 189)
Wynik na pozostałych przychodach i kosztach operacyjnych		(4 019)	8 801

10. Koszty działania i koszty ogólnego zarządu

Zasady rachunkowości:

Koszty działania i koszty ogólnego zarządu ujmowane są w okresie, którego dotyczą.

Informacje finansowe:

W ramach kosztu wynajmu i utrzymania nieruchomości ujmowane są opłaty leasingowe dotyczące umów dla których Bank skorzystał ze zwolnień (aktywa niskocenne i umowy krótkoterminowe), zmienne opłaty leasingowe, opłaty eksploatacyjne i inne niestanowiące opłat leasingowych, a także koszty utrzymania nieruchomości użytkowanych przez Bank (własnych i leasingowanych).

<i>w tys. zł</i>	Za okres	2019	2018
Koszty pracownicze			
Koszty związane z wynagrodzeniami, w tym:		(369 676)	(372 756)
koszty związane ze świadczeniami emerytalnymi		(27 970)	(27 676)
Premie i nagrody, w tym:		(71 322)	(79 767)
pracownicze świadczenia kapitałowe		(4 041)	(8 818)
nagrody za wieloletnią pracę		(30)	(38)
Koszty ubezpieczeń społecznych		(63 230)	(61 699)
		(504 228)	(514 222)
Koszty ogólnoadministracyjne			
Koszty opłat telekomunikacyjnych i sprzętu komputerowego		(190 164)	(182 095)
Koszty usług obcych, w tym doradczych, audytorskich i konsultacyjnych		(49 479)	(54 592)
Koszty wynajmu i utrzymania nieruchomości		(53 198)	(64 043)
Reklama i marketing		(46 292)	(47 179)
Koszty usług zarządzania gotówką, koszty usług KIR i inne koszty transakcyjne		(38 053)	(37 634)
Koszty usług zewnętrznych dotyczących dystrybucji produktów bankowych		(44 779)	(40 402)
Koszty usług pocztowych, materiałów biurowych i poligrafii		(7 983)	(7 440)
Koszty szkoleń i edukacji		(1 414)	(1 355)
Koszty nadzoru bankowego i kapitałowego		(5 765)	(3 987)
Koszty na rzecz Bankowego Funduszu Gwarancyjnego		(102 292)	(61 720)
Pozostałe koszty		(60 403)	(69 718)
		(599 822)	(570 165)
Koszty działania i koszty ogólnego zarządu razem		(1 104 050)	(1 084 387)

Koszty pracownicze zawierają koszty następujących świadczeń dla obecnych i byłych członków Zarządu Banku:

<i>w tys. zł</i>	Za okres	2019	2018
Krótkoterminowe świadczenia pracownicze		13 348	13 158

Długoterminowe świadczenia pracownicze	2 796	2 784
Nagrody kapitałowe	2 760	4 550
	18 904	20 492

11. Amortyzacja rzeczowych aktywów trwałych oraz wartości niematerialnych

Zasady rachunkowości:

Amortyzacja naliczana jest liniowo wg stawek opisanych odpowiednio w nocie 22 dla rzeczowych aktywów trwałych oraz w nocie 23 dla wartości niematerialnych.

Informacje finansowe:

w tys. zł	Za okres	2019	2018
Amortyzacja rzeczowych aktywów trwałych		(41 151)	(28 479)
Amortyzacja wartości niematerialnych		(44 642)	(42 199)
Amortyzacja rzeczowych aktywów trwałych oraz wartości niematerialnych razem		(85 793)	(70 678)

12. Wynik z tytułu oczekiwanych strat kredytowych aktywów finansowych oraz rezerw na zobowiązania warunkowe

Zasady rachunkowości:

W tej pozycji prezentowany jest wynik z tytułu oczekiwanych strat kredytowych aktywów finansowych oraz wynik z tytułu rezerw na zobowiązania warunkowe. Zasady tworzenia odpisów zostały szczegółowo opisane w nocie 46 w sekcji Ryzyko kredytowe.

Informacje finansowe:

w tys. zł	Za okres	2019	2018
Wynik z tytułu oczekiwanych strat kredytowych inwestycji kapitałowych			
utworzenie odpisów		(180)	(51)
odwrócenie odpisów		-	-
		(180)	(51)
Wynik z tytułu oczekiwanych strat kredytowych należności od banków			
utworzenie odpisów		(3 244)	(5 664)
odwrócenie odpisów		4 664	4 355
		1 420	(1 309)
Wynik z tytułu oczekiwanych strat kredytowych należności od klientów			
Wynik z tytułu utworzenia i odwrócenia odpisów		(216 110)	(75 099)
utworzenie odpisów		(365 127)	(214 504)
odwrócenie odpisów		151 861	140 690
inne		(2 844)	(1 070)
Odzyski od sprzedanych wierzytelności, uprzednio spisanych		4 293	2 373
		(211 817)	(72 726)
Wynik z tytułu oczekiwanych strat kredytowych inwestycyjnych dłużnych aktywów finansowych wycenianych w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody			
utworzenie odpisów		(166)	-
odwrócenie odpisów		-	1 069
		(166)	1 069
Wynik z tytułu oczekiwanych strat kredytowych aktywów finansowych		(210 743)	(73 017)
utworzenie rezerwy na udzielone zobowiązania finansowe i gwarancyjne		(68 808)	(33 810)
rozwiązanie rezerwy na udzielone zobowiązania finansowe i gwarancyjne		33 653	43 265
Wynik z tytułu rezerw na zobowiązania warunkowe		(35 155)	9 455
Wynik z tytułu oczekiwanych strat kredytowych aktywów finansowych oraz rezerw na zobowiązania warunkowe		(245 898)	(63 562)

13. Podatek dochodowy

Zasady rachunkowości:

Podatek dochodowy składa się z podatku bieżącego oraz odroczonego. Podatek dochodowy ujmuje się w rachunku zysków i strat z wyjątkiem sytuacji, gdy podatek dotyczy kwot ujmowanych w pozostałych całkowitych dochodach.

Informacje finansowe:

Ujęty w rachunku zysków i strat

w tys. zł	Za okres	2019	2018
Bieżący podatek			
Bieżący rok		(215 388)	(206 586)
Korekty z lat ubiegłych		(392)	(1 120)
		(215 780)	(207 706)
Podatek odroczony			
Powstanie i odwrócenie się różnic przejściowych		38 393	18 552
		38 393	18 552
Razem podatek dochodowy w rachunku zysków i strat		(177 387)	(189 154)

Wyliczenie efektywnej stawki podatkowej

w tys. zł	Za okres	2019	2018
Zysk brutto		656 189	842 273
Podatek dochodowy według krajowej stawki podatku (19%)		(124 676)	(160 032)
Odpisy z tytułu oczekiwanych strat kredytowych niestanowiące kosztów uzyskania przychodu		(12 101)	(2 322)
Przychody podlegające opodatkowaniu nieujęte w wyniku finansowym		(3 536)	(1 314)
Przychody niepodlegające opodatkowaniu		2 019	4 469
Podatek od niektórych instytucji finansowych		(18 567)	(16 597)
BFG		(19 436)	(11 727)
Pozostałe różnice trwale, w tym pozostałe koszty niestanowiące kosztów uzyskania przychodu		(1 090)	(1 631)
Ogółem obciążenie wyniku		(177 387)	(189 154)
Efektywna stawka podatkowa		27,03%	22,46%

Wzrost efektywnej stawki podatkowej spowodowany jest zwiększeniem wartości kosztów regulacyjnych oraz poziomu odpisów na wierzytelności nie stanowiące kosztu uzyskania przychodu.

Podatek odroczony ujęty bezpośrednio w kapitałach

Podatek odroczony ujęty bezpośrednio w kapitałach na dzień 31 grudnia 2019 roku związany z aktywami finansowymi wycenianymi w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody oraz wyceną programu określonych świadczeń wynosił (24 224) tys. zł (31 grudnia 2018 roku: (18 004) tys. zł).

14. Zysk przypadający na jedną akcję

Na dzień 31 grudnia 2019 roku zysk przypadający na jedną akcję wynosił 3,66 zł (31 grudnia 2018 roku: 5,00 zł).

Wyliczenie zysku przypadającego na jedną akcję na dzień 31 grudnia 2019 roku oparte zostało na zysku przypadającym na akcjonariuszy w kwocie 478 802 tys. zł (31 grudnia 2018 roku: 653 119 tys. zł) oraz średniej ważonej liczbie akcji zwykłych występujących w roku zakończonym 31 grudnia 2019 roku w liczbie 130 659 600 (31 grudnia 2018 roku: 130 659 600).

Bank nie posiada rozwadniających, potencjalnych akcji zwykłych ani innych instrumentów rozwadniających.

15. Zestawienie zmian w pozostałych całkowitych dochodach

Odroczony podatek dochodowy i reklasyfikacje ujęte w pozostałych całkowitych dochodach dotyczą wyceny aktywów finansowych wycenianych w wartości godziwej odnoszonej na kapitał z aktualizacji wyceny oraz wyceny programu określonych świadczeń odnoszonej na pozostałe kapitały rezerwowe.

<i>w tys. zł</i>	Kwota brutto	Odroczony podatek dochodowy	Kwota netto
Stan na dzień 1 stycznia 2019 roku	94 761	(18 004)	76 757
Zmiana wyceny aktywów finansowych wycenianych w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody	135 650	(25 773)	109 877
Wycena sprzedanych aktywów finansowych wycenianych w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody przeniesiona do rachunku zysków i strat	(97 970)	18 614	(79 356)
Calkowite dochody ogółem związane z aktywami finansowymi wycenianymi w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody	132 441	(25 163)	107 278
Zyski/(Straty) aktuarialne z wyceny programu określonych świadczeń	(4 945)	940	(4 005)
Stan na dzień 31 grudnia 2019 roku	127 496	(24 223)	103 273

<i>w tys. zł</i>	Kwota brutto	Odroczony podatek dochodowy	Kwota netto
Stan na dzień 1 stycznia 2018 roku	(17 720)	3 367	(14 353)
Zmiany wynikające z zastosowania MSSF 9	(1 086)	290	(796)
Stan na dzień 1 stycznia 2018 roku z uwzględnieniem zmian wynikających z zastosowania MSSF 9	(18 806)	3 657	(15 149)
Zmiana wyceny aktywów finansowych wycenianych w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody	229 455	(43 680)	185 775
Wycena sprzedanych aktywów finansowych wycenianych w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody przeniesiona do rachunku zysków i strat	(112 631)	21 400	(91 231)
Calkowite dochody ogółem związane z aktywami finansowymi wycenianymi w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody	98 018	(18 623)	79 395
Zyski/(Straty) aktuarialne z wyceny programu określonych świadczeń	(3 257)	619	(2 638)
Stan na dzień 31 grudnia 2018 roku	94 761	(18 004)	76 757

16. Kasa, operacje z Bankiem Centralnym

<i>w tys. zł</i>	31.12.2019	31.12.2018
Środki pieniężne w kasie	436 216	422 064
Środki na rachunku bieżącym w Banku Centralnym	3 300 490	3 850 088
Lokaty w Banku Centralnym	-	3 000 041
Kasa, operacje z Bankiem Centralnym razem	3 736 706	7 272 193

Na rachunku bieżącym w Narodowym Banku Polskim (NBP) utrzymywana jest rezerwa obowiązkowa, która może być wykorzystywana przez Bank pod warunkiem, że suma średniego miesięcznego salda na rachunku bieżącym w NBP nie jest mniejsza od poziomu deklarowanego.

Deklarowana wysokość rezerwy obowiązkowej na dzień 31 grudnia 2019 roku wynosiła 1 422 651 tys. zł (31 grudnia 2018 roku wynosiła 1 271 148 tys. zł).

17. Należności od banków

Zasady rachunkowości:

Zasady ujmowania i wyceny należności od banków opisane są w nocie 2.1 Aktywa i zobowiązania finansowe – klasyfikacja i wycena.

Informacje finansowe:

<i>w tys. zł</i>	31.12.2019	31.12.2018
Rachunki bieżące	60 412	203 150
Lokaty	379 786	386 058
Kredyty i pożyczki	3 428	28
Należności z tytułu zakupionych papierów wartościowych z otrzymanym przyrzeczeniem odkupu	625 592	630 126
Lokaty stanowiące zabezpieczenie operacji instrumentami pochodnymi i transakcji giełdowych	99 001	118 364
Łączna wartość brutto	1 168 219	1 337 726
Odpisy z tytułu oczekiwanych strat kredytowych	(2 594)	(3 910)

<i>w tys. zł</i>	31.12.2019	31.12.2018
Należności od banków netto razem	1 165 625	1 333 816

Zmiana stanu odpisów z tytułu oczekiwanych strat kredytowych należności od banków przedstawia się następująco:

<i>w tys. zł</i>	Etap 1	Etap 2	Etap 3	Razem
Odpis z tytułu oczekiwanych strat kredytowych należności od banków				
Odpis z tytułu oczekiwanych strat kredytowych na dzień 1 stycznia 2019 roku	(3 910)	-	-	(3 910)
Transfer do Etapu 1	-	-	-	-
Transfer do Etapu 2	-	-	-	-
Transfer do Etapu 3	-	-	-	-
(Utworzenia)/Rozwiązania w okresie przez rachunek zysków i strat	1 420	-	-	1 420
Różnice kursowe i inne zmiany	(104)	-	-	(104)
Odpis z tytułu oczekiwanych strat kredytowych na dzień 31 grudnia 2019 roku	(2 594)	-	-	(2 594)

Na dzień 31 grudnia 2019 roku Bank nie zidentyfikował aktywów POCI (aktywa nabyte bądź udzielone z początkową utratą wartości).

<i>w tys. zł</i>	Etap 1	Etap 2	Etap 3	Razem
Odpis z tytułu oczekiwanych strat kredytowych należności od banków				
Odpis z tytułu oczekiwanych strat kredytowych na dzień 1 stycznia 2018 roku	(2 223)	(124)	-	(2 347)
Transfer do Etapu 1	(124)	124	-	-
Transfer do Etapu 2	-	-	-	-
Transfer do Etapu 3	-	-	-	-
(Utworzenia)/Rozwiązania w okresie przez rachunek zysków i strat	(1 309)	-	-	(1 309)
Różnice kursowe i inne zmiany	(254)	-	-	(254)
Odpis z tytułu oczekiwanych strat kredytowych na dzień 31 grudnia 2018 roku	(3 910)	-	-	(3 910)

Na dzień 31 grudnia 2018 roku Bank nie zidentyfikował aktywów POCI (aktywa nabyte bądź udzielone z początkową utratą wartości).

Zmiany wartości bilansowej brutto należności od banków, które przyczyniły się do zmian odpisów z tytułu oczekiwanych strat kredytowych przedstawia tabela poniżej:

<i>w tys. zł</i>	Etap 1	Etap 2	Etap 3	Razem
Wartość brutto należności od banków wycenianych według zamortyzowanego kosztu				
Wartość brutto należności na dzień 1 stycznia 2019 roku	1 337 723	3	-	1 337 726
Transfer do Etapu 1	-	-	-	-
Transfer do Etapu 2	-	-	-	-
Transfer do Etapu 3	-	-	-	-
Należności pociągnięte/splacone	(228 952)	-	-	(228 952)
Inne zmiany	59 446	-	-	59 446
Wartość brutto należności od banków na dzień 31 grudnia 2019 roku	1 168 217	3	-	1 168 219

<i>w tys. zł</i>	Etap 1	Etap 2	Etap 3	Razem
Wartość brutto należności od banków wycenianych według zamortyzowanego kosztu				
Wartość brutto należności na dzień 1 stycznia 2018 roku	831 568	5 709	-	837 277
Transfer do Etapu 1	-	-	-	-

w tys. zł	Etap 1	Etap 2	Etap 3	Razem
Transfer do Etapu 2	-	-	-	-
Transfer do Etapu 3	-	-	-	-
Należności pociągnięte/splacone	485 635	(5 700)	-	479 935
Inne zmiany	20 520	(6)	-	20 514
Wartość brutto należności od banków na dzień 31 grudnia 2018 roku	1 337 723	3	-	1 337 726

18. Aktywa i zobowiązania finansowe przeznaczone do obrotu

Zasady rachunkowości:

Zasady ujmowania i wyceny aktywów i zobowiązań finansowych przeznaczonych do obrotu opisane są w nocie 2.1.

Informacje finansowe:

Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu

Do kategorii przeznaczone do obrotu Bank zalicza instrumenty pochodne niebędące instrumentami zabezpieczającymi, oraz wybrane dłużne papiery wartościowe.

w tys. zł	31.12.2019	31.12.2018
Dłużne papiery wartościowe przeznaczone do obrotu		
Obligacje i bony wyemitowane przez:		
Banki Centralne	999 917	-
Banki i inne podmioty finansowe	7 125	12 944
Skarb Państwa	2 874 773	918 228
	3 881 815	931 172
z tego:		
notowane na aktywnym rynku	2 881 898	931 172
Instrumenty pochodne	1 524 780	1 282 677
Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu razem	5 406 595	2 213 849

Zobowiązania finansowe przeznaczone do obrotu

w tys. zł	31.12.2019	31.12.2018
Zobowiązania z tytułu krótkiej sprzedaży papierów wartościowych	238 408	348 130
Instrumenty pochodne	1 629 492	1 258 059
Zobowiązania finansowe przeznaczone do obrotu razem	1 867 900	1 606 189

Na dzień 31 grudnia 2019 roku oraz 31 grudnia 2018 roku Bank nie posiadał aktywów i zobowiązań finansowych przeznaczonych w momencie początkowego ujęcia do wyceny według wartości godziwej przez wynik finansowy.

Instrumenty pochodne na dzień 31 grudnia 2019 roku

w tys. zł	Wartość nominalna instrumentów o terminie pozostającym do realizacji				Razem	Wartość godziwa	
	do 3 miesięcy	powyżej 3 miesięcy do 1 roku	powyżej 1 roku do 5 lat	powyżej 5 lat		Aktywa	Zobowiązania
Instrumenty stopy procentowej	43 827 433	37 840 304	127 617 389	27 456 990	236 742 116	872 786	1 112 966
FRA	34 030 000	15 240 000	14 753 000	-	64 023 000	2 558	3 815
swapy odsetkowe (IRS)	9 797 433	22 600 304	110 965 539	27 415 264	170 778 540	870 228	1 109 106
opcje na stopę procentową	-	-	1 898 850	41 726	1 940 576	-	45
Instrumenty walutowe	30 557 396	15 455 840	24 432 442	8 175 751	78 621 429	614 831	478 994
FX forward	3 428 837	2 745 957	1 889 596	-	8 064 390	97 075	37 062
FX swap	20 442 422	5 466 035	3 838 179	-	29 746 636	242 510	306 517
swapy odsetkowo – walutowe (CIRS)*	5 202 463	6 606 291	14 562 621	8 175 751	34 547 126	239 109	99 138

w tys. zł	Wartość nominalna instrumentów o terminie pozostającym do realizacji				Razem	Wartość godziwa	
	do 3 miesięcy	powyżej 3 miesięcy do 1 roku	powyżej 1 roku do 5 lat	powyżej 5 lat		Aktywa	Zobowiązania
opcje walutowe	1 483 674	637 557	4 142 046	-	6 263 277	36 137	36 277
Transakcje na papierach wartościowych	126 143	-	-	-	126 143	293	618
papiery wartościowe zakupione do otrzymania/sprzedane do wydania	126 143	-	-	-	126 143	293	618
Transakcje związane z towarami	55 783	237 429	141 962	-	435 174	36 870	36 914
Swap	55 783	237 429	141 962	-	435 174	36 870	36 914
Instrumenty pochodne ogółem	74 566 755	53 533 573	152 191 793	35 632 741	315 924 862	1 524 780	1 629 492

*Swapy walutowo-odsetkowe z wymianą kapitału

Swapy walutowo-odsetkowe prezentowane dotąd wśród instrumentów stopy procentowej, przeniesione zostały do grupy instrumentów walutowych. Zmiana ma charakter wyłącznie prezentacyjny, nie wpływa na prezentowane wartości i dotyczy tylko tej noty. Dane porównywalne za rok 2018 zostały odpowiednio przekształcone.

Instrumenty pochodne na dzień 31 grudnia 2018 roku

w tys. zł	Wartość nominalna instrumentów o terminie pozostającym do realizacji				Razem	Wartość godziwa	
	do 3 miesięcy	powyżej 3 miesięcy do 1 roku	powyżej 1 roku do 5 lat	powyżej 5 lat		Aktywa	Zobowiązania
Instrumenty stopy procentowej	44 393 395	46 972 777	93 481 018	19 114 163	203 961 353	708 657	824 146
FRA	35 100 000	25 500 000	250 000	0	60 850 000	6 357	1 592
swapy odsetkowe (IRS)	9 265 197	21 472 777	91 351 168	19 067 799	141 156 941	695 772	816 827
opcje na stopę procentową	-	-	1 879 850	46 364	1 926 214	5 806	5 727
kontrakty futures*	28 198	-	-	-	28 198	722	-
Instrumenty walutowe	33 054 901	11 219 240	15 623 991	8 759 041	68 657 173	566 951	426 387
FX forward	2 457 934	1 492 583	500 882	96 238	4 547 637	31 399	17 818
FX swap	28 261 956	3 934 789	2 885 819	-	35 082 564	210 549	107 304
swapy odsetkowo – walutowe (CIRS)**	842 568	4 886 479	12 135 010	8 662 803	26 526 860	315 904	292 151
opcje walutowe	1 492 443	905 389	102 280	-	2 500 112	9 099	9 114
Transakcje na papierach wartościowych	310 752	-	-	-	310 752	1 101	1 475
papiery wartościowe zakupione do otrzymania/sprzedane do wydania	310 752	-	-	-	310 752	1 101	1 475
Transakcje związane z towarami	29 173	107 533	72 095	-	208 801	5 968	6 051
Swap	29 173	107 533	72 095	-	208 801	5 968	6 051
Instrumenty pochodne ogółem	77 788 221	58 299 550	109 177 104	27 873 204	273 138 079	1 282 677	1 258 059

*Instrumenty znajdujące się w obrocie giełdowym

**Swapy walutowo-odsetkowe z wymianą kapitału

19. Inwestycyjne dłużne aktywa finansowe wyceniane w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody

Zasady rachunkowości:

Zasady ujmowania i wyceny inwestycyjnych dłużnych aktywów finansowych opisane są w nocie 2.1

Informacje finansowe:

w tys. zł	31.12.2019	31.12.2018
Obligacje i bony wyemitowane przez:		
Banki centralne	-	-
Pozostałe banki, w tym:	-	-
obligacje zabezpieczone w rachunkowości zabezpieczeń wartości godziwej	-	-

<i>w tys. zł</i>	31.12.2019	31.12.2018
Inne podmioty finansowe	697 117	224 074
Rządy centralne, w tym:	14 787 461	14 017 289
obligacje zabezpieczone w rachunkowości zabezpieczeń wartości godziwej	1 833 308	-
Dłużne papiery wartościowe wyceniane w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody razem	15 484 578	14 241 363
z tego:		
notowane na aktywnym rynku	15 484 578	14 241 363
nienotowane na aktywnym rynku	-	-

Dla inwestycyjnych dłużnych aktywów finansowych wycenianych w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody skumulowana wartość oczekiwanych strat kredytowych na dzień 31 grudnia 2019 roku wynosiła 4 689 tys. zł (na dzień 31 grudnia 2018 wynosiła 4 524 tys. zł.).

Zmiana stanu dłużnych aktywów finansowych wycenianych w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody przedstawia się następująco:

<i>w tys. zł</i>	2019	2018
Stan na dzień 1 stycznia	14 241 363	17 439 439
Zwiększenia (z tytułu):		
nabycia	50 264 752	44 485 571
aktualizacji wyceny	22 399	100 274
różnic kursowych	-	65 153
rozliczenia dyskonta, premii, odsetek	79 807	262 038
Zmniejszenia (z tytułu):		
sprzedaży	(48 902 634)	(47 960 505)
aktualizacji wyceny	-	-
różnic kursowych	(21 221)	-
rozliczenia premii	(199 888)	(150 607)
Stan na dzień 31 grudnia	15 484 578	14 241 363

20. Udziały w jednostkach zależnych oraz inwestycje kapitałowe i pozostałe

Zasady rachunkowości:

Jednostki zależne to wszelkie jednostki kontrolowane przez Bank. Zgodnie z MSSF 10 Bank sprawuje kontrolę nad jednostką wówczas, gdy posiada władzę nad tą jednostką, jest narażony lub ma prawo do zmiennych zwrotów ze swojego zaangażowania w tę jednostkę oraz ma możliwość wywierania wpływu na te zwroty poprzez sprawowanie władzy nad tą jednostką.

Akcje i udziały w jednostkach zależnych ujmowane są w sprawozdaniu jednostkowym Banku w oparciu o metodę ceny nabycia zgodnie z MSR 27.

Akcje i udziały w innych jednostkach niż jednostki zależne (brak jednostek stowarzyszonych i wspólnych przedsięwzięć) zaliczane są do kategorii aktywów finansowych wycenianych w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat. Zasady ich ujmowania i wyceny opisane są w nocie 2.1.

Informacje finansowe:

<i>w tys. zł</i>	31.12.2019	31.12.2018
Udziały w jednostkach zależnych	115 812	115 812
Utrata wartości	(9 917)	(9 737)
Inwestycje kapitałowe i pozostałe wyceniane w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	62 355	48 511
Inwestycje kapitałowe razem	168 250	154 586
z tego:		
notowane na aktywnym rynku	825	770
nienotowane na aktywnym rynku	167 425	153 816

Zmiana stanu, udziałów w jednostkach zależnych, inwestycji kapitałowych i pozostałych przedstawia się następująco:

w tys. zł	Jednostki zależne	Pozostałe jednostki	Razem
Stan na dzień 1 stycznia 2019	106 075	48 511	154 586
Zwiększenia (z tytułu):	-	14 444	14 444
aktualizacji wyceny	-	14 444	14 444
Zmniejszenia (z tytułu):	(180)	(600)	(780)
Sprzedaż	-	(600)	(600)
rozliczenie z tytułu dopłat	(180)	-	(180)
Stan na dzień 31 grudnia 2019	105 895	62 355	168 250

w tys. zł	Jednostki zależne	Pozostałe jednostki	Razem
Stan na dzień 31 grudnia 2017 roku	106 368	26 171	132 539
Reklasyfikacja/ korekta z tytułu zastosowania MSSF 9	-	16 064	16 064
Stan na dzień 1 stycznia 2018 roku	106 368	42 235	148 603
Zwiększenia (z tytułu):	-	6 276	6 276
aktualizacji wyceny	-	6 276	6 276
Zmniejszenia (z tytułu):	(293)	-	(293)
aktualizacji wyceny	(51)	-	(51)
rozliczenia z tytułu dopłat	(242)	-	(242)
Stan na dzień 31 grudnia 2018	106 075	48 511	154 586

Informacje finansowe dotyczące jednostek zależnych 31.12.2019

w tys. zł										
Nazwa jednostki	Siedziba	Przedmiot przedsiębiorstwa	Charakter powiązania kapitałowego	Udział w kapitale w %*	Wartość bilansowa udziałów/akcji	Aktywa	Zobowiązania	Kapitał	Przychody	Zysk/Strata
HANDLOWY – LEASING Sp. z o.o.	Warszawa	Działalność leasingowa	Jednostka zależna	97,47	15 720	21 929	525	21 404	266	(502)
DOM MAKLERSKI BANKU HANDLOWEGO S.A.	Warszawa	Działalność maklerska	Jednostka zależna	100	70 950	421 716	322 910	98 805	44 659	1 256
PPH SPOMASZ Sp. z o.o. w likwidacji	Warszawa	Nie prowadzi działalności	Jednostka zależna	100	13 502	Jednostka postawiona w stan likwidacji				
HANDLOWY INVESTMENTS S.A.	Luksemburg	Działalność inwestycyjna	Jednostka zależna	100	5 052	4 903	54	4 824	376	(212)
HANDLOWY – INWESTYCJE Sp. z o.o. ^{1/}	Warszawa	Działalność inwestycyjna	Jednostka zależna	100	672	10 820	40	10 780	117	(33)
100 844										

*Udział bezpośredni

Objaśnienie zależności pośrednich:

1/ Pośrednie powiązania poprzez Handlowy-Inwestycje Sp. z o.o.

w tys. zł										
Nazwa jednostki	Siedziba	Przedmiot przedsiębiorstwa	Charakter powiązania kapitałowego	Udział w kapitale w %	Wartość bilansowa udziałów/akcji	Aktywa	Zobowiązania	Kapitał	Przychody	Zysk
HANDLOWY - LEASING Sp. z o.o.	Warszawa	Działalność leasingowa	Jednostka zależna	2,53	414	21 929	525	21 404	266	(502)

Przedstawione dane finansowe jednostek dostępne na dzień sporządzenia sprawozdania, pochodzą z niezbadanych sprawozdań finansowych jednostek. Dane finansowe Handlowy Investments S.A. pochodzą ze zaudytowanego sprawozdania finansowego sporządzonego na dzień 29 lutego 2020 roku będącego dniem bilansowym jednostki.

Informacje finansowe dotyczące jednostek zależnych 31.12.2018

w tys. zł

Nazwa jednostki	Siedziba	Przedmiot przedsiębiorstwa	Charakter powiązania kapitałowego	Udział w kapitale w %*	Wartość bilansowa udziałów/akcji	Aktywa	Zobowiązania	Kapitał	Przychody	Zysk/Strata
HANDLOWY – LEASING Sp. z o.o.	Warszawa	Działalność leasingowa	Jednostka zależna	97,47	15 720	22 154	248	21 906	294	(524)
DOM MAKLERSKI BANKU HANDLOWEGO S.A.	Warszawa	Działalność maklerska	Jednostka zależna	100	70 950	364 086	265 309	98 777	49 021	1 250
PPH SPOMASZ Sp. z o.o. w likwidacji	Warszawa	Nie prowadzi działalności	Jednostka zależna	100	13 502	Jednostka postawiona w stan likwidacji				
HANDLOWY INVESTMENTS S.A.	Luksemburg	Działalność inwestycyjna	Jednostka zależna	100	5 223	5 178	52	5 100	258	(12 517)
HANDLOWY – INWESTYCJE Sp. z o.o. ^{1/}	Warszawa	Działalność inwestycyjna	Jednostka zależna	100	672	10 856	43	10 813	129	(22)
					106 075					

*Udział bezpośredni

Objaśnienie zależności pośrednich:

1/ Pośrednie powiązania poprzez Handlowy-Inwestycje Sp. z o.o.

w tys. zł

Nazwa jednostki	Siedziba	Przedmiot przedsiębiorstwa	Charakter powiązania kapitałowego	Udział w kapitale w %	Wartość bilansowa udziałów/akcji	Aktywa	Zobowiązania	Kapitał	Przychody	Zysk
HANDLOWY - LEASING Sp. z o.o.	Warszawa	Działalność leasingowa	Jednostka zależna	2,53	414	22 154	248	21 906	294	(524)

Przedstawione dane finansowe jednostek dostępne na dzień sporządzenia sprawozdania, pochodzą ze zbadanych sprawozdań finansowych jednostek. Dane finansowe Handlowy Investments S.A. pochodzą ze zbadanego sprawozdania finansowego sporządzonego na dzień 29 lutego 2019 roku będącego dniem bilansowym jednostki.

21. Należności od klientów

Zasady rachunkowości:

Należności od klientów są ujmowane i wyceniane zgodnie z zasadami opisanymi w nocie 2.1 Aktywa i zobowiązania finansowe – klasyfikacja i wycena.

Informacje finansowe:

w tys. zł	31.12.2019	31.12.2018
Należności od podmiotów sektora finansowego		
Kredyty i pożyczki	641 317	401 223
Nienotowane dłużne aktywa finansowe	1 765 711	1 156 233
Należności z tytułu zakupionych papierów wartościowych z otrzymanym przyrzeczeniem odkupu	30 217	182 613
Fundusze gwarancyjne i lokaty stanowiące zabezpieczenie	592 891	312 695
Łączna wartość brutto	3 030 136	2 052 764
Odpisy z tytułu oczekiwanych strat kredytowych	(2 216)	(1 391)
Łączna wartość netto	3 027 920	2 051 373
Należności od podmiotów sektora niefinansowego		
Kredyty i pożyczki	19 176 989	18 047 445
Nienotowane dłużne aktywa finansowe	305 928	568 024
Skupione wierzytelności	1 751 320	1 830 937
Zrealizowane gwarancje i poręczenia	24 941	481
Inne należności	7 835	18 084
Łączna wartość brutto	21 267 013	20 464 971
Odpisy z tytułu oczekiwanych strat kredytowych	(686 158)	(662 995)
Łączna wartość netto	20 580 855	19 801 976

w tys. zł	31.12.2019	31.12.2018
Należności od klientów netto razem	23 608 775	21 853 349

Wartość brutto należności na dzień 31 grudnia 2019 roku nie uwzględnia odsetek w kwocie 311 351 tys. zł naliczonych od momentu zakwalifikowania ekspozycji do Etapu 3 (na koniec 2018 roku 411 529 tys. zł). Nie ma to wpływu na wartość netto należności zakwalifikowanych do Etapu 3, ponieważ ich uwzględnienie w wartości brutto, zgodnie z wytycznymi *Transition Resource Group for Impairment of Financial Instruments*, prowadziłoby również o wzrostu odpisów na oczekiwane straty kredytowe o taką samą wartość.

Wpływ uwzględniania tych odsetek na wartość bilansową brutto został przedstawiony poniżej oraz w nocie „Zarządzanie ryzykiem”.

w tys. zł	31.12.2019	31.12.2018
Łączna wartość brutto z uwzględnieniem odsetek w Etapie 3	24 608 500	22 929 264
Odpisy z tytułu oczekiwanych strat kredytowych z uwzględnieniem odsetek w Etapie 3	(999 725)	(1 075 915)
Łączna wartość netto	23 608 775	21 853 349

W należnościach od klientów w pozycji „Nienotowane dłużne aktywa finansowe” zaprezentowane zostały m.in. aktywa sekurytyzacyjne objęte przez Bank. Dotychczas Bank występował jako Inwestor w trzech transakcjach obejmując transze senioralne. Aktywa sekurytyzacyjne objęte przez Bank nie są przedmiotem obrotu na rynku. Zamiarem Banku jest utrzymanie inwestycji do daty zapadalności. Głównym ryzykiem, na jakie narażone są transakcje sekurytyzacyjne będące w posiadaniu Banku jest ryzyko kredytowe. Maksymalna ekspozycja Banku na ryzyko kredytowe z tytułu udziału w tych jednostkach jest równa ich wartości bilansowej brutto, zatem na dzień 31 grudnia 2019 r. wynosi 1 765 711 tys. zł (31 grudnia 2018 r.: 1 156 233 tys. zł). Wartość bilansowa netto aktywów dotyczących udziału Banku w jednostkach strukturyzowanych, które nie podlegają konsolidacji na dzień 31 grudnia 2019 r. wynosi 1 765 016 zł (31 grudnia 2018 r.: 1 155 554 tys. zł).

Zmiana stanu odpisów z tytułu utraty wartości należności od klientów przedstawia się następująco:

w tys. zł	Etap 1	Etap 2	Etap 3	Razem
Odpis z tytułu oczekiwanych strat kredytowych należności od klientów				
Odpis z tytułu oczekiwanych strat kredytowych na dzień 1 stycznia 2019 roku	(56 110)	(74 776)	(533 500)	(664 386)
Transfer do Etapu 1	(14 461)	14 050	411	-
Transfer do Etapu 2	7 241	(7 991)	750	-
Transfer do Etapu 3	1 735	26 164	(27 899)	-
(Utworzenia)/Rozwiązania w okresie przez rachunek zysków i strat	10 209	(37 459)	(186 780)	(214 030)
Zmiany z tytułu modyfikacji bez zaprzestania ujmowania (netto)	-	-	(2 080)	(2 080)
Zmniejszenie stanu odpisów w związku ze spisaniem	-	-	66 901	66 901
Zmniejszenie stanu odpisów w związku ze sprzedażą wierzytelności	-	-	124 839	124 839
Różnice kursowe i inne zmiany	(2)	60	324	382
Odpis z tytułu oczekiwanych strat kredytowych na dzień 31 grudnia 2019 roku	(51 388)	(79 952)	(557 034)	(688 374)

*Na dzień 31 grudnia 2019 roku Bank nie zidentyfikował aktywów POCI (aktywa nabyte bądź udzielone z początkową utratą wartości).

w tys. zł	Etap 1	Etap 2	Etap 3	Razem
Odpis z tytułu oczekiwanych strat kredytowych należności od klientów				
Stan odpisów z tytułu utraty wartości na 31 grudnia 2017 roku	-	-	-	(585 609)
Wpływ wdrożenia MSSF 9	-	-	-	(86 124)
Reklasyfikacja	-	-	-	5 178
Odpis z tytułu oczekiwanych strat kredytowych na dzień 1 stycznia 2018 roku	(54 767)	(76 847)	(534 941)	(666 555)
Transfer do Etapu 1	(1 460)	1 460	-	-
Transfer do Etapu 2	1 040	(1 040)	-	-
Transfer do Etapu 3	-	270	(270)	-
(Utworzenia)/Rozwiązania w okresie przez rachunek zysków i strat	(697)	1 569	(75 971)	(75 099)
Zmniejszenie stanu odpisów w związku ze spisaniem	-	-	57 158	57 158

w tys. zł	Etap 1	Etap 2	Etap 3	Razem
Zmniejszenie stanu odpisów w związku ze sprzedażą wierzytelności			21 292	21 292
Różnice kursowe i inne zmiany	(226)	(188)	(768)	(1 182)
Odpis z tytułu oczekiwanych strat kredytowych na dzień 31 grudnia 2018 roku	(56 110)	(74 776)	(533 500)	(664 386)

*Na dzień 31 grudnia 2018 roku Bank nie zidentyfikował aktywów POCI (aktywa nabyte bądź udzielone z początkową utratą wartości).

Zmiany wartości bilansowej brutto należności od klientów, które przyczyniły się do zmian odpisów z tytułu oczekiwanych strat kredytowych przedstawia tabela poniżej:

w tys. zł	Etap 1	Etap 2	Etap 3	Razem
Wartość brutto należności od klientów wycenianych według zamortyzowanego kosztu				
Wartość brutto należności na dzień 1 stycznia 2019 roku	20 151 320	1 642 101	724 315	22 517 735
Transfer do Etapu 1	391 316	(390 363)	(953)	-
Transfer do Etapu 2	(1 370 217)	1 371 454	(1 237)	-
Transfer do Etapu 3	(124 927)	(251 136)	376 063	-
Należności pociągnięte/splacone	2 313 545	(60 918)	(45 606)	2 207 021
Należności spisane	-	-	(66 813)	(66 813)
Należności zbyte	-	-	(153 886)	(153 886)
Inne zmiany	(259 015)	44 405	7 703	(206 907)
Wartość brutto należności od klientów na dzień 31 grudnia 2019 roku	21 102 020	2 355 543	839 586	24 297 150

w tys. zł	Etap 1	Etap 2	Etap 3	Razem
Wartość brutto należności od klientów wycenianych według zamortyzowanego kosztu				
Wartość brutto należności na dzień 1 stycznia 2018 roku	17 896 120	1 715 751	740 541	20 352 412
Transfer do Etapu 1	361 300	(358 736)	(2 564)	-
Transfer do Etapu 2	(495 485)	497 527	(2 042)	-
Transfer do Etapu 3	(76 263)	(69 223)	145 486	-
Należności pociągnięte/splacone	2 365 053	(149 595)	(51 815)	2 163 643
Należności spisane	-	-	(57 158)	(57 158)
Należności zbyte	-	-	(42 375)	(42 375)
Inne zmiany	100 585	6 386	(5 758)	101 213
Wartość brutto należności od klientów na dzień 31 grudnia 2018 roku	20 151 310	1 642 110	724 315	22 517 735

Wartość brutto należności nie uwzględnia odsetek naliczonych od momentu zaklasyfikowania ekspozycji do Etapu 3.

Dla należności od klientów, które zmieniały Etapy w trakcie roku, przesunięcia zostały zaprezentowane jako transfery pomiędzy Etapem na początek okresu sprawozdawczego lub na moment ujęcia a Etapem na koniec okresu sprawozdawczego.

22. Rzeczowe aktywa trwałe

Zasady rachunkowości:

Rzeczowe aktywa trwałe wykazywane są według kosztu historycznego pomniejszonego o naliczone umorzenie, a także o odpisy z tytułu utraty wartości. Koszt historyczny uwzględnia wydatki bezpośrednio związane z nabyciem danych aktywów oraz ich przygotowaniem do użytkowania.

Późniejsze nakłady uwzględnia się w wartości bilansowej danego środka trwałego lub ujmuje jako odrębny środek trwały (tam gdzie jest to właściwe) tylko wówczas, gdy jest prawdopodobne, że z tytułu tej pozycji nastąpi wpływ korzyści ekonomicznych do Banku, zaś koszt danej pozycji można wiarygodnie zmierzyć. Wszelkie pozostałe wydatki, na przykład na naprawę i konserwację, odnoszone są do rachunku zysków i strat w okresie, w którym je poniesiono.

Umorzenie naliczane jest metodą liniową przez przewidywany okres użytkowania przy zastosowaniu stawek określonych w zatwierdzonym planie amortyzacji na 2019 rok.

Przykładowe stosowane roczne stawki amortyzacji są następujące:

Budynki i budowle	1,5%-4,5%
Środki transportu	14,0%-34,0%
Komputery	25,0%
Wyposażenie biurowe	20,0%
Inne środki trwałe	7,0%-34,0%
Inwestycje w obcych środkach trwałych – zgodnie z okresem trwania umowy najmu	

Na każdy dzień bilansowy dokonuje się weryfikacji wartości końcowej rzeczowych aktywów trwałych i wartości niematerialnych oraz okresów ich użytkowania i w razie potrzeby dokonuje stosownych korekt planu amortyzacji.

Składniki majątku o jednostkowej wartości początkowej nie przekraczającej 3 500 zł podlegają jednorazowemu odpisaniu w koszty z datą wydania ich do używania. Suma wartości środków trwałych jednorazowo odpisanych w koszty nie jest istotna z punktu widzenia sprawozdania finansowego.

Środki trwałe w budowie wykazywane są w wysokości ogółu poniesionych kosztów pozostających w bezpośrednim związku z niezakończoną jeszcze budową, montażem lub ulepszeniem istniejącego środka trwałego z uwzględnieniem odpisów z tytułu utraty wartości.

Wartości bilansowe rzeczowych aktywów trwałych są przeglądane na dzień bilansowy w celu określenia, czy zaistniały przesłanki wskazujące na utratę wartości. Jeżeli istnieje taka przesłanka, należy określić wartość odzyskiwalną aktywów.

Odpis aktualizacyjny z tytułu utraty wartości jest ujmowany, jeżeli wartość księgowa aktywa lub ośrodka wypracowującego środki pieniężne przekracza wartość odzyskiwalną. Odpis aktualizacyjny z tytułu utraty wartości jest ujmowany w rachunku zysków i strat.

Odpisy aktualizacyjne z tytułu utraty wartości w przypadku ośrodków wypracowujących środki pieniężne w pierwszej kolejności redukują wartość firmy przypadającą na te ośrodki wypracowujące środki pieniężne (grupę ośrodków), a następnie redukują proporcjonalnie wartość księgową innych aktywów w ośrodku (grupie ośrodków).

Wartość odzyskiwalna jest wartością większą z: wartości godziwej pomniejszonej o koszty sprzedaży i wartości użytkowej. W celu wyznaczenia wartości użytkowej, oszacowane przyszłe przepływy pieniężne są dyskontowane do ich wartości bieżącej przy użyciu stopy dyskontowej przed opodatkowaniem, która odzwierciedla bieżące oczekiwania rynku, co do wartości pieniądza oraz specyficznego ryzyka w odniesieniu do danego aktywa. Dla aktywów niegenerujących niezależnych przepływów środków pieniężnych, wartość odzyskiwalna jest wyznaczana dla danego ośrodka wypracowującego środki pieniężne, do którego te aktywa należą.

W przypadku rzeczowych aktywów trwałych, odpis ten podlega odwróceniu, jeżeli nastąpiła zmiana w szacunkach służących do określenia wartości możliwej do odzyskania.

Odpis aktualizujący z tytułu utraty wartości rzeczowych aktywów trwałych może być odwrócony tylko do poziomu, przy którym wartość księgowa aktywa nie przekracza wartości księgowej, która pomniejszona o kwotę amortyzacji, zostałaaby wyznaczona, jeżeli nie zostałyby ujęte odpisy aktualizujące z tytułu utraty wartości.

Rzeczowe aktywa trwałe od dnia pierwszego zastosowania MSSF 16 uwzględniają aktywa z tytułu prawa od użytkowania aktywów. Szczegóły zostały przedstawione w nocie 41.

Informacje finansowe:

Zmiana stanu rzeczowych aktywów trwałych w 2019 roku

w tys. zł	Grunty i budynki	Środki transportu	Inne środki trwałe	W budowie	Razem
Wartość brutto					
Na dzień 31 grudnia 2018	586 684	23 979	234 794	50 327	895 784
Wpływ wdrożenia MSSF 16	93 380	-	-	-	93 380
Stan na dzień 1 stycznia 2019	680 064	23 979	234 794	50 327	989 164
Zwiększenia:					
Zakupy	(4)	3 162	6 434	21 434	31 026
Inne zwiększenia	9 198	-	79	-	9 277
Zmniejszenia:					
Zbycia	-	(1 295)	-	-	(1 295)
Likwidacje	(6 911)	-	(36 185)	-	(43 096)
Inne zmniejszenia	-	(46)	(70)	(7 658)	(7 774)
Transfery	32 723	-	15 745	(48 471)	(3)
Stan na dzień 31 grudnia 2019	715 070	25 800	220 797	15 632	977 299
Umorzenie					
Na dzień 31 grudnia 2018	311 996	2 615	218 171	-	532 782
Wpływ wdrożenia MSSF 16	(52 584)	-	-	-	(52 584)
Stan na dzień 1 stycznia 2019	259 412	2 615	218 171	-	480 198

<i>w tys. zł</i>	Grunty i budynki	Środki transportu	Inne środki trwale	W budowie	Razem
Zwiększenia:					
Koszty amortyzacji za okres	28 323	3 107	9 721	-	41 151
Inne zwiększenia	-	-	72	-	72
Zmniejszenia:					
Zbycia	-	(314)	-	-	(314)
Likwidacje	(6 430)	-	(36 107)	-	(42 537)
Inne zmniejszenia	-	(2)	(68)	-	(70)
Stan na dzień 31 grudnia 2019	281 305	5 406	191 789	-	478 500
Wartość bilansowa					
Na dzień 31 grudnia 2018	274 688	21 364	16 623	50 327	363 002
Wpływ wdrożenia MSSF 16	145 964	-	-	-	145 964
Na dzień 1 stycznia 2019	420 652	21 364	16 623	50 327	508 966
Na dzień 31 grudnia 2019	433 765	20 394	29 008	15 632	498 799

Zmiana stanu rzeczowych aktywów trwałych w 2018 roku

<i>w tys. zł</i>	Grunty i budynki	Środki transportu	Inne środki trwale	W budowie	Razem
Wartość brutto					
Stan na dzień 1 stycznia 2018	572 135	10 645	255 950	70 640	909 370
Zwiększenia:					
Zakupy	-	13 334	877	3 112	17 323
Inne zwiększenia	-	-	254	-	254
Zmniejszenia:					
Zbycia	-	-	(1 805)	-	(1 805)
Likwidacje	(7 037)	-	(21 572)	-	(28 609)
Inne zmniejszenia	(3)	-	(50)	(696)	(749)
Transfery	21 589	-	1 140	(22 729)	-
Stan na dzień 31 grudnia 2018	586 684	23 979	234 794	50 327	895 784
Umorzenie					
Stan na dzień 1 stycznia 2018	302 132	634	230 931	-	533 697
Zwiększenia:					
Koszty amortyzacji za okres	16 207	1 981	10 291	-	28 479
Inne zwiększenia	-	-	253	-	253
Zmniejszenia:					
Zbycia	-	-	(1 805)	-	(1 805)
Likwidacje	(6 343)	-	(21 445)	-	(27 788)
Inne zmniejszenia	-	-	(54)	-	(54)
Stan na dzień 31 grudnia 2018	311 996	2 615	218 171	-	532 782
Wartość bilansowa					
Na dzień 1 stycznia 2018	270 003	10 011	25 019	70 640	375 673
Na dzień 31 grudnia 2018	274 688	21 364	16 623	50 327	363 002

23. Wartości niematerialne

Zasady rachunkowości:

Wartości niematerialne wykazywane są według kosztu historycznego pomniejszonego o naliczone umorzenie, a także o odpisy z tytułu utraty wartości. Koszt historyczny uwzględnia wydatki bezpośrednio związane z nabyciem danych aktywów oraz ich przygotowaniem do użytkowania.

Późniejsze nakłady uwzględnia się w wartości bilansowej danego składnika aktywów lub ujmuje jako odrębny składnik aktywów (tam gdzie jest to właściwe) tylko wówczas, gdy jest prawdopodobne, że z tytułu tej pozycji nastąpi wpływ korzyści ekonomicznych do Banku, zaś koszt danej pozycji można wiarygodnie zmierzyć. Wszelkie pozostałe wydatki, na przykład na naprawę i konserwację, odnoszone są do rachunku zysków i strat w okresie, w którym je poniesiono.

Umorzenie naliczane jest metodą liniową przez przewidywany okres użytkowania przy zastosowaniu stawek określonych w zatwierdzonym planie amortyzacji na 2019 rok.

Przykładowe stosowane roczne stawki amortyzacji są następujące:

Oprogramowanie komputerowe i prawa autorskie (z wyjątkiem podstawowych systemów operacyjnych, do których stosuje się stawkę 10% i 20%)	34,0%
Pozostałe wartości niematerialne	20,0%

Na każdy dzień bilansowy dokonuje się weryfikacji wartości końcowej wartości niematerialnych oraz okresów ich użytkowania i w razie potrzeby dokonuje stosownych korekt planu amortyzacji.

Wartości bilansowe wartości niematerialnych są przeglądane na dzień bilansowy w celu określenia, czy zaistniały przesłanki wskazujące na utratę wartości. Jeżeli istnieje taka przesłanka, należy określić wartość odzyskiwalną aktywów.

Odpis aktualizacyjny z tytułu utraty wartości jest ujmowany, jeżeli wartość księgową aktywa lub ośrodka wypracowującego środki pieniężne przekracza wartość odzyskiwalną. Odpis aktualizacyjny z tytułu utraty wartości jest ujmowany w rachunku zysków i strat.

Odpisy aktualizacyjne z tytułu utraty wartości w przypadku ośrodków wypracowujących środki pieniężne w pierwszej kolejności redukują wartość firmy przypadającą na te ośrodki wypracowujące środki pieniężne (grupę ośrodków), a następnie redukują proporcjonalnie wartość księgową innych aktywów w ośrodku (grupie ośrodków).

Wartość odzyskiwalna jest wartością większą z: wartości godziwej pomniejszonej o koszty sprzedaży i wartości użytkowej. W celu wyznaczenia wartości użytkowej, oszacowane przyszłe przepływy pieniężne są dyskontowane do ich wartości bieżącej przy użyciu stopy dyskontowej przed opodatkowaniem, która odzwierciedla bieżące oczekiwania rynku, co do wartości pieniądza oraz specyficznego ryzyka w odniesieniu do danego aktywa. Dla aktywów niegenerujących niezależnych przepływów środków pieniężnych, wartość odzyskiwalna jest wyznaczana dla danego ośrodka wypracowującego środki pieniężne, do którego te aktywa należą.

Odpis aktualizujący z tytułu utraty wartości w odniesieniu do wartości firmy nie podlega odwróceniu.

W przypadku innych wartości niematerialnych, odpis ten podlega odwróceniu, jeżeli nastąpiła zmiana w szacunkach służących do określenia wartości możliwej do odzyskania.

Odpis aktualizujący z tytułu utraty wartości innych wartości niematerialnych może być odwrócony tylko do poziomu, przy którym wartość księgową aktywa nie przekracza wartości księgowej, która pomniejszona o kwotę amortyzacji, zostałaaby wyznaczona, jeżeli nie zostałby ujęty odpis aktualizujący z tytułu utraty wartości.

*Informacje finansowe:***Zmiana stanu wartości niematerialnych w 2019 roku**

<i>w tys. zł</i>	Wartość firmy	Koncesje, patenty, licencje i podobne wartości	Oprogramowanie komputerowe	Inne wartości niematerialne	Zaliczki na wartości niematerialne	Razem
Wartość brutto						
Stan na dzień 1 stycznia 2019	1 245 976	-	467 836	-	64 363	1 778 175
Zwiększenia:						
Zakupy	-	-	551	-	69 160	69 711
Zmniejszenia:						
Likwidacje	-	-	-	-	-	-
Inne zmniejszenia	-	-	-	-	(622)	(622)
Spisania	-	-	-	-	-	-
Transfery	-	-	68 569	-	(68 569)	-
Stan na dzień 31 grudnia 2019	1 245 976	-	536 956	-	64 332	1 847 264
Umorzenie						
Stan na dzień 1 stycznia 2019	-	-	360,669	-	-	360,669
Zwiększenia:						
Koszty amortyzacji za okres	-	-	44,642	-	-	44,642
Zmniejszenia:						
Likwidacje	-	-	-	-	-	-
Stan na dzień 31 grudnia 2019	-	-	405,311	-	-	405,311
Wartość bilansowa						
Na dzień 1 stycznia 2019	1 245 976	-	107 167	-	64 363	1 417 506
Na dzień 31 grudnia 2019	1 245 976	-	131 645	-	64 332	1 441 953

Zmiana stanu wartości niematerialnych w 2018 roku

<i>w tys. zł</i>	Wartość firmy	Koncesje, patenty, licencje i podobne wartości	Oprogramowanie komputerowe	Inne wartości niematerialne	Zaliczki na wartości niematerialne	Razem
Wartość brutto						
Stan na dzień 1 stycznia 2018	1 245 976	735	440 055	18 242	19 826	1 724 834
Zwiększenia:						
Zakupy	-	-	1 175	-	107 256	108 431
Zmniejszenia:						
Likwidacje	-	-	(35 804)	-	-	(35 804)
Inne zmniejszenia	-	-	-	-	(309)	(309)
Spisania	-	(735)	-	(18 242)	-	(18 977)
Transfery	-	-	62 410	-	(62 410)	-
Stan na dzień 31 grudnia 2018	1 245 976	-	467 836	-	64 363	1 778 175
Umorzenie						
Stan na dzień 1 stycznia 2018	-	735	354 274	18 242	-	373 251
Zwiększenia:						
Koszty amortyzacji za okres	-	-	42 199	-	-	42 199
Zmniejszenia:						
Likwidacje	-	-	(35 804)	-	-	(35 804)
Spisania	-	(735)	-	(18 242)	-	(18 977)
Stan na dzień 31 grudnia 2018	-	-	360 669	-	-	360 669
Wartość bilansowa						
Na dzień 1 stycznia 2018	1 245 976	-	85 781	-	19 826	1 351 583
Na dzień 31 grudnia 2018	1 245 976	-	107 167	-	64 363	1 417 506

W 2018 roku Bank przeanalizował wartości niematerialne pod kątem ich wykorzystywania i w związku z faktem, że nie spodziewa się wpływu pożytków ekonomicznych w przyszłości, dokonał spisania w pełni umorzonych innych wartości niematerialnych oraz koncesji, patentów, licencji i podobnych wartości.

Na dzień 31 grudnia 2019 roku wartość firmy obejmuje kwotę 1 243 645 tys. zł powstałą w wyniku połączenia Banku Handlowego w Warszawie SA z Citibank (Poland) S.A., które nastąpiło z dniem 28 lutego 2001 roku oraz kwotę 2 331 tys. zł powstałą w wyniku nabycia zorganizowanej części przedsiębiorstwa bankowego ABN Amro Bank (Polska) S.A., które nastąpiło z dniem 1 marca 2005 roku.

24. Test utraty wartości dla wartości firmy

W jednostkowym sprawozdaniu finansowym Banku, wartość firmy stanowi nadwyżkę kosztu przejścia nad wartością godziwą udziału Banku w możliwych do zidentyfikowania przejętych aktywach, zobowiązaniach oraz zobowiązaniach warunkowych na dzień połączenia. Wartość firmy ujmuje się w ramach wartości niematerialnych. Wartość firmy jest wykazywana w wysokości ceny nabycia pomniejszonej o łączne dotychczasowe odpisy aktualizacyjne wynikające z tytułu utraty wartości. Wartość firmy jest alokowana na ośrodki wypracowujące środki pieniężne i nie jest amortyzowana, a jedynie corocznie testowana pod kątem utraty wartości niezależnie od wystąpienia przesłanek utraty wartości. Odpis aktualizujący z tytułu utraty wartości w odniesieniu do wartości firmy nie podlega odwróceniu.

Wartość firmy powstała w wyniku przejęć sprzed 31 marca 2004 roku, to jest dnia wejścia w życie MSSF 3 „Połączenia jednostek gospodarczych”, została obliczona zgodnie z poprzednio stosowanymi standardami rachunkowości jako różnica między kosztem przejścia jednostki, a wartością aktywów netto przejmowanej jednostki na dzień przejścia.

Dla potrzeb przeprowadzenia testów na utratę wartości, wartość firmy została przyporządkowana do dwóch ośrodków wypracowujących środki pieniężne: sektora Bankowości Instytucjonalnej oraz sektora Bankowości Detalicznej. Przyporządkowanie zostało dokonane na podstawie modelu zdyskontowanych przepływów pieniężnych na bazie strategii sprzed połączenia. Po fuzji realokacja wartości firmy została przeprowadzona w oparciu o wartości względne aktywów przeniesionych do innego ośrodka w porównaniu z aktywami zatrzymanymi w danym ośrodku. Dla obu ośrodków wartość użytkowa przewyższa wartość bilansową, dlatego też nie rozpoznano utraty wartości firmy.

Poniższa tabela prezentuje przyporządkowanie wartości firmy do ośrodków wypracowujących środki pieniężne.

Wartość bilansowa wartości firmy przypisanej do ośrodka

<i>w tys. zł</i>	31.12.2019	31.12.2018
Sektor Bankowości Instytucjonalnej	851 206	851 206
Sektor Bankowości Detalicznej	394 770	394 770
	1 245 976	1 245 976

Podstawą wyceny wartości odzyskiwalnej ośrodków jest ich wartość użytkowa oszacowana w oparciu o plan finansowy. Plan opiera się na racjonalnych i mających poparcie faktograficzne założeniach, odzwierciedlających ocenę kierownictwa Banku odnośnie przyszłych warunków gospodarczych oraz oczekiwanych wyników działalności Banku. Plan podlega okresowej aktualizacji i zatwierdzeniu przez Radę Nadzorczą Banku. Zarząd przyjmuje okres 3 letni w procesie planowania finansowego.

W wycenie wykorzystano stopę dyskontową oszacowaną na bazie modelu wyceny aktywów kapitałowych (CAPM) przy zastosowaniu wartości wskaźnika beta dla sektora bankowego, premii za ryzyko oraz stopy wolnej od ryzyka. Tak wyliczona stopa dyskontowa na koniec 2019 roku wyniosła 8,80% (na koniec 2018 roku: 8,80%).

Ekstrapolacja przepływów pieniężnych wykraczających poza okres objęty planem finansowym została oparta o stopy wzrostu odzwierciedlające długoterminowy cel inflacyjny NBP, który na dzień 31 grudnia 2019 roku wynosi 2,5 p.p.

Zarząd Banku uważa, że uzasadnione i prawdopodobne zmiany kluczowych założeń przyjętych do wyceny wartości odzyskiwalnej wyodrębnionych ośrodków wypracowujących środki pieniężne nie spowodują, iż wartości bilansowe tych ośrodków przewyższą ich wartości odzyskiwalne.

25. Aktywo z tytułu odroczonego podatku dochodowego*Zasady rachunkowości:*

Rezerwa i aktywo na podatek odroczone są kalkulowane przy użyciu metody bilansowej, poprzez wyliczenie przejściowych różnic pomiędzy wartością bilansową aktywów i zobowiązań oraz ich wartością podatkową. Rezerwa i aktywo z tytułu odroczonego podatku dochodowego wykazywane są w sprawozdaniu z sytuacji finansowej po dokonaniu kompensaty, wtedy gdy istnieje tytuł prawny do przeprowadzenia takiej kompensaty oraz rezerwa i aktywo dotyczą tego samego podatnika.

Aktywa z tytułu podatku odroczonego ujmują się w zakresie, w którym jest prawdopodobne, że będzie dostępny przyszły dochód do opodatkowania.

Informacje finansowe:

<i>w tys. zł</i>	31.12.2019	31.12.2018
Aktywo z tytułu odroczonego podatku dochodowego	709 350	545 021
Rezerwa z tytułu odroczonego podatku dochodowego	472 012	339 856
Aktywo netto z tytułu odroczonego podatku dochodowego	237 338	205 165

Dodatnie i ujemne różnice przejściowe przyjęte do wyliczenia aktywa i rezerwy z tytułu podatku dochodowego**Aktywo z tytułu odroczonego podatku dochodowego związane są z następującymi pozycjami:**

<i>w tys. zł</i>	31.12.2019	31.12.2018
Odsetki naliczone i inne koszty	7 648	10 244
Odpisy aktualizacyjne z tytułu oczekiwanych strat kredytowych	80 537	81 383
Niezrealizowana premia od papierów wartościowych	94 818	81 285
Ujemna wycena pochodnych instrumentów finansowych	407 346	285 916
Ujemna wycena papierów wartościowych przeznaczonych do obrotu	3 753	280
Przychody pobrane z góry	31 617	30 700
Wycena udziałów	-	-
Prowizje	3 092	5 877
Dłużne i kapitałowe papiery wartościowe wyceniane w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody	-	-
Koszty świadczeń pracowniczych i inne koszty do zaplacenienia	46 335	45 325
Leasing (MSSF 16)	29 736	-
Pozostałe	4 468	4 011
Aktywo z tytułu odroczonego podatku dochodowego	709 350	545 021

Rezerwa z tytułu podatku odroczonego związana jest z następującymi pozycjami:

<i>w tys. zł</i>	31.12.2019	31.12.2018
Odsetki naliczone (przychód)	52 990	40 001
Dodatnia wycena pochodnych instrumentów finansowych	329 533	246 146
Niezrealizowane dyskonto od papierów wartościowych	1 052	2 312
Przychody do otrzymania	4 882	2 748
Dodatnia wycena papierów wartościowych przeznaczonych do obrotu	180	722
Dłużne i kapitałowe papiery wartościowe wyceniane w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody	26 112	26 417
Ulga inwestycyjna	9 517	10 453
Wycena udziałów	7 941	4 735
Leasing (MSSF 16)	29 481	-
Pozostałe	10 324	6 322
Rezerwa z tytułu odroczonego podatku dochodowego	472 012	339 856
Aktywo netto z tytułu odroczonego podatku dochodowego	237 338	205 165

Zmiany różnic przejściowych w ciągu 2019 roku

Zmiany różnic przejściowych dotyczących aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego:

<i>w tys. zł</i>	Saldo na 1 stycznia 2019	Zmiany odnoszone na wynik finansowy	Zmiany odnoszone na kapitał	Saldo na 31 grudnia 2019
Odsetki naliczone i inne koszty	10 244	(2 595)	-	7 649
Odpisy aktualizacyjne z tytułu oczekiwanych strat kredytowych	81 383	(845)	-	80 538
Niezrealizowana premia od papierów wartościowych	81 285	13 533	-	94 818
Ujemna wycena pochodnych instrumentów finansowych	285 916	121 429	-	407 345
Ujemna wycena papierów wartościowych przeznaczonych do obrotu	280	3 472	-	3 752
Przychody pobrane z góry	30 700	917	-	31 617
Wycena udziałów	-	-	-	-
Prowizje	5 877	(2 785)	-	3 092
Dłużne i kapitałowe papiery wartościowe wyceniane w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody	-	-	-	-
Koszty świadczeń pracowniczych i inne koszty do zaplacenienia	45 325	1 010	-	46 335
Leasing MSSF16	-	29 736	-	29 736
Pozostałe	4 011	457	-	4 468
	545 021	164 329	-	709 350

Zmiany różnic przejściowych dotyczących rezerwy z tytułu odroczonego podatku dochodowego:

<i>w tys. zł</i>	Saldo na 1 stycznia 2019	Zmiany odnoszone na wynik finansowy	Zmiany odnoszone na kapitał	Saldo na 31 grudnia 2019
Odsetki naliczone (przychód)	40 001	12 989	-	52 990
Dodatnia wycena pochodnych instrumentów finansowych	246 146	83 387	-	329 533
Niezrealizowane dyskonto od papierów wartościowych	2 312	(1 260)	-	1 052
Przychody do otrzymania	2 748	2 134	-	4 882
Dodatnia wycena papierów wartościowych przeznaczonych do obrotu	722	(542)	-	180
Dłużne i kapitałowe papiery wartościowe wyceniane w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody	26 417	(5 585)	5 280	26 112
Ulga inwestycyjna	10 453	(936)	-	9 517
Wycena udziałów	4 735	3 206	-	7 941
Leasing MSSF16	-	29 481	-	29 481
Pozostałe	6 322	3 062	940	10 324
	339 856	125 936	6 220	472 012
Zmiana aktywa netto z tytułu odroczonego podatku	205 165	38 393	(6 220)	237 338

<i>w tys. zł</i>	Saldo na 1 stycznia 2019	Zmiany odnoszone na wynik finansowy	Zmiany odnoszone na kapitał	Saldo na 31 grudnia 2019
dochodowego				

Zmiany różnic przejściowych w ciągu 2018 roku

Zmiany różnic przejściowych dotyczących aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego:

<i>w tys. zł</i>	Saldo na 31 grudnia 2017	Zmiany wynikające z zastosowania MSSF 9	Saldo na 1 stycznia 2018	Zmiany odnoszone na wynik finansowy	Zmiany odnoszone na kapitał	Saldo na 31 grudnia 2018
Odsetki naliczone i inne koszty	9 483	-	9 483	761	-	10 244
Odpisy aktualizacyjne z tytułu oczekiwanych strat kredytowych	48 321	33 037	81 358	25	-	81 383
Niezrealizowana premia od papierów wartościowych	58 436	-	58 436	22 849	-	81 285
Ujemna wycena pochodnych instrumentów finansowych	164 972	-	164 972	120 944	-	285 916
Ujemna wycena papierów wartościowych przeznaczonych do obrotu	688	-	688	(408)	-	280
Przychody pobrane z góry	29 480	-	29 480	1 220	-	30 700
Wycena udziałów	779	(3 052)	(2 273)	(2 462)	-	(4 735)
Prowizje	6 137	-	6 137	(260)	-	5 877
Dłużne i kapitałowe papiery wartościowe wyceniane w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody	2 199	-	2 199	859	(3 985)	(927)
Koszty świadczeń pracowniczych i inne koszty do zaplacen	45 136	-	45 136	(430)	619	45 325
Pozostałe	4 677	-	4 677	(666)	-	4 011
	370 308	29 985	400 293	142 432	(3 366)	539 359

Zmiany różnic przejściowych dotyczących rezerwy z tytułu odroczonego podatku dochodowego:

<i>w tys. zł</i>	Saldo na 31 grudnia 2017	Zmiany wynikające z zastosowania MSSF 9	Saldo na 1 stycznia 2018	Zmiany odnoszone na wynik finansowy	Zmiany odnoszone na kapitał	Saldo na 31 grudnia 2018
Odsetki naliczone (przychód)	37 733	(1 310)	36 423	3 578	-	40 001
Dodatnia wycena pochodnych instrumentów finansowych	115 419	-	115 419	130 727	-	246 146
Niezrealizowane dyskonto od papierów wartościowych	7 097	-	7 097	(4 785)	-	2 312
Przychody do otrzymania	3 243	-	3 243	(495)	-	2 748
Dodatnia wycena papierów wartościowych przeznaczonych do obrotu	568	-	568	154	-	722
Dłużne i kapitałowe papiery wartościowe wyceniane w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody	10 833	-	10 833	(3 348)	18 005	25 490
Ulga inwestycyjna	11 401	-	11 401	(948)	-	10 453
Pozostałe	7 035	-	7 035	(1 003)	290	6 322
	193 329	(1 310)	192 019	123 880	18 295	334 194
Zmiana aktywa netto z tytułu odroczonego podatku dochodowego	176 979	31 295	208 274	18 552	(21 661)	205 165

26. Inne aktywa

<i>w tys. zł</i>	31.12.2019	31.12.2018
Rozrachunki międzybankowe	2 997	2 981
Rozliczenia z tytułu obrotu papierami wartościowymi	55	-
Przychody do otrzymania	55 837	53 284
Pożyczki dla pracowników z Funduszu Świadczeń Socjalnych	16 275	17 350

<i>w tys. zł</i>	31.12.2019	31.12.2018
Dłużnicy różni	68 205	106 026
Rozliczenia międzyokresowe	5 724	7 554
Inne aktywa razem	149 093	187 195
w tym aktywa finansowe*	87 532	126 357

*Do aktywów finansowych zaliczono wszystkie pozycje „Innych aktywów” z wyjątkiem pozycji „Przychody do otrzymania” oraz „Rozliczenia międzyokresowe”.

27. Zobowiązania wobec banków

Zasady rachunkowości:

Zasady ujmowania i wyceny zobowiązań wobec banków opisane są w nocie 2.1.

Informacje finansowe:

<i>w tys. zł</i>	31.12.2019	31.12.2018
Rachunki bieżące	1 457 230	912 992
Depozyty terminowe	156 316	162 631
Kredyty i pożyczki otrzymane	-	1 326
Zobowiązania z tytułu sprzedanych papierów wartościowych z udzielonym przyrzeczeniem odkupu	214 135	115 208
Inne zobowiązania, w tym:	297 702	209 967
depozyty zabezpieczające	297 669	208 901
Zobowiązania wobec banków razem	2 125 383	1 402 124

Zmiany stanu zobowiązań z tytułu kredytów otrzymanych przedstawia tabela poniżej:

<i>w tys. zł</i>	2019	2018
Stan na dzień 1 stycznia	1 326	36 467
Zwiększenia (z tytułu):		
kredyty i pożyczki otrzymane	-	-
odsetki od kredytów i pożyczek otrzymanych	345	246
różnice kursowe	1	549
Zmniejszenia (z tytułu):		
splata kredytów i pożyczek	(1 669)	(35 866)
splata odsetek	(3)	(70)
różnice kursowe	-	-
Stan na dzień 31 grudnia	-	1 326

28. Zobowiązania wobec klientów

Zasady rachunkowości:

Zasady ujmowania i wyceny zobowiązań wobec klientów opisane są w nocie 2.1.

Informacje finansowe:

<i>w tys. zł</i>	31.12.2019	31.12.2018
Depozyty podmiotów sektora finansowego		
Rachunki bieżące	906 605	768 907
Depozyty terminowe	3 857 791	6 444 881
	4 764 396	7 213 788
Depozyty podmiotów sektora niefinansowego		
Rachunki bieżące, z tego:	27 550 738	24 858 172
klientów instytucjonalnych	13 964 554	11 913 676
klientów indywidualnych	10 197 405	9 267 737
jednostek budżetowych	3 388 779	3 676 759
Depozyty terminowe, z tego:	7 266 327	6 087 028
klientów instytucjonalnych	4 076 392	3 498 273

<i>w tys. zł</i>	31.12.2019	31.12.2018
klientów indywidualnych	3 123 282	2 519 049
jednostek budżetowych	66 653	69 706
	34 817 065	30 945 200
Depozyty razem	39 581 461	38 158 988
Pozostałe zobowiązania		
Zobowiązania z tytułu sprzedanych papierów wartościowych z udzielonym przyrzeczeniem odkupu		
Inne zobowiązania, w tym:	268 311	236 897
zobowiązania z tytułu kaucji	159 986	121 416
depozyty zabezpieczające	43 929	66 583
Pozostałe zobowiązania razem	268 311	236 897
Zobowiązania wobec klientów razem	39 849 772	38 395 885

29. Rezerwy

Zasady rachunkowości:

Rezerwy są ujmowane w sprawozdaniu z sytuacji finansowej, jeżeli na Banku ciąży obowiązek prawny lub zwyczajowo oczekiwany wynikający ze zdarzeń przeszłych, a także jeżeli prawdopodobne jest, że wypełnienie tego obowiązku spowoduje konieczność wypływu środków zawierających w sobie korzyści ekonomiczne oraz kwota rezerwy może być w wiarygodny sposób oszacowana.

Rezerwa na restrukturyzację jest tworzona po spełnieniu następujących warunków: (i) Bank posiada szczegółowy, formalny plan restrukturyzacji; (ii) restrukturyzacja już się rozpoczęła albo została publicznie ogłoszona; (iii) kwota rezerwy może być wiarygodnie oszacowana. Rezerwa na restrukturyzację nie obejmuje przyszłych kosztów operacyjnych.

Informacje finansowe:

<i>w tys. zł</i>	31.12.2019	31.12.2018
Na sprawy sporne	3 214	3 221
Na udzielone zobowiązania finansowe i gwarancyjne	61 703	26 481
Na restrukturyzację sieci placówek	282	282
Rezerwy razem	65 199	29 984

Zmiana stanu rezerw przedstawia się następująco:

<i>w tys. zł</i>	2019	2018
Stan na dzień 1 stycznia	29 984	17 871
Z czego dotyczy:		
Rezerw na sprawy sporne	3 221	3 154
Rezerw na udzielone zobowiązania finansowe i gwarancyjne	26 481	12 789
Na restrukturyzację zatrudnienia	-	-
Na restrukturyzację sieci placówek	282	1 928
Wpływ wdrożenia MSSF 9	-	22 886
Rezerw na udzielone zobowiązania finansowe i gwarancyjne	-	22 886
Zwiększenia:		
Utworzenie odpisów na rezerwy w okresie, z tego:	72 373	34 169
na sprawy sporne	2 314	359
na udzielone zobowiązania finansowe i gwarancyjne	68 808	33 810
na restrukturyzację zatrudnienia	1 251	-
Inne zwiększenia rezerw, z tego:	67	261
na udzielone zobowiązania finansowe i gwarancyjne	67	261
Zmniejszenia:		
Rozwiązanie rezerw w okresie, z tego:	(35 577)	(44 644)
na sprawy sporne	(1 924)	(194)
na udzielone zobowiązania finansowe i gwarancyjne	(33 653)	(43 265)

<i>w tys. zł</i>	2019	2018
na restrukturyzację sieci placówek	-	(1 185)
Wykorzystanie rezerw w okresie, z tego:	(1 648)	(559)
na sprawy sporne	(397)	(98)
na restrukturyzację zatrudnienia	(1 251)	-
na restrukturyzację sieci placówek	-	(461)
Inne zmniejszenia rezerw, z tego:	-	-
na sprawy sporne	-	-
Stan na dzień 31 grudnia	65 199	29 984
w tym:		
na sprawy sporne	3 214	3 221
na udzielone zobowiązania finansowe i gwarancyjne	61 703	26 481
na restrukturyzację sieci placówek	282	282

*Dodatkowe informacje dotyczące rezerwy na udzielone zobowiązania finansowe i gwarancyjne znajdują się w nocie 38.

30. Inne zobowiązania

Zasady rachunkowości:

W celu przypisania kosztów do okresów sprawozdawczych, których one dotyczą, Bank dokonuje czynnych i biernych rozliczeń międzyokresowych kosztów. Dotyczy to w szczególności kosztów działania Banku. Rozliczenia międzyokresowe kosztów są prezentowane jako podpozycja „Innych zobowiązań” w sprawozdaniu z sytuacji finansowej.

W zakresie zobowiązań do wykonania świadczenia spełnianych w czasie, Bank stosuje metodę ujęcia przychodu proporcjonalnie do upływającego czasu w okresie świadczenia usługi. Wg Banku ta metoda rzetelnie odzwierciedla tryb świadczenia usługi, gdyż w sposób równonmierny w czasie zaangażowane są zasoby Banku w okresie świadczenia usługi.

W obszarze metod, danych wejściowych i założeń przyjętych do szacowania wynagrodzenia zmiennego Bank stosuje podejście najbardziej prawdopodobnych wartości w odniesieniu do wynagrodzenia uzyskiwanego za osiągnięcie określonych celów, natomiast w zakresie zwrotów wynagrodzenia w obszarze pośrednictwa ubezpieczeniowego stosowane są metody statystyczne a rezerwa na zwroty ujmowana jest w rozliczeniach międzyokresowych kosztów. Bank uwzględnia wszelkie kwestie ustalając poziom przychodu uzależnionego od zidentyfikowanych zmiennych (wynagrodzenia przy spełnieniu określonych celów, oczekiwane zwroty, wszelkie upusty).

Dla wynagrodzenia za pośrednictwo w dystrybucji produktów ubezpieczeniowych w szczególności dla ubezpieczenia powiązanego z produktem kredytowym Bank stosuje model względnej wartości godziwej, na podstawie którego, stosując wartość godziwą produktu kredytowego oraz usługi sprzedaży produktu ubezpieczeniowego, dokonuje podziału na wynagrodzenie stanowiące komponent przychodów odsetkowych oraz wynagrodzenie za wykonane usługi związane ze sprzedażą i obsługą tych produktów.

Zobowiązania z tytułu majątku używanego na podstawie leasingu ustalane są zgodnie z polityką opisaną w nocie 2.2.

Zobowiązania z tytułu świadczeń pracowniczych, w tym rezerwa na odprawy emerytalne stanowiąca program określonych świadczeń, opisane są szczegółowo w nocie 44.

Informacje finansowe:

<i>w tys. zł</i>	31.12.2019	31.12.2018
Fundusz Świadczeń Socjalnych	34 452	35 459
Rozrachunki międzybankowe	189 986	120 783
Rozrachunki międzysystemowe	914	1 197
Rozliczenia z tytułu obrotu papierami wartościowymi	20	284
Zobowiązania z tytułu majątku używanego na podstawie leasingu	143 270	-
Wierzyciele różni	224 923	295 373
Rozliczenia międzyokresowe kosztów, z tego:	269 070	237 597
koszty do zapłacenia z tytułu zobowiązań wobec pracowników	82 971	81 284
rezerwa na odprawy emerytalne	65 442	55 849
koszty usług IT i wsparcia operacji bankowych	55 784	36 145
koszty usług doradczych i wsparcia biznesu	7 359	5 774
inne koszty do zapłacenia**	57 514	58 545
Przychody przyszłych okresów	20 156	19 561
Rozliczenia z Urzędem Skarbowym i ZUS	22 013	24 239
Inne zobowiązania razem	904 804	734 493
w tym zobowiązania finansowe*	862 635	690 693

* Do zobowiązań finansowych zaliczono wszystkie pozycje „Innych zobowiązań” z wyjątkiem pozycji „Rozliczenia z Urzędem Skarbowym i ZUS” oraz „Przychody przyszłych okresów”.

** Pozycja zawiera rezerwę na potencjalne zwroty prowizji w ramach modelu bancassurance.

31. Aktywa i zobowiązania finansowe według umownych terminów wymagalności/zapadalności

Na dzień 31 grudnia 2019 roku

<i>w tys. zł</i>	Nota	Razem	Do 1 miesiąca	Od 1 do 3 miesięcy	Od 3 miesięcy do 1 roku	Od 1 roku do 5 lat	Ponad 5 lat
Należności od banków (brutto)	17	1 168 219	756 204	278	176 459	235 278	-
Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu							
Dłużne papiery wartościowe przeznaczone do obrotu	18	3 881 815	1 000 136	-	91 534	2 623 958	166 187
Aktywa finansowe wyceniane w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody							
Dłużne papiery wartościowe wyceniane w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody	19	15 484 578	-	-	1 289 153	11 422 752	2 772 673
Należności od klientów (brutto)							
Należności od podmiotów sektora finansowego	21	3 030 136	866 157	-	18 979	2 145 000	-
Należności od podmiotów sektora niefinansowego	21	21 267 013	7 341 903	1 314 465	2 564 481	8 123 589	1 922 575
Zobowiązania wobec banków	27	2 125 383	2 108 383	2 000	15 000	-	-
Zobowiązania wobec klientów							
Zobowiązania wobec podmiotów sektora finansowego	28	4 805 492	4 803 506	310	1 676	-	-
Zobowiązania wobec podmiotów sektora niefinansowego	28	35 044 280	32 487 397	1 233 492	1 289 776	33 615	-

Na dzień 31 grudnia 2018 roku

<i>w tys. zł</i>	Nota	Razem	Do 1 miesiąca	Od 1 do 3 miesięcy	Od 3 miesięcy do 1 roku	Od 1 roku do 5 lat	Ponad 5 lat
Należności od banków (brutto)	17	1 337 726	812 485	-	296 245	228 996	-
Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu							
Dłużne papiery wartościowe przeznaczone do obrotu	18	931 172	32 546	-	17 948	648 758	231 920
Aktywa finansowe wyceniane w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody							
Dłużne papiery wartościowe wyceniane w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody	19	14 241 363	121 044	-	-	11 499 980	2 620 339
Należności od klientów (brutto)							
Należności od podmiotów sektora finansowego	21	2 052 764	498 115	-	1 454 649	100 000	-
Należności od podmiotów sektora niefinansowego	21	20 464 971	7 702 096	1 492 378	2 510 333	6 886 074	1 874 090
Zobowiązania wobec banków	27	1 402 124	1 384 456	2 668	15 000	-	-
Zobowiązania wobec klientów							
Zobowiązania wobec podmiotów sektora finansowego	28	7 277 289	7 274 771	446	2 072	-	-
Zobowiązania wobec podmiotów sektora niefinansowego	28	31 118 596	29 587 137	1 075 410	434 847	21 202	-

32. Kapitały**Kapitał zakładowy**

Seria/emisja	Rodzaj akcji	Rodzaj uprzywilejowania akcji	Rodzaj ograniczenia praw do akcji	Liczba akcji	Wartość serii/emisji wg wartości nominalnej (w tys. zł)	Sposób pokrycia kapitału	Data rejestracji	Prawo do dywidendy (od daty)
A	na okaziciela	akcje zwykłe	-	65 000 000	260 000	w całości opłacony	27.03.97r.	01.01.97r.
B	na okaziciela	akcje zwykłe	-	1 120 000	4 480	w całości opłacony	27.10.98r.	01.01.97r.
B	na okaziciela	akcje zwykłe	-	1 557 500	6 230	w całości opłacony	25.06.99r.	01.01.97r.
B	na okaziciela	akcje zwykłe	-	2 240 000	8 960	w całości opłacony	16.11.99r.	01.01.97r.
B	na okaziciela	akcje zwykłe	-	17 648 500	70 594	w całości opłacony	24.05.02r.	01.01.97r.
B	na okaziciela	akcje zwykłe	-	5 434 000	21 736	w całości opłacony	16.06.03r.	01.01.97r.
C	na okaziciela	akcje zwykłe	-	37 659 600	150 638	przeniesienie majątku Citibank (Poland) S.A. na Bank	28.02.01r.	01.01.00r.
				130 659 600	522 638			

Wartość nominalna jednej akcji wynosi 4,00 zł

Na dzień 31 grudnia 2019 roku kapitał zakładowy Banku wynosił 522 638 400 zł i podzielony był na 130 659 600 akcji zwykłych na okaziciela o wartości nominalnej 4 zł każda i w okresie od 31 grudnia 2018 roku nie uległ zmianie.

Bank nie emitował akcji uprzywilejowanych.

Zarówno w 2019 roku, jak również w 2018 roku, nie miało miejsca podwyższenie kapitału zakładowego w drodze emisji akcji.

Lista akcjonariuszy

Poniższa tabela przedstawia akcjonariuszy posiadających na dzień 31 grudnia 2019 roku oraz 31 grudnia 2018 roku co najmniej 5% ogólnej liczby głosów na Walnym Zgromadzeniu lub co najmniej 5% kapitału zakładowego Banku:

	Wartość akcji (w tys. zł)	Liczba akcji	Akcje %	Liczba głosów na WZ	Głosy w WZ %
Citibank Overseas Investment Corporation, USA	391 979	97 994 700	75,0	97 994 700	75,0
Pozostali akcjonariusze	130 659	32 664 900	25,0	32 664 900	25,0
	522 638	130 659 600	100,0	130 659 600	100,0

W ciągu 2019 roku oraz w okresie od przekazania poprzedniego okresowego raportu kwartalnego za III kwartał 2019 roku do dnia przekazania niniejszego rocznego jednostkowego sprawozdania finansowego za 2019 rok struktura własności znacznych pakietów akcji Banku nie uległa zmianie.

Kapitał zapasowy

Na dzień 31 grudnia 2019 roku kapitał zapasowy wynosił 2 944 585 tys. zł (31 grudnia 2018 roku: 2 944 585 tys. zł). Kapitał zapasowy przeznaczony jest na pokrycie strat bilansowych Banku lub na inne cele, w tym na wypłatę dywidendy dla akcjonariuszy. O wykorzystaniu kapitału zapasowego rozstrzyga Walne Zgromadzenie, jednakże część kapitału zapasowego w wysokości jednej trzeciej kapitału zakładowego może być wykorzystana jedynie na pokrycie straty wykazanej w sprawozdaniu finansowym.

Kwota kapitału zapasowego obejmuje kwotę 2 485 534 tys. zł stanowiącą nadwyżkę wartości godziwej wyemitowanych akcji ponad ich wartość nominalną w związku z połączeniem Banku z Citibank (Poland) S.A., które nastąpiło z dniem 28 lutego 2001 roku.

Kapitał z aktualizacji wyceny

w tys. zł	31.12.2019	31.12.2018
Różnice z wyceny aktywów finansowych wycenianych w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody*	114 893	84 372

*Odpowiada pozycji "Różnice z wyceny aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży" według MSR 39.

Kapitał z aktualizacji wyceny nie podlega dystrybucji. Na dzień wyłączenia ze sprawozdania z sytuacji finansowej całości lub części składnika aktywów finansowych wycenianych w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody, skumulowane zyski lub straty ujęte uprzednio w pozostałych dochodach całkowitych i zakumulowane w kapitale z aktualizacji wyceny ujmuje się w rachunku zysków i strat.

Pozostałe kapitały rezerwowe

w tys. zł	31.12.2019	31.12.2018
Kapitał rezerwowy	2 345 710	2 344 537
Fundusz ogólnego ryzyka	540 200	540 200
Zyski/(Straty) aktuarialne z wyceny programu określonych świadczeń	(11 621)	(7 615)
Pozostałe kapitały rezerwowe razem	2 874 289	2 877 122

W dniu 5 czerwca 2019 roku Zwyczajne Walne Zgromadzenie Banku Handlowego w Warszawie S.A. podjęło uchwałę w sprawie podziału zysku netto za 2018 rok, w tym postanowiło przeznaczyć kwotę 1 172 tys. zł. na kapitał rezerwowy.

Kapitał rezerwowy

Kapitał rezerwowy tworzy się z corocznych odpisów dokonywanych z zysku lub z innych źródeł, niezależnie od kapitału zapasowego.

Kapitał rezerwowy przeznaczony jest na pokrycie strat bilansowych Banku lub na inne cele, w tym na wypłatę dywidendy dla akcjonariuszy. O wykorzystaniu kapitału rezerwowego rozstrzyga Walne Zgromadzenie.

Fundusz ogólnego ryzyka

Fundusz ogólnego ryzyka tworzony jest z zysku z przeznaczeniem na niezidentyfikowane ryzyka działalności bankowej.

O wykorzystaniu funduszu rozstrzyga Walne Zgromadzenie, z zastrzeżeniem obowiązujących przepisów.

Dywidendy

Dywidendy są ujmowane jako zobowiązania w momencie, w którym podział zysku został zatwierdzony przez Walne Zgromadzenie Banku.

Dywidendy wypłacone za 2018 rok

W dniu 5 czerwca 2019 roku Zwyczajne Walne Zgromadzenie Banku Handlowego w Warszawie S.A. (dalej jako WZ) podjęło uchwałę w sprawie podziału zysku netto za 2018 rok, w tym postanowiło przeznaczyć na wypłatę dywidendy kwotę 488 666 904,00 zł. Dywidenda ma charakter pieniężny. Kwota dywidendy przypadająca na jedną akcję wynosi 3 złote 74 groszy. Liczba akcji objętych dywidendą wynosi 130 659 600 sztuk.

Jednocześnie WZ postanowiło określić termin ustalenia prawa do dywidendy na dzień 13 czerwca 2019 roku (dzień dywidendy) oraz termin wypłaty dywidendy na dzień 24 czerwca 2019 roku (termin wypłaty dywidendy).

Na dzień zatwierdzenia niniejszego sprawozdania finansowego przez Zarząd Banku dywidenda została wypłacona.

Dywidendy zadeklarowane

Na dzień publikacji niniejszego sprawozdania Zarząd Banku nie zakończył analizy pozwalającej na przedłożenie rekomendacji w sprawie wypłaty dywidendy za 2019 rok.

33. Transakcje repo oraz reverse repo

Bank dokonuje transakcji sprzedaży/zakupu aktywów finansowych z przyrzeczeniem odkupu/odsprzedaży w przyszłości po tej samej cenie powiększonej o z góry ustaloną kwotę odsetek tzw. transakcje typu sell-buy-back i buy-sell-back oraz repo i reverse repo na papierach wartościowych. Papiery wartościowe sprzedane z przyrzeczeniem odkupu nie są wyłączone ze sprawozdania z sytuacji finansowej. Jednocześnie ujmowane są zobowiązania wynikające z udzielonego przyrzeczenia odkupu. W przypadku transakcji zakupu z przyrzeczeniem odsprzedaży nabyte papiery wartościowe prezentowane są jako pożyczki i należności. Różnicę między ceną sprzedaży/zakupu a ceną odkupu/odsprzedaży ujmuje się odpowiednio jako koszty lub przychody odsetkowe z zastosowaniem metody efektywnej stopy procentowej. W przypadku sprzedaży papierów wartościowych zakupionych uprzednio w transakcji zakupu z przyrzeczeniem odsprzedaży, Bank wykazuje zobowiązania z tytułu krótkiej sprzedaży papierów wartościowych. Zobowiązania te są wyceniane w wartości godziwej.

Transakcje z przyrzeczeniem odkupu (repo)

Transakcje repo są używane powszechnie jako narzędzie krótkoterminowego finansowania aktywów odsetkowych, w zależności od poziomu stóp procentowych.

Na dzień 31 grudnia 2019 roku następujące aktywa były sprzedane w ramach transakcji repo:

w tys. zł	Wartość godziwa aktywów	Wartość bilansowa odpowiadających zobowiązań*	Termin odkupu	Wartość odkupu
Dłużne papiery wartościowe przeznaczone do obrotu	212 468	214 135	do tygodnia	214 151

* z uwzględnieniem odsetek

Na dzień 31 grudnia 2018 roku następujące aktywa były sprzedane w ramach transakcji repo:

w tys. zł	Wartość godziwa aktywów	Wartość bilansowa odpowiadających zobowiązań*	Termin odkupu	Wartość odkupu
Dłużne papiery wartościowe przeznaczone do obrotu	113 972	115 208	Do tygodnia	115 224

* z uwzględnieniem odsetek

W przypadku transakcji z przyrzeczeniem odkupu wszelkie korzyści oraz ryzyka związane z posiadaniem aktywów pozostają po stronie Banku.

Na dzień 31 grudnia 2019 roku i 31 grudnia 2018 roku aktywa sprzedane w ramach transakcji repo nie mogły być przedmiotem dalszego obrotu.

W 2019 roku łączne koszty odsetek z transakcji repo wyniosły 7 514 tys. zł (w 2018 roku: 8 592 zł).

Transakcje z przyrzeczeniem odsprzedaży (reverse repo)

Transakcje reverse repo służą jako narzędzie pozyskiwania finansowania dla klientów.

Na dzień 31 grudnia 2019 roku aktywa nabyte w celu ich późniejszej odsprzedaży były następujące:

<i>w tys. zł</i>	Wartość bilansowa należności*	Wartość godziwa aktywów będących zabezpieczeniem	Termin odsprzedaży	Wartość odsprzedaży
Należności od banków:	214 129	211 731	do tygodnia	214 140
	175 495	216 490	do roku	176 458
	233 712	238 356	do 3 lat	235 278
należności od innych podmiotów sektora finansowego	30 217	30 198	do tygodnia	30 219
	653 553	696 775		656 095

*z uwzględnieniem odsetek

Na dzień 31 grudnia 2018 roku aktywa nabyte w celu ich późniejszej odsprzedaży były następujące:

<i>w tys. zł</i>	Wartość bilansowa należności*	Wartość godziwa aktywów będących zabezpieczeniem	Termin odsprzedaży	Wartość odsprzedaży
Należności od banków:	115 203	114 155	do tygodnia	115 214
	284 064	338 962	do roku	286 245
	227 282	238 833	do 3 lat	228 996
należności od innych podmiotów sektora finansowego	182 613	183 090	do tygodnia	182 627
	809 162	875 040		813 082

*z uwzględnieniem odsetek

Na dzień 31 grudnia 2019 roku i 31 grudnia 2018 roku Bank miał możliwość zastawu lub zbycia papierów wartościowych nabytych w ramach transakcji reverse repo.

W 2019 roku łączne przychody z tytułu odsetek z transakcji reverse repo wyniosły 8 695 tys. zł (w 2018 roku: 9 908 tys. zł).

Na dzień 31 grudnia 2019 roku Bank miał zobowiązania z tytułu krótkiej sprzedaży papierów wartościowych zakupionych w transakcjach reverse repo w kwocie 238 408 tys. (na dzień 31 grudnia 2018 roku: 348 130 tys. zł).

34. Kompensowanie należności i zobowiązań finansowych

Aktywa i zobowiązania finansowe kompensuje się i wykazuje w sprawozdaniu z sytuacji finansowej w kwocie netto, jeżeli występuje możliwe do wyegzekwowania na drodze prawnej prawo do skompensowania ujętych kwot oraz zamiar rozliczenia ich w kwocie netto lub jednoczesnej realizacji danego składnika aktywów i uregulowania zobowiązania.

Poniższe ujawnienie dotyczy kompensowania aktywów i zobowiązań finansowych wynikających z transakcji terminowych i pochodnych, rozliczanych przez kontrahenta centralnego (CCP) - KDPW_CCP S.A. lub zawieranych na podstawie umów ramowych typu ISDA Master Agreement, Umowy Ramowej rekomendowanej przez Związek Banków Polskich oraz innych umów ramowych przewidujących w sytuacji wystąpienia określonego przypadku naruszenia, możliwość rozwiązania transakcji i rozliczenia z kontrahentem na podstawie skompensowanej kwoty wzajemnych należności i zobowiązań, gdzie takie kompensowanie zostało uznane za prawnie skuteczne.

W poniższej tabeli zaprezentowano kwoty wyceny do wartości godziwej instrumentów pochodnych (zarówno zaklasyfikowanych do portfela przeznaczzonego do obrotu, jak i desygnowanych jako instrumenty zabezpieczające w rachunkowości zabezpieczeń) oraz egzekwowalnych zabezpieczeń pieniężnych dla transakcji terminowych i pochodnych objętych umowami ramowymi umożliwiającymi prawnie skuteczne kompensowanie w określonych okolicznościach.

<i>w tys. zł</i>	31.12.2019		31.12.2018	
	Aktywa finansowe	Zobowiązania finansowe	Aktywa finansowe	Zobowiązania finansowe
Wycena instrumentów pochodnych (brutto)	2 311 662	2 435 599	1 846 788	1 822 170
Efekt kompensowania	(786 882)	(786 882)	(564 111)	(564 111)
Wycena instrumentów pochodnych (netto) zaprezentowana w sprawozdaniu z sytuacji finansowej	1 524 780	1 648 717	1 282 677	1 258 059
Wartość przyjętych/złożonych zabezpieczeń	(302 195)	(479 391)	(198 711)	(240 288)
Aktywa i zobowiązania podlegające kompensacie zgodnie z umową ramową	1 222 585	1 169 326	1 083 966	1 017 771
Maksymalna kwota ewentualnej kompensaty	(1 043 761)	(1 043 761)	(975 365)	(975 365)
Aktywa i zobowiązania podlegające kompensacie zgodnie z umową ramową przy uwzględnieniu maksymalnej kwoty ewentualnej kompensaty	178 824	125 565	108 601	42 406

35. Rachunkowość zabezpieczeń

Bank stosuje rachunkowość zabezpieczeń wartości godziwej w celu zabezpieczenia zmian wartości godziwej instrumentów dłużnych o stałej stopie procentowej zaklasyfikowanych do portfela aktywów finansowych wycenianych w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody przed ryzykiem wynikającym ze zmiany stóp procentowych.

Bank skorzystał z opcji MSSF 9 pozwalającej na kontynuowanie stosowania wymogów rachunkowości zabezpieczeń zgodnie z MSR 39, zamiast wymogów wskazanych w MSSF 9.

Instrumentami zabezpieczającymi są transakcje Interest Rate Swap, denominowane w tej samej walucie co instrumenty zabezpieczane, w których Bank otrzymuje zmienne przepływy, a płaci stałe.

Wynik z tytułu zmiany wyceny do wartości godziwej pozycji zabezpieczanej w zakresie zabezpieczanego ryzyka odnoszony jest do wyniku z tytułu rachunkowości zabezpieczeń wartości godziwej. Pozostała część zmiany wyceny do wartości godziwej aktywów finansowych wycenianych w wartości godziwej ujmowana jest w pozostałych całkowitych dochodach. Przychody odsetkowe od dłużnych papierów wartościowych ujmowane są w wyniku odsetkowym.

Zmiana wyceny do wartości godziwej pochodnych instrumentów zabezpieczających ujmowana jest w wyniku na rachunkowości zabezpieczeń wartości godziwej. Odsetki od instrumentów pochodnych desygnowanych jako instrumenty zabezpieczające w rachunkowości zabezpieczeń wartości godziwej ujmowane są w wyniku odsetkowym.

Na dzień 31 grudnia 2019 r., Bank posiadał aktywne relacje zabezpieczające, które powstały w okresie sprawozdawczym. Szczegóły dotyczące pozycji wyznaczonych jako instrumenty zabezpieczające oraz efektywności wyznaczonych powiązań zabezpieczających przedstawia tabela poniżej.

w tys. zł	Wartość nominalna	Wartość bilansowa		Pozycja w sprawozdaniu z sytuacji finansowej	Zmiana wartości godziwej zastosowanej dla ujęcia nieefektywności zabezpieczenia
		Aktywa	Zobowiązania		
Rachunkowość zabezpieczeń wartości godziwej					
Ryzyko stopy procentowej					
	Transakcje IRS	1 688 000	-	19 226	Pochodne instrumenty zabezpieczające (3 828)

Szczegóły dotyczące pozycji zabezpieczanych przedstawia tabela poniżej.

w tys. zł	Wartość bilansowa		Skumulowana kwota korekt zabezpieczenia wartości godziwej w wartości bilansowej pozycji zabezpieczanej	Pozycja w sprawozdaniu z sytuacji finansowej	Zmiana wartości godziwej zastosowanej dla ujęcia nieefektywności zabezpieczenia
	Aktywa	Zobowiązania			
Rachunkowość zabezpieczeń wartości godziwej					
Ryzyko stopy procentowej					
	Obligacje skarbowe	1 833 308	-	334	Inwestycyjne dłużne papiery wartościowe wyceniane w wartości godziwej przez inne całkowite dochody 334

Skumulowana kwota korekt zabezpieczenia wartości godziwej pozostających w sprawozdaniu z sytuacji finansowej dla wszystkich pozycji zabezpieczanych, w przypadku których zaprzestano dokonywania korekt o zyski i straty z tytułu zabezpieczania wartości godziwej na dzień 31 grudnia 2019 roku wynosiła 23 949 tys. zł. (na dzień 31 grudnia 2018 roku wynosiła 39 399 tys. zł).

Informacje dotyczące efektywności wyznaczonych powiązań zabezpieczających przedstawia tabela poniżej.

	Niefektywność zabezpieczenia rozpoznana w rachunku zysków i strat	Pozycja w rachunku zysków i strat
Rachunkowość zabezpieczeń wartości godziwej		
Ryzyko stopy procentowej	(3 494)	Wynik na rachunkowości zabezpieczeń

36. Wartość godziwa

Wartość godziwa aktywów i zobowiązań finansowych

Wartość godziwa to cena, którą otrzymanoby za sprzedaż składnika aktywów lub zapłaconoby za przeniesienie zobowiązania w transakcji przeprowadzonej na zwykłych warunkach między uczestnikami rynku na dzień wyceny.

Poniżej znajduje się podsumowanie wartości bilansowych (w podziale na kategorie) i godziwych dla każdej grupy aktywów i zobowiązań finansowych.

Na dzień 31 grudnia 2019 roku

w tys. zł	Nota	Przeznaczone do obrotu	Kredyty, pożyczki i inne należności	Wyceniane w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody	Pozostałe aktywa/zobowiązania finansowe	Łączna wartość bilansowa	Wartość godziwa*	Wartość godziwa ujawnienie**
Aktywa finansowe								
Kasa, operacje z Bankiem Centralnym	16	-	3 736 706	-	-	3 736 706	-	3 736 706
Należności od banków wyceniane według zamortyzowanego kosztu	17	-	1 165 625	-	-	1 165 625	-	1 165 623
Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu wyceniane w wartości godziwej	18	5 406 595	-	-	-	5 406 595	5 406 595	-
Inwestycyjne dłużne aktywa finansowe wyceniane w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody	19	-	-	15 484 578	-	15 484 578	15 484 578	-
Udziały w jednostkach zależnych		-	-	-	105 895	105 895	-	168 250
Inwestycje kapitałowe i pozostałe wyceniane w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	20	-	-	-	62 355	62 355	62 355	-
Należności od klientów wyceniane według zamortyzowanego kosztu	21	-	23 608 775	-	-	23 608 775	-	23 538 787
		5 406 595	28 511 106	15 484 578	168 250	49 570 529	20 953 528	28 609 366
Zobowiązania finansowe								
Zobowiązania wobec banków	27	-	-	-	2 125 383	2 125 383	-	2 125 480
Zobowiązania finansowe przeznaczone do obrotu	18	1 867 900	-	-	-	1 867 900	1 867 900	-
Zobowiązania wobec klientów	28	-	-	-	39 849 772	39 849 772	-	39 843 837
		1 867 900	-	-	41 975 155	43 843 055	1 867 900	41 969 317

* Wartość godziwa aktywów i zobowiązań, które są ujmowane i wyceniane w sprawozdaniu z sytuacji finansowej według wartości godziwej.

** Wartość godziwa aktywów i zobowiązań, które nie są ujmowane i wyceniane w sprawozdaniu z sytuacji finansowej według wartości godziwej ale dla których wartość godziwa jest dodatkowo ujawniana zgodnie z wymogiem MSSF 7.

Na dzień 31 grudnia 2018 roku

w tys. zł	Nota	Przeznaczone do obrotu	Kredyty, pożyczki i inne należności	Wyceniane w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody	Pozostałe aktywa/zobowiązania finansowe	Łączna wartość bilansowa	Wartość godziwa*	Wartość godziwa ujawnienie**
Aktywa finansowe								
Kasa, operacje z Bankiem Centralnym	16	-	7 272 193	-	-	7 272 193	-	7 272 193
Należności od banków wyceniane według zamortyzowanego kosztu	17	-	1 333 816	-	-	1 333 816	-	1 333 735
Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu wyceniane w wartości	18	2 213 849	-	-	-	2 213 849	2 213 849	-

w tys. zł	Nota	Przeznaczone do obrotu	Kredyty, pożyczki i inne należności	Wyceniane w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody	Pozostałe aktywa/zobowiązania finansowe	Łączna wartość bilansowa	Wartość godziwa*	Wartość godziwa ujawnienie**
godziwej								
Inwestycyjne dłużne aktywa finansowe wyceniane w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody	19	-	-	14 241 363	-	14 241 363	14 241 363	
Udziały w jednostkach zależnych		-	-	-	106 075	106 075		149 815
Inwestycje kapitałowe i pozostałe wyceniane w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	20	-	-	-	48 511	48 511	48 511	
Należności od klientów wyceniane według zamortyzowanego kosztu	21		21 853 349	-	-	21 853 349		21 801 583
		2 213 849	30 459 358	14 241 363	154 586	47 069 156	16 503 723	30 557 326
Zobowiązania finansowe								
Zobowiązania wobec banków	27	-	-	-	1 402 124	1 402 124		1 402 217
Zobowiązania finansowe przeznaczone do obrotu	18	1 606 189	-	-	-	1 606 189	1 606 189	
Zobowiązania wobec klientów	28	-	-	-	38 395 885	38 395 885		38 394 319
		1 606 189	-	-	39 798 009	41 404 198	1 606 189	39 796 536

* Wartość godziwa aktywów i zobowiązań, które są ujemowane i wyceniane w sprawozdaniu z sytuacji finansowej według wartości godziwej.

** Wartość godziwa aktywów i zobowiązań, które nie są ujemowane i wyceniane w sprawozdaniu z sytuacji finansowej według wartości godziwej ale dla których wartość godziwa jest dodatkowo ujawniana zgodnie z wymogiem MSSF 7.

W zależności od stosowanej metody ustalania wartości godziwej, poszczególne składniki aktywów/zobowiązań finansowych klasyfikuje się do następujących kategorii:

- poziom I: aktywa/zobowiązania finansowe wyceniane bezpośrednio w oparciu o ceny pochodzące z aktywnego rynku, na którym dostępne są regularne kwotowania i obroty.
Do rynku aktywnego możemy zaliczyć notowania giełdowe, brokerskie oraz notowania w systemach typu serwisy cenowe takie jak Reuters i Bloomberg, które reprezentują faktyczne transakcje rynkowe zawierane na warunkach rynkowych. Do poziomu pierwszego zaliczamy przede wszystkim papiery wartościowe przeznaczone do obrotu lub wyceniane w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody,
- poziom II: aktywa/zobowiązania finansowe wyceniane w oparciu o modele oparte na danych wejściowych pochodzących z aktywnego rynku i prezentowane w systemach Reuters lub Bloomberg i w zależności od instrumentów finansowych stosowane są następujące szczegółowe techniki wycen:
 - notowane ceny rynkowe dla danego instrumentu lub notowane ceny rynkowe dla instrumentu alternatywnego;
 - wartość godziwą swapów na stopę procentową oraz terminowych kontraktów walutowych oblicza się jako wartość bieżącą przyszłych przepływów pieniężnych w oparciu o rynkowe krzywe dochodowości oraz aktualne kursy fixing NBP w przypadku instrumentów walutowych;
 - inne techniki, takie jak krzywe dochodowości oparte na cenach alternatywnych dla danego instrumentu finansowego.
- poziom III: aktywa/zobowiązania finansowe wyceniane w oparciu o techniki wyceny wykorzystujące istotne parametry niepochodzące z rynku.

W 2019 roku Bank nie dokonywał zmian w zasadach klasyfikacji instrumentów finansowych (prezentowanych w sprawozdaniu z sytuacji finansowej według wartości godziwej) do poszczególnych kategorii odzwierciedlających stosowaną metodę ustalania wartości godziwej (poziom I, poziomy II i poziomy III).

Poniższe tabele przedstawiają wartości bilansowe instrumentów finansowych prezentowanych w sprawozdaniu z sytuacji finansowej według wartości godziwej usystematyzowane według powyższych kategorii:

Na dzień 31 grudnia 2019 roku

w tys. zł	Nota	Poziom I	Poziom II	Poziom III	Razem
Aktywa finansowe					

<i>w tys. zł</i>	Nota	Poziom I	Poziom II	Poziom III	Razem
Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu	18	2 881 897	2 524 698	-	5 406 595
instrumenty pochodne		-	1 524 780	-	1 524 780
dłużne papiery wartościowe		2 881 897	999 918	-	3 881 815
Inwestycyjne dłużne aktywa finansowe wyceniane w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody	19	15 484 578	-	-	15 484 578
Inwestycje kapitałowe i pozostałe wyceniane w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	20	825	-	61 530	62 355
Zobowiązania finansowe					
Zobowiązania finansowe przeznaczone do obrotu	18	238 408	1 629 492	-	1 867 900
krótka sprzedaż papierów wartościowych		238 408	-	-	238 408
instrumenty pochodne		-	1 629 492	-	1 629 492
Pochodne instrumenty zabezpieczające		-	19 226	-	19 226

Na dzień 31 grudnia 2018 roku

<i>w tys. zł</i>	Nota	Poziom I	Poziom II	Poziom III	Razem
Aktywa finansowe					
Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu	18	931 893	1 281 956	-	2 213 849
instrumenty pochodne		722	1 281 955	-	1 282 677
dłużne papiery wartościowe		931 171	1	-	931 172
Inwestycyjne dłużne aktywa finansowe wyceniane w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody	19	14 241 363	-	-	14 241 363
Inwestycje kapitałowe i pozostałe wyceniane w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody	20	770	-	47 741	48 511
Zobowiązania finansowe					
Zobowiązania finansowe przeznaczone do obrotu	18	348 130	1 258 059	-	1 606 189
krótka sprzedaż papierów wartościowych		348 130	-	-	348 130
instrumenty pochodne		-	1 258 059	-	1 258 059

Na dzień 31 grudnia 2019 roku kwota aktywów finansowych klasyfikowanych do poziomu III obejmuje wartość udziału w spółce Visa Inc. w wysokości 41 324 tys. zł oraz wartość innych udziałów mniejszościowych w wysokości 20 206 tys. zł. (na dzień 31 grudnia 2018 odpowiednio 28 520 tys. zł oraz 19 221 tys. zł.)

Sposób oszacowania wartości godziwej akcji Visa Inc uwzględnia wartość akcji Visa Inc. oraz korekty wynikające ze sporów (bieżących lub potencjalnych), których stroną byłaby Visa lub Bank. Udziały mniejszościowe w spółkach Biuro Informacji Kredytowej S.A. oraz Krajowa Izba Rozliczeniowa S.A. wyceniane zostały do wartości godziwej na podstawie wartości księgowej aktywów netto według sprawozdań finansowych Spółek.

Według założeń strategicznych Banku, zakłada się stopniową redukcję posiadanych zaangażowań kapitałowych, z wyjątkiem wybranych zaangażowań strategicznych w tzw. spółkach infrastrukturalnych prowadzących działalność na rzecz sektora finansowego. Poszczególne podmioty będą sprzedawane w najbardziej dogodnym momencie wynikającym z uwarunkowań rynkowych.

Zmiany aktywów i zobowiązań finansowych wycenianych do wartości godziwej określonej z wykorzystaniem istotnych parametrów niepochodzących z rynku przedstawia poniższa tabela:

<i>w tys. zł</i>	01.01.-31.12.2019
	Inwestycje kapitałowe i pozostałe wyceniane w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat
Stan na dzień 1 stycznia 2019 roku	47 741
Sprzedaż	(600)
Aktualizacja wyceny	14 389
Stan na 31 grudnia 2019 roku	61 530
	01.01.-31.12.2018
	Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży
	Inwestycje kapitałowe
Stan na dzień 31 grudnia 2017 roku	23 062
Reklasyfikacja/ korekta z tytułu zastosowania MSSF 9	18 186

<i>w tys. zł</i>	01.01.-31.12.2018
	Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży
	Inwestycje kapitałowe
Stan na dzień 1 stycznia 2018 roku	41 248
Aktualizacja wyceny	6 493
Stan na 31 grudnia 2018 roku	47 741

W 2019 roku i w 2018 roku Bank nie dokonywał transferu pomiędzy poziomami wartości godziwej instrumentów finansowych ze względu na stosowaną metodę ustalania wartości godziwej.

Określanie wartości godziwej

W przypadku krótkoterminowych aktywów i zobowiązań finansowych zakłada się, że wartość bilansowa tych instrumentów jest zasadniczo równa ich wartości godziwej. W przypadku instrumentów innych niż krótkoterminowe zastosowano następujące metody i założenia.

Udziały w jednostkach zależnych

W przypadku aktywów finansowych stanowiących udziały w podmiotach zależnych jako wartość godziwą zaprezentowano procent aktywów netto podmiotu przypadający na udziały Banku w danym podmiocie. Zdaniem Zarządu Banku jest to najlepsze możliwe do ustalenia przybliżenie wartości godziwej dla tych instrumentów.

Należności od banków i klientów

W kolumnie „wartość bilansowa” zaprezentowano wartość kredytów według zamortyzowanego kosztu pomniejszoną o odpisy z tytułu oczekiwanych strat kredytowych. Wartość godziwa kredytów i pożyczek jest wyliczana jako zdyskontowana wartość oczekiwanych przyszłych płatności kapitału i uwzględnia zmiany rynkowych stóp procentowych, a także zmiany marż dla danego okresu sprawozdawczego. Zmiany marż dla kredytów wyliczane są w oparciu o faktyczne transakcje. Zakłada się, że spłaty kredytów i pożyczek następować będą w terminach uzgodnionych w umowach. W przypadku kredytów, dla których terminy spłat nie są określone (np. kredytów w rachunku bieżącym) jako wartość godziwą zaprezentowano kwotę konieczną do zapłaty, gdyby należność stała się wymagalna w dniu bilansowym.

Powyższe techniki wyceny są kwalifikowane do poziomu III hierarchii wartości godziwej, czyli aktywów finansowych wycenianych w oparciu o techniki wyceny wykorzystujące istotne parametry nie pochodzące z rynku.

Zobowiązania wobec banków i klientów

W przypadku depozytów wypłacanych na żądanie i depozytów bez ustalonej daty wymagalności za wartość godziwą przyjmowana jest kwota, która byłaby wypłacona na żądanie na dzień bilansowy. Wartość godziwą depozytów o ustalonym terminie zapadalności oszacowano na podstawie przepływów pieniężnych zdyskontowanych bieżącymi stopami procentowymi z uwzględnieniem bieżących marż, w sposób analogiczny jak w przypadku kredytów.

Wartością godziwą lokat overnight jest ich wartość bilansowa. Wartość godziwa lokat oprocentowanych według stałej stopy procentowej jest szacowana w oparciu o zdyskontowane przepływy przy zastosowaniu bieżących stóp procentowych rynku pieniężnego dla należności o podobnym ryzyku kredytowym, pozostającym terminie do wykupu oraz walucie.

Jak opisano powyżej, modele zastosowane do ustalenia wartości godziwej należności i zobowiązań wobec banków i klientów, wykazywanych w sprawozdaniu z sytuacji finansowej według zamortyzowanego kosztu, wykorzystują techniki wyceny oparte na parametrach nie pochodzących z rynku. Bank kwalifikuje zatem wycenę tych instrumentów finansowych dla potrzeb ujawnień do poziomu III hierarchii wartości godziwej. Dla pozostałych instrumentów finansowych niewycenianych w wartości godziwej Bank uważa, że ich wartość godziwa jest zasadniczo zbliżona do wartości bilansowej.

37. Wynik z tytułu wyłączenia składnika aktywów finansowych z bilansu

Zgodnie ze zmianami wprowadzonymi do MSR 1 „Prezentacja sprawozdań finansowych” będącymi wynikiem wejścia w życie MSSF 9, Bank zobligowany jest do ujawnienia wyniku z tytułu zaprzestania ujmowania aktywów finansowych. W Banku na wartość tą składa się wynik na inwestycyjnych dłużnych aktywach finansowych wycenianych w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody, który w 2019 roku wyniósł 97 969 tys. PLN (w 2018 r.: 112 631 tys. PLN).

Wynik z tytułu wyłączenia z bilansu składników aktywów finansowych ujawniany w niniejszej nocie wynika ze sprzedaży inwestycyjnych dłużnych aktywów finansowych wycenianych w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody, zgodnie z opisem w nocie 2, w sekcji „Ujmowanie i wyłączenie z bilansu oraz nieistotne modyfikacje”. W Jednostkowym rachunku zysków i strat wyniki te ujmowane są w pozycji „Wynik na inwestycyjnych dłużnych aktywach finansowych wycenianych w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody (przed wdrożeniem MSSF 9 w pozycji „Wynik na inwestycyjnych dłużnych papierach wartościowych dostępnych do sprzedaży”).

Ze względu na specyfikę działalności Banku, zmiana stanu dłużnych aktywów finansowych wycenianych w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody w sprawozdaniu z przepływów pieniężnych wykazywana jest w działalności operacyjnej.

38. Zobowiązania warunkowe i sprawy sporne

Informacja o toczących się postępowaniach sądowych

W 2019 roku nie toczyło się przed sądem, organem administracji publicznej lub organem właściwym dla postępowania arbitrażowego postępowanie dotyczące wiarytelności lub zobowiązań Banku, którego wartość byłaby znacząca.

- W styczniu 2019 r. Bank powziął informację o złożeniu przez dwóch byłych agentów Banku, tj. spółkę Rigall Arteria Management spółka z ograniczoną odpowiedzialnością sp. k. z siedzibą w Warszawie oraz spółkę Rotsa Sales Direct Sp. z o.o. z siedzibą w Katowicach, pozwów dotyczących roszczeń związanych z umowami agencyjnymi, które w przeszłości łączyły agentów z Bankiem.

W dniu 27 maja 2019 roku Bankowi został doręczony pozew spółki Rigall Arteria Management spółka z ograniczoną odpowiedzialnością sp. k. o zapłatę kwoty 386.139.808,89 złotych, wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty, oraz kwoty 50.017.463,89 złotych, wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty. Pozew dotyczy roszczeń związanych z wypowiedzianą w 2014 roku umową agencyjną, której przedmiotem było pośrednictwo w oferowaniu produktów i usług Banku, głównie w segmencie bankowości detalicznej. Sąd skierował sprawę do postępowania mediacyjnego, które nie doprowadziło do zawarcia ugody, w związku z czym Bank w dniu 20 lutego 2020 roku wniósł odpowiedź na pozew.

W dniu 10 lutego 2020 roku Bankowi został doręczony pozew spółki Rotsa Sales Direct sp. z o.o. o zapłatę kwoty 419.712.468,48 złotych, wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty, oraz kwoty 33.047.245,20 złotych, wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty. Pozew dotyczy roszczeń związanych z wypowiedzianą w 2014 roku umową agencyjną, której przedmiotem było pośrednictwo w oferowaniu produktów i usług Banku, głównie w segmencie bankowości detalicznej. Termin wniesienia odpowiedzi na pozew upływa w dniu 11 maja 2020 roku.

W ocenie Grupy, wysokość roszczeń zgłaszanych przez spółki nie jest zasadna. Potwierdzeniem takiego stanowiska Banku są korzystne dla Banku prawomocne rozstrzygnięcia wcześniej podejmowanych przez spółki kroków prawnych przeciwko Bankowi.

- Według stanu na dzień 31 grudnia 2019 roku Bank był między innymi stroną 19 postępowań sądowych, które nie zostały prawomocnie zakończone, związanych z terminowymi operacjami finansowymi, przy czym w 12 sprawach Bank występował jako pozwany, zaś w 7 jako powód. Żądania i zarzuty w poszczególnych sprawach przeciwko Bankowi oparte są na różnych podstawach prawnych. Przedmiot sporu dotyczy w szczególności ważności zawartych terminowych operacji finansowych oraz wymagalności zobowiązań klienta z nich wynikających wobec Banku, a także potencjalnych roszczeń związanych z ich ewentualnym unieważnieniem przez sąd. Klienci starają się uniemożliwić Bankowi dochodzenie należności wynikających z terminowych operacji finansowych, kwestionują zobowiązania wobec Banku, podważają ważność zawartych umów, a także w niektórych przypadkach żądają zapłaty od Banku.
- Bank był stroną postępowania wszczętego przez Prezesa UOKiK przeciwko operatorom systemu płatniczego Visa, Europay oraz bankom – emitentom kart Visa oraz Europay/Eurocard/Mastercard i jednym z adresatów decyzji Prezesa UOKiK w tej sprawie. Postępowanie to dotyczyło praktyk ograniczających konkurencję na rynku płatności za pomocą kart płatniczych w Polsce, mających polegać na wspólnym ustalaniu opłaty „interchange” za transakcje dokonane kartami systemu Visa oraz Europay/Eurocard/Mastercard, a także ograniczaniu dostępu do rynku przedsiębiorcom nienależącym do związków emitentów kart płatniczych, przeciw którym wszczęte zostało przedmiotowe postępowanie. Decyzja Prezesa UOKiK była przedmiotem rozważań w postępowaniach odwoławczych. W dniu 22 kwietnia 2010 roku Sąd Apelacyjny uchylił w całości wyrok SOKiK, przekazując sprawę do ponownego rozpoznania przez sąd pierwszej instancji. W dniu 21 listopada 2013 roku SOKiK wydał wyrok, na podstawie którego zmodyfikował karę nałożoną na Bank i ustalił jej wysokość na kwotę 1 775 720 zł. W dniu 6 października 2015 roku Sąd Apelacyjny ponownie zmienił zaskarżony wyrok SOKiK oddalając wszystkie odwołania od decyzji Prezesa UOKiK, również w zakresie modyfikacji nałożonych na banki kar, na skutek czego została przywrócona pierwotnie nałożona na Bank kara w kwocie 10 228 470 zł. Na skutek wniesionej przez Bank skargi kasacyjnej w dniu 25 października 2017 roku Sąd Najwyższy uchylił wyrok Sądu Apelacyjnego, a sprawa została przekazana Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania i rozpoczęło się ponownie postępowanie apelacyjne. W pierwszym kwartale 2018 roku Bank otrzymał zwrot kary. W 2019 roku nie zapadły żadne rozstrzygnięcia w tej sprawie.
- Bank uważnie obserwuje zmiany otoczenia prawnego wynikające z orzecznictwa sądowego, które dotyczy kredytów hipotecznych indeksowanych do walut obcych, w tym wyroku Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (TSUE) z 3 października 2019 roku w sprawie C 260/18. Bank dostrzega szereg wątpliwości interpretacyjnych wynikających z ww. wyroku. Wątpliwości te, na dzień sporządzenia niniejszego sprawozdania finansowego, powodują brak możliwości rzetelnej i racjonalnej oceny wpływu wyroku na toczące się przed sądami krajowymi postępowania oraz wskazują na konieczność dokładnej analizy orzecznictwa w tym zakresie. Mając na uwadze marginalny udział kredytów hipotecznych indeksowanych do CHF w stosunku do całego portfela kredytowego, Bank ocenia, że ewentualne niekorzystne dla Banku rozstrzygnięcia sądów w sprawach dotyczących tych kredytów nie powinny istotnie wpłynąć na sytuację finansową Grupy.
- W dniu 11 września 2019 r. TSUE wydał wyrok w sprawie C 383/18, w którym wskazał, że art. 16 ust. 1 Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/48/WE z dnia 23 kwietnia 2008 r. w sprawie umów o kredyt konsumencki (Dyrektywa) należy interpretować w ten sposób, że „prawo konsumenta do obniżki całkowitego kosztu kredytu w

przypadku wcześniejszej spłaty kredytu obejmuje wszystkie koszty, które zostały nałożone na konsumenta". Znaczy to, że zgodnie z przepisem Dyrektywy, wyżej wskazane prawo konsumenta obejmuje koszty, zarówno związane z okresem kredytowania, jak i te, które takiego związku nie wykazują. Bank w związku z wykonywaniem czynności bankowych mieszczących się w definicji kredytu konsumenckiego pobierał prowizje, które w swojej konstrukcji nie były związane z okresem kredytowania, w związku z czym nie podlegały redukcji w przypadku wcześniejszej spłaty kredytu konsumenckiego. TSUE orzekł w sprawie wykładni przepisu Dyrektywy, która nie jest bezpośrednio wiążąca dla podmiotów prawa krajowego i wymaga implementacji do prawa krajowego, którego ewentualna zmiana, wykładnia i stosowanie będą miały istotne znaczenie dla oceny roszczeń klientów o zwrot części prowizji w przypadku wcześniejszej spłaty kredytu konsumenckiego.

Skutki wyroku dla interpretacji prawa krajowego Bank uwzględnił w swojej praktyce w ten sposób, że całkowity koszt kredytu określony dla umów o kredyt konsumencki zawartych po dacie ogłoszenia wyroku, w przypadku ich spłaty przed terminem umownym, będzie podlegał odpowiedniemu zmniejszeniu, a zmniejszenie to będzie dotyczyło wszystkich kosztów poniesionych przez konsumenta.

Bank monitoruje ryzyko związane z roszczeniami o zwrot części kosztów pożyczki. Bank bazując na analizach prawnych wewnętrznych i zewnętrznych, dotychczasowych orzeczeniach sądów w powyższej sprawie oraz liczbie spraw sądowych, które wpłynęły do Bank, zdecydowała, że na koniec 2019 roku nie utworzył rezerw na potencjalne zwroty prowizji dla klientów, którzy przedterminowo spłacili kredyty konsumenckie.

- Według stanu na 31 grudnia 2019 roku Bank jest pozwany w 15 sprawach dotyczących zwrotu części prowizji za udzielenie kredytu konsumenckiego na łączną kwotę 124 tys. złotych oraz w 14 sprawach dotyczących kredytu indeksowanego do CHF na łączną kwotę 1 914 tys. złotych (większość spraw znajduje się w pierwszej instancji).

Na wierzytelności będące przedmiotem postępowań sądowych Bank, zgodnie z obowiązującymi przepisami, dokonuje odpowiednich odpisów.

W przypadku postępowań sądowych wiążących się z ryzykiem wypływu środków z tytułu wypełnienia zobowiązania przez Bank, utworzone są odpowiednie rezerwy. Wartość rezerw z tytułu spraw spornych według stanu na 31 grudnia 2019 r. wynosi 3 214 tys. zł (3 221 tys. zł według stanu na 31 grudnia 2018 r.).

Z tytułu spraw sądowych zakończonych prawomocnym wyrokiem w 2019 roku nie wystąpiły istotne rozliczenia.

Zobowiązania z tytułu udzielonych i otrzymanych zobowiązań finansowych i gwarancyjnych

Wartości udzielonych i otrzymanych zobowiązań finansowych i gwarancyjnych według poszczególnych kategorii produktów prezentowały się następująco:

w tys. zł	31.12.2019	31.12.2018
Zobowiązania finansowe i gwarancyjne udzielone		
Akredytywy	182 326	137 669
Gwarancje i poręczenia udzielone	2 273 926	2 589 013
Linie kredytowe udzielone	13 016 317	14 103 607
	15 472 569	16 830 289

w tys. zł	31.12.2019	31.12.2018
Akredytywy według kategorii		
Akredytywy importowe wystawione	174 555	137 669
Akredytywy eksportowe potwierdzone	7 771	-
	182 326	137 669

Gwarancje udzielone obejmują gwarancje spłaty kredytu za zleceniodawcę, inne gwarancje zapłaty, gwarancje zwrotu zaliczki, gwarancje należytego wykonania kontraktu, gwarancje przetargowe oraz poręczenia wekslowe.

Na zobowiązania finansowe i gwarancyjne udzielone przez Bank tworzone są rezerwy. Na dzień 31 grudnia 2019 roku kwota utworzonych rezerw na udzielone zobowiązania finansowe i gwarancyjne wynosiła 61 703 tys. zł (31 grudnia 2018 roku: 26 481 tys. zł).

Zmiana stanu odpisów z tytułu oczekiwanych strat kredytowych na zobowiązania finansowe i gwarancyjne udzielone przedstawia się następująco:

w tys. zł	Etap 1	Etap 2	Etap 3	Razem
Odpis z tytułu oczekiwanych strat kredytowych na zobowiązania finansowe i gwarancyjne udzielone				

<i>w tys. zł</i>	Etap 1	Etap 2	Etap 3	Razem
Odpis z tytułu oczekiwanych strat kredytowych na dzień 1 stycznia 2019 roku	14 083	10 318	2 080	26 481
Transfer do Etapu 1	2 645	(2 645)	-	-
Transfer do Etapu 2	(900)	900	-	-
Transfer do Etapu 3	(358)	(3 869)	4 227	-
Utworzenia/Rozwiązania w okresie przez rachunek zysków i strat	(3 737)	9 048	29 844	35 155
Różnice kursowe i inne zmiany	86	16	(35)	67
Odpis z tytułu oczekiwanych strat kredytowych na dzień 31 grudnia 2019 roku	11 819	13 768	36 116	61 703

<i>w tys. zł</i>	Etap 1	Etap 2	Etap 3	Razem
Odpis z tytułu oczekiwanych strat kredytowych na zobowiązania finansowe i gwarancyjne udzielone				
Stan odpisów z tytułu utraty wartości na 31 grudnia 2017 roku	-	-	-	12 789
Wpływ wdrożenia MSSF 9	-	-	-	22 886
Odpis z tytułu oczekiwanych strat kredytowych na dzień 1 stycznia 2018 roku	19 061	10 837	5 777	35 675
Transfer do Etapu 1	149	(149)	-	-
Transfer do Etapu 2	(278)	278	-	-
Transfer do Etapu 3	-	-	-	-
Utworzenia/Rozwiązania w okresie przez rachunek zysków i strat	(5 086)	(676)	(3 693)	(9 455)
Różnice kursowe i inne zmiany	237	28	(4)	261
Odpis z tytułu oczekiwanych strat kredytowych na dzień 31 grudnia 2018 roku	14 083	10 318	2 080	26 481

Zmiany wartości udzielonych zobowiązań warunkowych, które przyczyniły się do zmian odpisów z tytułu oczekiwanych strat kredytowych przedstawia tabela poniżej:

<i>w tys. zł</i>	Etap 1	Etap 2	Etap 3	Razem
Wartość brutto udzielonych zobowiązań warunkowych				
Wartość brutto udzielonych zobowiązań warunkowych na dzień 1 stycznia 2019 roku	15 292 316	1 505 583	32 389	16 830 288
Transfer do Etapu 1	56 114	(56 101)	(13)	-
Transfer do Etapu 2	(485 353)	485 448	(95)	-
Transfer do Etapu 3	(12)	(62 337)	62 349	-
Wzrost/spadek	(1 367 426)	78 985	(25 167)	(1 313 608)
Inne zmiany	45 049	(88 580)	(583)	(44 113)
Wartość brutto udzielonych zobowiązań warunkowych na dzień 31 grudnia 2019 roku	13 540 689	1 862 998	68 881	15 472 567

<i>w tys. zł</i>	Etap 1	Etap 2	Etap 3	Razem
Wartość brutto udzielonych zobowiązań warunkowych				
Wartość brutto udzielonych zobowiązań warunkowych na dzień 1 stycznia 2018 roku	15 320 016	1 495 682	37 392	16 853 090
Transfer do Etapu 1	28 287	(28 287)	-	-
Transfer do Etapu 2	(548 835)	548 835	-	-
Transfer do Etapu 3	-	(156 025)	156 025	-
Wzrost/spadek	404 636	(343 928)	(161 049)	(100 341)
Inne zmiany	88 212	(10 694)	22	77 540
Wartość brutto udzielonych zobowiązań warunkowych na dzień 31 grudnia 2018 roku	15 292 317	1 505 582	32 390	16 830 289

<i>w tys. zł</i>	31.12.2019	31.12.2018
Zobowiązania finansowe i gwarancyjne otrzymane		

Finansowe	-	-
Gwarancyjne	20 106 687	19 278 757
	20 106 687	19 278 757

39. Aktywa stanowiące zabezpieczenie

Aktywa stanowią zabezpieczenie następujących zobowiązań:

<i>w tys. zł</i>	31.12.2019	31.12.2018
Zobowiązania podlegające zabezpieczeniu		
Zobowiązania wobec banków		
zobowiązania z tytułu sprzedanych papierów wartościowych z udzielonym przyrzeczeniem odkupu	214 135	115 208
zobowiązania z tytułu otrzymanego kredytu	-	1 668
	214 135	116 876

Wartości bilansowe aktywów stanowiących zabezpieczenie przedstawione są poniżej:

<i>w tys. zł</i>	31.12.2019	31.12.2018
Aktywa stanowiące zabezpieczenie		
Dłużne papiery wartościowe przeznaczone do obrotu	212 648	88 806
Inwestycyjne dłużne aktywa finansowe wyceniane w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody	165 084	170 908
Aktywa finansowe wyceniane według zamortyzowanego kosztu (transakcje reverse repo)	-	25 166
Należności od banków		
lokata zabezpieczająca operacje instrumentami pochodnymi i transakcje giełdowe	99 001	118 364
Należności od klientów		
fundusze gwarancyjne i lokaty zabezpieczające transakcje giełdowe	592 892	312 695
	1 069 625	715 939

Według stanu na dzień 31 grudnia 2019 roku przedstawione w tabeli dłużne papiery wartościowe wyceniane w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody w kwocie 165 084 tys. zł stanowią zabezpieczenie na pokrycie funduszu ochrony środków gwarantowanych na rzecz Bankowego Funduszu Gwarancyjnego (31 grudnia 2018 roku: na pokrycie funduszu na rzecz BFG: 168 106 tys. zł oraz zabezpieczenie otrzymanego kredytu 2 802 tys. zł)

Dłużne papiery wartościowe przeznaczone do obrotu według stanu na dzień 31 grudnia 2019 roku stanowią zabezpieczenie zobowiązań Banku z tytułu sprzedanych papierów wartościowych z udzielonym przyrzeczeniem odkupu.

Aktywa finansowe wyceniane według zamortyzowanego kosztu stanowią zabezpieczenie zobowiązań Banku z tytułu sprzedanych papierów wartościowych z udzielonym przyrzeczeniem odkupu.

Więcej informacji o aktywach stanowiących zabezpieczenie zobowiązań Banku z tytułu transakcji repo znajduje się w nocie 33.

Pozostałe aktywa wykazane powyżej stanowią zabezpieczenie rozliczenia transakcji instrumentami pochodnymi oraz transakcji giełdowych. Warunki i zasady dokonanych transakcji nie odbiegają od tych powszechnie przyjętych i obowiązujących dla tego typu umów.

40. Działalność powiernicza

Bank oferuje usługi powiernicze związane z prowadzeniem rachunków papierów wartościowych dla zagranicznych inwestorów instytucjonalnych oraz usługi depozytariusza przeznaczone dla krajowych podmiotów finansowych, szczególnie funduszy emerytalnych, inwestycyjnych i kapitałowych funduszy ubezpieczeniowych. Według stanu na dzień 31 grudnia 2019 roku Bank prowadził ponad 14,5 tys. rachunków papierów wartościowych (31 grudnia 2018 roku: ponad 14,3 tys. rachunków).

41. Leasing

Umowy leasingu, w których Bank jest leasingobiorcą

Bank leasinguje powierzchnie biurowe oraz posiada prawa wieczystego użytkowania gruntów.

2019			
<i>w tys. zł</i>	Prawa wieczystego użytkowania	Najem nieruchomości i inne	Razem
Aktywa z tytułu prawa do użytkowania - początek okresu	82 188	63 776	145 964
Aktywa z tytułu prawa do użytkowania - zwiększenia	-	9 198	9 198
Aktywa z tytułu prawa do użytkowania - amortyzacja	1 104	12 131	13 235
Aktywa z tytułu prawa do użytkowania - koniec okresu	81 084	60 843	141 926
Zobowiązanie z tytułu leasingu na koniec okresu	82 028	61 241	143 270

Aktywa z tytułu prawa do użytkowania w sprawozdaniu z sytuacji finansowej ujmowane są rzeczowych aktywach trwałych podczas gdy zobowiązania z tytułu leasingu – w innych zobowiązaniach.

2019			
<i>w tys. zł</i>	Prawa wieczystego użytkowania	Najem nieruchomości i inne	Razem
Koszty leasingu	4 539	13 032	17 571
- Amortyzacja aktywów z tytułu prawa do użytkowania	1 104	12 131	13 235
- Koszty odsetkowe od zobowiązań z tytułu leasingu	3 435	901	4 336
Koszty umów krótkoterminowych	-	591	591
Koszty leasingu aktywów niskocennych	-	2 216	2 216
Koszty zmienne leasingu	-	6 749	6 749
Koszty leasingu razem	4 539	22 587	27 127

W rachunku zysków i strat amortyzacja aktywów prawa do użytkowania ujęta jest w amortyzacji rzeczowych aktywów trwałych oraz wartości niematerialnych, koszty odsetkowe od zobowiązań z tytułu leasingu – w kosztach odsetkowych, a koszty umów krótkoterminowych, leasingu aktywów nisko-cennych oraz zmienne leasingu - w kosztach działania i ogólnego zarządu.

2019			
<i>w tys. zł</i>	Prawa wieczystego użytkowania	Najem nieruchomości i inne	Razem
Przepływy z tytułu leasingu razem	3 595	3 001	6 596
Przepływy z tytułu leasingu - przepływy odsetkowe	3 435	901	4 336
Przepływy z tytułu leasingu - przepływy kapitałowe	160	2 100	2 260
Średnio ważony pozostały czas do końca leasingu (w latach)	73,7	7,0	61,4
Średnia ważona stopa dyskontowa	4,3%	1,5%	3,8%

W sprawozdaniu z przepływów pieniężnych przepływy odsetkowe ujęte są w przepływach z działalności operacyjnej podczas gdy część kapitałowa uwzględniona jest w przepływach z działalności finansowej.

Analiza terminów wymagalności zobowiązań z tytułu leasingu

2019			
<i>w tys. zł</i>	Prawa wieczystego użytkowania	Najem nieruchomości i inne	Razem
2019	-	8 068	8 068
2020	3 595	9 700	13 294
2021	3 595	9 523	13 118
2022	3 595	8 557	12 152
2023	3 595	7 867	11 462
2024	3 595	6 576	10 171
Kolejne	247 125	14 549	261 675

Umowy leasingu, w których Bank jest leasingodawcą

Płatności leasingowe z tytułu nieodwołalnego leasingu operacyjnego według terminów zapadalności przedstawia poniższa tabela:

<i>w tys. zł</i>	31.12.2019	31.12.2018
Poniżej 1 roku	-	41
Od 1 do 5 lat	5 437	6 976
Powyżej 5 lat	-	-
	5 437	7 017
Łączna opłata roczna dla umów zawartych na czas nieokreślony	6 207	5 780

42. Informacje uzupełniające do sprawozdania z przepływów pieniężnych

Na środki pieniężne składają się środki w kasie oraz należności z tytułu rachunków bieżących w bankach.

Środki pieniężne

w tys. zł	31.12.2019	31.12.2018
Stan środków pieniężnych:		
Środki pieniężne w kasie	436 216	422 064
Rachunek bieżący nostro w Banku Centralnym	3 300 490	6 850 088
Rachunki bieżące w innych bankach (nostro, przekroczenia sald na rachunkach loro)	60 098	202 665
	3 796 804	7 474 817

43. Transakcje z kluczowym personelem kierowniczym

w tys. zł	31.12.2019		31.12.2018	
	Członkowie Zarządu Banku	Członkowie Rady Nadzorczej Banku	Członkowie Zarządu Banku	Członkowie Rady Nadzorczej Banku
Kredyty udzielone	127	65	165	-
Depozyty				
Rachunki bieżące	10 776	30 731	8 969	2 307
Depozyty terminowe	10 563	6 411	7 695	380
	21 339	37 142	16 664	2 687

Na dzień 31 grudnia 2019 roku i 31 grudnia 2018 roku nie zawierano transakcji gwarancji i poręczeń z członkami Zarządu i Rady Nadzorczej Banku.

Wszystkie transakcje Banku z członkami Zarządu i Rady Nadzorczej Banku zawierane są na warunkach rynkowych.

Z zakresu stosunku pracy, spośród umów o pracę zawartych między Bankiem a członkami Zarządu Banku, wyłącznie w przypadku jednego Członka Zarządu jego umowa o pracę zawiera postanowienie mówiące o odszkodowaniu pieniężnym w wypadku jej rozwiązania za wypowiedzeniem.

Każdego z członków Zarządu Banku obowiązuje zawarta z Bankiem odrębna umowa o zakazie konkurencji. Zgodnie z jej zapisami, w przypadku rozwiązania stosunku pracy z Bankiem, w okresie 12 miesięcy (w przypadku jednego Członka Zarządu przez 6 miesięcy) od dnia rozwiązania umowy o pracę Członek Zarządu jest obowiązany powstrzymać się od zajmowania działalnością konkurencyjną wobec Banku. Z tytułu powyższego ograniczenia Bank będzie zobowiązany do wypłaty Członkowi Zarządu odszkodowania.

Koszty świadczeń dla obecnych i byłych członków Zarządu Banku zostały przedstawione w nocie 10.

44. Jednostki powiązane

Bank jest członkiem Citigroup Inc. Jednostką dominującą dla Banku jest Citibank Overseas Investment Corporation z siedzibą w New Castle, USA. Citibank Overseas Investment Corporation jest podmiotem zależnym od Citibank N.A. z siedzibą w Nowym Jorku, USA, podczas gdy jednostką dominującą najwyższego szczebla jest Citigroup Inc.

W ramach prowadzonej działalności biznesowej Bank zawiera transakcje z jednostkami powiązanymi, a w szczególności z jednostkami wchodzącymi w skład Citigroup Inc. oraz jednostkami zależnymi.

Transakcje z jednostkami powiązanymi wynikają z bieżącej działalności Banku i obejmują głównie kredyty, depozyty, gwarancje oraz transakcje pochodnymi instrumentami finansowymi.

Poza transakcjami opisanymi w niniejszym rozdziale, we wskazanym okresie ani Bank, ani jednostki zależne od Banku nie dokonały innych transakcji z podmiotami powiązanymi, które pojedynczo lub łącznie były istotne. Żadna z transakcji z podmiotami powiązanymi nie została zawarta na innych warunkach niż warunki rynkowe.

Transakcje z jednostkami zależnymi

Należności i zobowiązania wobec jednostek zależnych przedstawiają się następująco:

w tys. zł	31.12.2019	31.12.2018
Należności		
Kredyty w rachunku bieżącym	71	-

<i>w tys. zł</i>	31.12.2019	31.12.2018
	71	-
Należności		
Stan na początek okresu	-	21
Stan na koniec okresu	71	-
Depozyty		
Rachunki bieżące	137 792	111 354
Depozyty terminowe	130 546	151 486
	268 338	262 840
Depozyty		
Stan na początek okresu	262 840	221 989
Stan na koniec okresu	268 338	262 840
Zobowiązania warunkowe udzielone		
Linie kredytowe udzielone	80 550	80 550

<i>w tys. zł</i>	2019	2018
Przychody z tytułu odsetek i prowizji	3 165	7 287
Koszty z tytułu odsetek i prowizji	1 410	1 748
Pozostałe przychody operacyjne	2 180	2 185

Na dzień 31 grudnia 2019 roku i 31 grudnia 2018 roku na należności oraz zobowiązania warunkowe udzielone jednostkom zależnym nie utworzono odpisów z tytułu utraty ich wartości.

Transakcje z pozostałymi jednostkami powiązanymi

Należności i zobowiązania wobec jednostek Citigroup Inc. przedstawiają się następująco:

<i>w tys. zł</i>	31.12.2019	31.12.2018
Należności, w tym:	18 863	172 180
Lokaty	-	-
Zobowiązania, w tym:	1 427 631	722 185
Depozyty*	384 825	179 854
Wycena bilansowa transakcji pochodnymi instrumentami finansowymi:		
Aktywa przeznaczone do obrotu	500 799	449 183
Zobowiązania przeznaczone do obrotu	285 043	379 293
Zobowiązania z tytułu pochodnych instrumentów zabezpieczających	-	-
Zobowiązania warunkowe udzielone	429 279	439 748
Zobowiązania warunkowe otrzymane	62 529	34 834
Transakcje warunkowe z tytułu instrumentów pochodnych (wartość nominalna instrumentów), z tego:	55 289 382	57 380 600
Instrumenty stopy procentowej	34 658 882	28 293 455
swapy odsetkowe (IRS)	4 980 928	6 740 216
swapy odsetkowo – walutowe (CIRS)	28 707 666	20 561 934
opcje na stopę procentową	970 288	963 107
kontrakty futures	-	28 198
Instrumenty walutowe	20 395 332	28 881 240
FX forward/spot	1 706 373	605 006
FX swap	15 457 340	26 994 552
opcje walutowe	3 231 619	1 281 682
Transakcje na papierach wartościowych	17 581	101 504
papiery wartościowe zakupione do otrzymania	10 872	48 266
papiery wartościowe sprzedane do wydania	6 709	53 238
Transakcje związane z towarami	217 587	104 401
swap	217 587	104 401
opcje	-	-

* w tym depozyty jednostki dominującej w kwocie 12 tys. zł. (31 grudnia 2018 roku: 9 tys. zł)

<i>w tys. zł</i>	2019	2018
Przychody z tytułu odsetek i prowizji*	25 305	28 029

w tys. zł	31.12.2019	31.12.2018
Koszty z tytułu odsetek i prowizji*	52 855	30 061
Koszty działania i koszty ogólnego zarządu	173 522	168 913
Pozostałe przychody operacyjne	6 626	7 092

* w tym przychody z tytułu odsetek i prowizji w kwocie 1 139 tys. zł (2018 rok: 1 505 tys. zł) oraz koszty z tytułu odsetek i prowizji w kwocie 2 tys. zł. (za 2018 rok: 2 tys. zł) dotyczą jednostki dominującej

Bank osiąga dochody oraz ponosi koszty z tytułu transakcji na instrumentach pochodnych zawieranych z jednostkami Citigroup Inc. w celu zabezpieczenia ryzyka rynkowego. Są to transakcje przeciwstawne (back to back) do transakcji na instrumentach pochodnych zawieranych z pozostałymi klientami Banku oraz domykające pozycję własną Banku. Na dzień 31 grudnia 2019 roku wycena bilansowa netto transakcji pochodnymi instrumentami finansowymi z podmiotami powiązаныmi wynosiła 215 756 tys. zł (31 grudnia 2018 roku: 69 890 tys. zł). Okresowo Bank przeprowadza kompresję portfeli transakcji na instrumentach pochodnych, będącą jedną z technik ograniczania ryzyka takich transakcji, zalecanych przez Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady UE nr 648/2012 z dnia 4 lipca 2012 r. w sprawie instrumentów pochodnych będących przedmiotem obrotu poza rynkiem regulowanym, kontrahentów centralnych i repozytoriów transakcji oraz rozporządzenia wykonawcze (Rozporządzenie EMIR). Dotyczy to w szczególności portfeli przekraczających 500 transakcji na instrumentach pochodnych, zgodnie z postanowieniami Rozporządzenia EMIR.

Ponadto Bank ponosi koszty i uzyskuje przychody z tytułu zawartych pomiędzy jednostkami Citigroup Inc. i Bankiem umów dotyczących wzajemnie świadczonych usług.

Koszty poniesione i naliczone (uwzględniające odzwierciedlony w kosztach Banku podatek VAT) w 2019 roku oraz w 2018 roku, z tytułu zawartych umów dotyczyły w szczególności kosztów z tytułu świadczenia na rzecz Banku usług związanych z utrzymaniem i wsparciem bankowych systemów informatycznych oraz wsparciem doradczym i ujmowane są w kosztach działania i kosztach ogólnego zarządu; przychody dotyczyły w szczególności świadczenia przez Bank na rzecz tych jednostek usług związanych z przetwarzaniem danych i prezentowane są w pozostałych przychodach operacyjnych.

W 2019 roku miała miejsce kapitalizacja nakładów inwestycyjnych związanych z pracami nad modyfikacją funkcjonalności systemów informatycznych Banku. Łączna kwota płatności na rzecz podmiotów Citigroup Inc. z tego tytułu wyniosła 55 708 tys. zł (w 2018 roku: 32 912 tys. zł).

45. Świadczenia na rzecz pracowników

Świadczenia pracownicze dzielą się na następujące kategorie:

- Świadczenia krótkoterminowe, które obejmują wynagrodzenia, nagrody, premie, składki na ubezpieczenia społeczne, płatne nieobecności i świadczenia niepieniężne (takie jak opieka medyczna, mieszkania służbowe, samochody i inne nieodpłatnie przekazywane lub subsydiowane świadczenia).

Pracownicy, w zależności od ich indywidualnego poziomu zaszczerowania, mogą otrzymać nagrodę z funduszu motywacyjnego, premię w ramach planu premiowego obowiązującego w danym obszarze lub uznaniową nagrodę roczną na zasadach określonych w wewnętrznych przepisach o wynagradzaniu pracowników. Premie i nagrody przyznawane są po zakończeniu okresu, za który oceniane są wyniki. Koszty świadczeń krótkoterminowych ujmowane są w rachunku zysków i strat na bieżąco w okresie, którego dotyczą. Na koniec okresu sprawozdawczego pozostała do wypłaty przewidywaną niezdykontowaną wartość krótkoterminowych świadczeń za dany okres obrotowy Bank ujmuje jako element biernych międzyokresowych rozliczeń kosztów;

- Długoterminowe świadczenia pracownicze

W ramach systemu wynagrodzeń Bank gwarantuje pracownikom odprawy emerytalne i rentowe, stanowiące programy określonych świadczeń. Ich wysokość uzależniona jest od liczby lat pracy w Banku, przypadających bezpośrednio przed nabyciem prawa do wypłaty świadczenia. Na przyszłe wypłaty odpraw emerytalnych i rentowych utworzona jest rezerwa, która jest wykazana w zobowiązaniach w pozycji „Inne zobowiązania” oraz w pozycji „Koszty działania i koszty ogólnego zarządu” rachunku zysków i strat w części wynikającej z kosztów bieżącego zatrudnienia i upływu czasu. Część rezerwy wynikająca ze zmiany założeń aktuarialnych (ekonomicznych i demograficznych) przyjętych do wyceny ujmowana jest w pozostałych całkowitych dochodach.

- Pracowniczy Program Emerytalny

Bank prowadzi dla swoich pracowników pracowniczy program emerytalny („PPE”, „Program”) aktualnie zarejestrowany przez Organ Nadzoru pod numerem ZM RPPE 178/02/12/19. Umowa zakładowa oparta jest na zapisach o wnoszenie przez pracodawcę składek pracowników do funduszu inwestycyjnego. Zgodnie z wpisem KNF z dnia 28 czerwca 2019 Program jest prowadzony i zarządzany przez NN Investment Partners Towarzystwo Funduszy Inwestycyjnych S.A, który zastąpił poprzedniego Zarządzającego: Esaliens TFI S.A.

Program emerytalny oferowany przez Bank stanowi program określonych składek zgodnie z MSR 19. Za pracowników uczestniczących w programie Bank odprowadza składki do odrębnej jednostki i z chwilą ich uiszczenia nie posiada dalszych obowiązków w zakresie dokonywania płatności. Składki ujmuje się jako koszty świadczeń pracowniczych w okresie, którego dotyczą.

Składka podstawowa finansowana przez pracodawcę określona jest jako procent wynagrodzenia uczestnika Programu. Stawka składki podstawowej wynosi 7%. Składka dodatkowa - dobrowolna, finansowana jest przez pracownika- uczestnika Programu. Składka podstawowa stanowi przychód uczestnika Programu, od którego obowiązany jest on zapłacić podatek dochodowy od osób fizycznych (art. 12 i 13 ustawy z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych Dz. U. z 2019 r. poz. 1387, z późn. zm.).

Wyplata środków z Programu następuje na wniosek uczestnika Programu lub osoby uprawnionej w trybie i na zasadach ściśle określonych w programie.

Uczestnik Programu może zrezygnować z udziału w Programie. Pracodawca zaprzestaje naliczania i odprowadzania na rzecz uczestnika Programu składek podstawowych i składek dodatkowych, a środki dotychczas zgromadzone na rejestrach Uczestnika Programu pozostają na tych rejestrach do czasu wypłaty, wypłaty transferowej, przeniesienia lub zwrotu.

- inne długoterminowe świadczenia pracownicze – nagrody za wieloletnią pracę i inne świadczenia z tytułu długiego stażu pracy oraz odroczone nagrody pieniężne przyznawana Zarządowi Banku oraz osobom, których działalność zawodowa ma istotny wpływ na profil ryzyka Banku. Od 1 stycznia 2015 r. pracownicy o długoletnim stażu pracy (10, 20, 30 itd.) są uprawnieni do nagrody w formie rzeczowej;
- kapitałowe świadczenia pracownicze – w postaci akcji fantomowych Banku Handlowego w Warszawie S.A., a także w formie programu tzw. „akcji odroczonej” Citigroup (program akumulacji kapitału – CAP). W 2019 roku nie było pracowników, którym przyznano by warunkowo nagrody pod programem tzw. „akcji odroczonej” Citigroup. Zgodnie z MSSF 2 „Płatności w formie akcji własnych”, wszystkie programy funkcjonujące w Banku traktowane są jako programy rozliczane w środkach pieniężnych. Na przyszłe wypłaty tworzona jest rezerwa wykazana w sprawozdaniu z sytuacji finansowej w pozycji „Inne zobowiązania” oraz w pozycji „Koszty działania i koszty ogólnego zarządu” rachunku zysków i strat. Koszty programu określone są na podstawie ceny akcji Banku lub ceny akcji Citigroup. Zgodnie z wymogami standardu wartość godziwa jest początkowo ustalana na dzień przyznania nagrody, a następnie na każdy dzień sprawozdawczy, aż do całkowitego rozliczenia. Łączną wartość kosztów ujętych na dany dzień sprawozdawczy stanowi iloczyn wartości godziwej akcji odroczonej na dzień sprawozdawczy i części uprawnienia uznanego za nabyte w tym okresie. Szczegółowe informacje dotyczące zasad funkcjonowania programów kapitałowych świadczeń pracowniczych opisane są w dalszej części niniejszej noty.

Stan rezerw na opisane powyżej świadczenia przedstawiał się następująco:

<i>w tys. zł</i>	31.12.2019	31.12.2018
Rezerwa na wynagrodzenia i koszty pochodne od wynagrodzeń	57 652	54 795
Rezerwa na niewykorzystane urlopy	11 401	11 480
Rezerwa na odprawy emerytalno-rentowe	65 442	55 849
Rezerwa na pracownicze świadczenia kapitałowe	13 919	15 010
	148 414	137 134

Rezerwa na odprawy emerytalne i rentowe tworzona jest indywidualnie na podstawie wyceny aktuarialnej sporządzanej okresowo przez niezależną firmę doradztwa aktuarialnego. Wycena rezerw na świadczenia pracownicze dokonywana jest z zastosowaniem technik i założeń aktuarialnych. W kalkulacji rezerwy uwzględniono wszystkie odprawy emerytalne i rentowe, które mogą być w przyszłości wypłacone. Bank dokonał aktualizacji szacunków na dzień 31 grudnia 2019 roku, wykorzystując kalkulacje przeprowadzone przez zewnętrznego, niezależnego aktuarusza. Naliczone rezerwy są równe zdyskontowanym płatnościom, które w przyszłości zostaną dokonane, z uwzględnieniem rotacji zatrudnienia i dotyczą okresu do dnia kończącego okres sprawozdawczy. Przyjęto stopę dyskonta na poziomie 2,00% oraz współczynnik przyrostu płac na poziomie 2,3%.

Zmiana stanu rezerw na odprawy emerytalno-rentowe przedstawiała się następująco:

<i>w tys. zł</i>	2019	2018
	Rezerwa na odprawy emerytalno-rentowe	Rezerwa na odprawy emerytalno-rentowe
Stan na dzień 1 stycznia	55 849	49 832
Zwiększenia (z tytułu):	11 152	8 919
zyski/(straty) aktuarialne z wyceny	4 946	3 257
w tym wynikające ze:		
zmiany założeń ekonomicznych	6 323	4 448
zmiany założeń demograficznych	-	92
korekty założeń aktuarialnych ex post	(1 377)	(1 283)
koszt wynagrodzenia	4 531	4 042

w tys. zł	2019	2018
	Rezerwa na odprawy emerytalno- rentowe	Rezerwa na odprawy emerytalno- rentowe
koszt odsetek	1 675	1 620
koszt przeszłego zatrudnienia	-	-
Zmniejszenia (z tytułu):	(1 557)	(2 902)
wykorzystanie rezerw	(1 557)	(2 902)
Stan na dzień 31 grudnia	65 444	55 849

Analiza wrażliwości dla istotnych założeń aktuarialnych:

w tys. zł	2019	2018
	Rezerwa na odprawy emerytalno- rentowe	Rezerwa na odprawy emerytalno- rentowe
Wartość centralna	65 444	55 849
Zmniejszenie stopy wzrostu płac o 1 p.p.	57 616	49 165
Zwiększenie stopy wzrostu płac o 1 p.p.	74 629	63 709
Zmniejszenie rotacji o 10%	68 509	58 563
Zwiększenie rotacji o 10%	62 630	53 367
Zmniejszenie stopy dyskonta o 0,5 p.p., w tym:	67 772	57 611
przypadająca na świadczenia płatne w ciągu 1 roku	4 285	3 772
Zwiększenie stopy dyskonta o 0,5 p.p., w tym:	63 499	54 087
przypadająca na świadczenia płatne w ciągu 1 roku	4 281	3 770

Więcej informacji o ujęciu programu określonych świadczeń w sprawozdaniu finansowym Banku znajduje się w nocie 2.

Koszty poniesione przez Bank w 2019 roku z tytułu składek na pracowniczy program emerytalny wyniosły 23 757 tys. zł (w 2018 roku: 23 752 tys. zł).

Zatrudnienie w Banku:

w etatach	2019	2018
Średnie zatrudnienie w roku	3 113	3 364
Stan zatrudnienia na koniec roku	3 022	3 227

Charakter i zasady funkcjonowania programów kapitałowych świadczeń pracowniczych

W ramach programu świadczeń kapitałowych wybranym pracownikom oferowane są akcje fantomowe Banku Handlowego w Warszawie S.A. oraz w formie nagrody akcje Citigroup (tzw. program akumulacji kapitału lub CAP).

W ramach programu CAP uprawnieni pracownicy otrzymują tzw. „akcje odroczone” Citigroup. „Akcje odroczone” w ramach programu CAP przyznawane są po średniej cenie zamknięcia z giełdy NYSE z ostatnich 5 dni poprzedzających przyznanie nagrody. „Akcje odroczone” pozwalają uczestniczyć w ekwiwalencie dywidendy, nie dają jednak prawa głosu i nie mogą zostać sprzedane do dnia przekazania. „Akcje odroczone” przekształcają się w akcje zwykłe po upływie okresu określonego w regulaminie programu CAP. Co do zasady, pracownik traci prawo do przyznanych akcji z chwilą ustania zatrudnienia w Citigroup, chyba że rozwiązanie umowy o pracę następuje w trybie gwarantującym zachowanie prawa do przyznanych akcji. Szczegółowe warunki opisane są w dokumencie „Capital Accumulation Program – Prospectus”. Akcje przyznane w poprzednich latach będą przekazywane w częściach po 25% rocznie w ciągu czterech lat począwszy pierwszego roku po przyznaniu akcji.

W 2019 roku nie było pracowników, którym przyznano by warunkowo nagrody pod tym Programem.

Program akcji pracowniczych podlega wewnętrznej kontroli w Biurze Polityki Wynagradzania.

W dniu 22 grudnia 2017 roku Bank wdrożył Politykę wynagrodzeń osób, których działalność zawodowa ma istotny wpływ na profil ryzyka Banku Handlowego w Warszawie S.A. („Polityka”), Polityka ta zastąpiła obowiązującą wcześniej „Politykę zmiennych składników wynagrodzenia osób zajmujących stanowiska kierownicze w Banku Handlowym w Warszawie S.A.”. Od tego czasu ww. Polityka podlegała przeglądowi i zmianom.

Zgodnie z Polityką, Zarząd Banku oraz pozostałe osoby, których działalność zawodowa ma istotny wpływ na profil ryzyka Banku, otrzymują zmienne wynagrodzenia na podstawie wyników indywidualnych, jednostki organizacyjnej, w której dana osoba jest zatrudniona oraz całego Banku.

Część zmiennych wynagrodzeń przyznanych warunkowo w 2019 roku osobom objętym Polityką będzie wypłacana w transzach przez kolejne 3,5 roku lub 6 lat dla Prezesa Zarządu Banku.

Zmienne wynagrodzenia – Akcje Fantomowe

Rodzaj transakcji w świetle MSSF EU	Transakcje płatności w formie akcji rozliczane w środkach pieniężnych zgodnie z MSSF 2
Data przyznania nagrody w postaci akcji fantomowych	16 stycznia 2017 roku 15 stycznia 2018 roku 14 stycznia 2019 roku
Liczba instrumentów przyznanych	Została ustalona w dacie przyznania nagrody akcji fantomowych
Data zapadalności	<ul style="list-style-type: none"> • Dla nagród przyznanych Prezesowi Zarządu: <ul style="list-style-type: none"> ○ w 2017 - co najmniej 6, 18, 30, 42 miesiące od daty przyznania akcji fantomowych ○ w 2018 i 2019 roku - co najmniej 12, 24, 36, 48, 60, 72 • Dla nagród przyznanych w latach 2017-2019 pozostałym pracownikom – co najmniej 6, 18, 30, 42 miesiące od daty przyznania akcji fantomowych;
Data nabycia uprawnień	<ul style="list-style-type: none"> • Dla nagród przyznanych Prezesowi Zarządu: <ul style="list-style-type: none"> ○ w 2017 - co najmniej 6, 12, 24 i 36 miesięcy od daty przyznania akcji fantomowych ○ w 2018 i 2019 roku - co najmniej 12, 24, 36, 48, 60 • Dla nagród przyznanych w latach 2017-2019 pozostałym pracownikom – co najmniej 6, 12, 24 i 36 miesięcy od daty przyznania akcji fantomowych
Warunki nabycia uprawnień dla nagrody	<p>Spełnienie warunków dotyczących wyników Banku, indywidualnych wyników pracy oraz zatrudnienia w Grupie w odniesieniu do nagród przyznanych w:</p> <ul style="list-style-type: none"> • 2017: w latach 2017-2020 • 2018: <ul style="list-style-type: none"> ○ Dla Prezesa Zarządu w latach 2018-2023 ○ Dla pozostałych pracowników w latach 2018-2021 • 2019: <ul style="list-style-type: none"> ○ Dla Prezesa Zarządu w latach 2019-2024 ○ Dla pozostałych pracowników w latach 2019-2022
Rozliczenie programu	<p>W dniu rozliczenia uczestnikowi zostanie wypłacona kwota środków pieniężnych stanowiąca iloczyn posiadanych przez uczestnika akcji fantomowych oraz średniej arytmetycznej najniższej i najwyższej ceny akcji Banku na GPW w dniu zapadalności nagrody. (zakończenia okresu retencji). Nabycie uprawnienia będzie każdorazowo potwierdzone decyzją Rady Nadzorczej w stosunku do Zarządu oraz decyzją Zarządu w stosunku do pozostałych pracowników objętych Polityką. Zgodnie z decyzją ww. władz Banku kwota wypłaty może zostać pomniejszona lub całkowicie zredukowana zgodnie z warunkami podanymi w Polityce. Warunki te odnoszą się do wyników Banku, indywidualnych wyników pracowników, zatrudnienia i będą się odnosić do całego okresu nabywania uprawnień dla poszczególnych transz.</p>

Innym elementem składowym wynagrodzenia zmiennego przyznawanego w oparciu o Politykę jest Odroczone Nagroda Pieniężna.

Zmienne wynagrodzenia – Odroczone Nagroda Pieniężna

Rodzaj transakcji w świetle MSSF EU	Inne długoterminowe świadczenia pracownicze zgodnie z MSR 19
Data przyznania nagrody w postaci Odroczonej Nagrody Pieniężnej	16 stycznia 2017 roku 15 stycznia 2018 roku 14 stycznia 2019 roku
Przyznana kwota	Została ustalona w dacie przyznania Odroczonej Nagrody Pieniężnej
Data zapadalności	<ul style="list-style-type: none"> • Dla nagród przyznanych Prezesowi Zarządu: <ul style="list-style-type: none"> ○ w 2017 roku - co najmniej 18, 30, 42 miesiące od daty przyznania akcji fantomowych ○ w 2018 i 2019 roku - co najmniej 18, 30, 42, 54, 66

Zmienne wynagrodzenia – Odroczone Nagroda Pieniężna

	<ul style="list-style-type: none"> Dla nagród przyznanych w latach 2017-2019 pozostałym pracownikom – co najmniej 18, 30, 42 miesiące od daty przyznania Odroczonej Nagrody Pieniężnej;
Data nabycia uprawnień	<ul style="list-style-type: none"> Dla nagród przyznanych Prezesowi Zarządu: <ul style="list-style-type: none"> w 2017 - co najmniej 12, 24 i 36 miesięcy od daty przyznania akcji fantomowych w 2018 i 2019 roku - co najmniej 12, 24, 36, 48, 60 Dla nagród przyznanych w latach 2017-2019 pozostałym pracownikom – co najmniej 12, 24 i 36 miesięcy od daty przyznania Odroczonej Nagrody Pieniężnej
Warunki nabycia uprawnień dla nagrody	<p>Spełnienie warunków dotyczących wyników Banku, indywidualnych wyników pracy oraz zatrudnienia w Grupie w odniesieniu do nagród przyznanych w:</p> <ul style="list-style-type: none"> 2017: w latach 2017- 2020 2018: <ul style="list-style-type: none"> Dla Prezesa Zarządu w latach 2018-2023 Dla pozostałych pracowników w latach 2018-2021 2019: <ul style="list-style-type: none"> Dla Prezesa Zarządu w latach 2019-2024 Dla pozostałych pracowników w latach 2019-2022
Rozliczenie programu	<p>W dniu rozliczenia uczestnikowi zostanie wypłacona kwota środków pieniężnych stanowiąca transzę Odroczonej Nagrody Pieniężnej powiększona o kwotę odsetek za okres odroczenia i retencji aż do dnia wypłaty. Wysokość odsetek została ustalona w styczniu 2017, 2018 i 2019 roku Uchwałą Rady Nadzorczej Banku dla Członków Zarządu i Uchwałą Zarządu Banku dla pozostałych pracowników. Nabycie uprawnień do nagrody będzie każdorazowo potwierdzone decyzją Rady Nadzorczej w stosunku do Zarządu oraz decyzją Zarządu w stosunku do pozostałych pracowników objętych Polityką. Zgodnie z decyzją ww. władz Banku kwota wypłaty może zostać pomniejszona lub całkowicie zredukowana zgodnie z warunkami podanymi w Polityce. Warunki te odnoszą się do wyników Banku, indywidualnych wyników pracowników, zatrudnienia i będą się odnosić do całego okresu nabywania uprawnień dla poszczególnych transz.</p>

Założenia przyjęte do wyceny programów pracowniczych świadczeń kapitałowych

Wartość godziwa poszczególnych nagród oraz założenia przyjęte do wyceny przedstawione są poniżej:

Na dzień 31.12.2019 wszystkie nagrody przyznane w programie CAP zostały wykonane lub wygasły.

Program Akcje Fantomowe	Data przyznania	Cena wykonania/Wartość akcji na moment przyznania (w PLN)	Liczba nagrodzonych pracowników	Liczba opcji/akcji
1	16.01.2017	77,31	41	15 771
2	15.01.2018	83,02	41	37 685
3	14.01.2019	69,10	41	64 081

	Program CAP	Program Akcje Fantomowe
Okres nabywania uprawnień (lata)	25% po każdym kolejnym roku	40% po 0,5 roku i 20% w ciągu trzech kolejnych lat, 40% po jednym roku i 12% w ciągu 5 kolejnych lat lub 60% po 0,5 roku i 13,33% w ciągu 3 kolejnych lat, 60% po jednym roku i 8% w ciągu 5 kolejnych lat
Średni oczekiwany okres trwania instrumentu (życia)	W momencie nabycia uprawnień	W momencie nabycia uprawnień
Prawdopodobieństwo zakończenia zatrudnienia przed terminem (roczny wskaźnik rotacji nagrodzonych pracowników)	0,00%	8,7%
Wartość godziwa jednego instrumentu*	77,92 (USD)	52,20 (PLN)

*różni się w zależności od daty wykonania

Liczbę oraz średnie ważone ceny akcji (program CAP) przedstawia poniższa tabela:

	31.12.2019		31.12.2018	
	Liczba	Średnia ważona cena akcji (w USD)	Liczba	Średnia ważona cena akcji (w USD)
Występujące na początek okresu	112	50,07	1 413	49,73
Wykonane/umorzone/wygasłe w danym okresie	112	-	1 301	-
Występujące na koniec okresu	-	-	112	50,07

Liczbę oraz średnie ważone ceny akcji fantomowych przedstawia poniższa tabela:

	31.12.2019		31.12.2018	
	Liczba	Średnia ważona cena akcji (w PLN)	Liczba	Średnia ważona cena akcji (w PLN)
Występujące na początek okresu	111 492	79,49	107 713	80,21
Przyznane w danym okresie	127 171	69,10	115 643	83,02
Wykonane w danym okresie	119 313	54,62	110 294	71,55
Umorzone/wygasłe w danym okresie	1 813	-	1 570	-
Występujące na koniec okresu	117 537	74,67	111 492	79,49

Na dzień 31 grudnia 2019 roku wartość bilansowa zobowiązań wynikających z akcji fantomowych wyniosła 13 919 tys. zł (31 grudnia 2018 roku: 14 988 tys. zł). Koszty ujęte z tego tytułu wyniosły w 2019 roku 4 041 tys. zł (w 2018 roku: 8 818 tys. zł), w tym również koszty programów CAP.

46. Zarządzanie ryzykiem

STRUKTURA ORGANIZACYJNA I PROCESY ZARZĄDZANIA RYZYKIEM

Bank dokonuje analizy, oceny, aprobaty oraz zarządza wszystkimi rodzajami ryzyka związanymi z jego działalnością, wynikającymi z przyjętej strategii biznesowej. Proces zarządzania ryzykiem jest realizowany we wszystkich jednostkach i wszystkich poziomach organizacji i pokrywa między innymi: ryzyko kredytowe (włączając ryzyko kontrahenta, ryzyko rezydualne związane z przyjmowanymi zabezpieczeniami i ryzyko koncentracji), ryzyko płynności, ryzyko rynkowe oraz ryzyko operacyjne.

Głównym założeniem strategii zarządzania ryzykiem w Banku jest podejmowanie wyważonego ryzyka przy zachowaniu zasad wspólnej odpowiedzialności. Koncepcja zarządzania ryzykiem w oparciu o wspólną odpowiedzialność zorganizowana jest na trzech niezależnych poziomach („trzech liniach obrony”):

- Poziom 1 tj. jednostki organizacyjne odpowiedzialne za prowadzenie działalności, z której wynika podejmowanie ryzyka oraz odpowiedzialne za zarządzanie ryzykiem w działalności operacyjnej Banku, jak również za identyfikowanie i raportowanie ryzyka do jednostek 2-giej linii,
- Poziom 2 tj. zarządzanie ryzykiem w Jednostkach organizacyjnych, niezależnie od zarządzania ryzykiem na pierwszej linii oraz działalność komórki do spraw zgodności – jednostki lub osoby odpowiedzialne za ustanawianie standardów zarządzania ryzykiem w zakresie identyfikowania, pomiaru lub oceny, ograniczania, kontroli, monitorowania i raportowania oraz nadzór nad mechanizmami kontrolnymi stosowanymi przez inne jednostki organizacyjne Banku w celu ograniczenia ryzyka – jednostki organizacyjne Sektora Zarządzania Ryzykiem, Departament Zgodności, Sektor Zarządzania Finansami, Pion Prawny, Pion Zarządzania Kadrami,
- Poziom 3 tj. jednostki Audytu zapewniające niezależną ocenę procesów zarządzania ryzykiem oraz systemu kontroli wewnętrznej.

W zakresie zarządzania ryzykiem Rada Nadzorcza Banku jest upoważniona do podejmowania uchwał w sprawie:

- zatwierdzania strategii działalności Banku oraz zasad ostrożnego i stabilnego zarządzania ryzykiem, uwzględniających strategię zarządzania ryzykiem operacyjnym Banku,
- zatwierdzania ogólnego, dopuszczalnego poziomu ryzyka w Banku („Ogólnego Apetytu na ryzyko”) w ramach procesu szacowania i alokacji kapitału wewnętrznego w danym roku (ICAAP),
- zatwierdzania podstawowej struktury organizacyjnej Banku ustalonej przez Zarząd, dostosowanej do zakresu i profilu podejmowanego ryzyka.

Ponadto, Rada Nadzorcza sprawuje nadzór nad zgodnością polityki Banku w zakresie podejmowania ryzyka ze strategią i planem finansowym Banku oraz realizuje obowiązki Rady wynikające z w/w strategii/regulacji lub innych zatwierdzonych przez Radę Nadzorczą dokumentów.

Zarząd Banku zatwierdza w drodze uchwał:

- Strukturę organizacyjną Banku z dobrze określonymi, przejrzystymi i spójnymi zakresami odpowiedzialności, dostosowaną do zakresu i profilu podejmowanego ryzyka oraz zapewnia oddzielenie funkcji pomiaru, monitorowania i kontroli ryzyka od jednostek prowadzących działania wymagające podejmowania ryzyka;
- Profil Ryzyka Banku poprzez określenie istotnych rodzajów ryzyka, jednocześnie zapewniając wdrożenie procesów zarządzania nimi i/lub alokację kapitału wewnętrznego;
- Strategię działalności Banku, zasady ostrożnego i stabilnego zarządzania ryzykiem stanowiące strategię zarządzania ryzykiem w Banku, w tym ryzykiem operacyjnym;
- Ogólny akceptowalny poziom ryzyka w Banku („Ogólny Apetyt na ryzyko”) w ramach dokumentu podsumowującego proces szacowania i alokacji kapitału wewnętrznego na dany rok.

Zarząd Banku powołuje niezależnego Członka Zarządu Nadzorującego Sektor Zarządzania Ryzykiem (ang. Chief Risk Officer), podlegającego bezpośrednio Prezesowi Zarządu i odpowiedzialnego za zarządzanie i kontrolę ryzyka kredytowego, rynkowego, operacyjnego, a w szczególności za:

- wdrożenie systemu zarządzania ryzykiem w Banku, metod identyfikacji, pomiaru i systemu kontroli oraz sprawozdawczości ryzyka;
- kształtowanie polityki zarządzania ryzykiem i opracowanie systemów oceny i kontroli ryzyka;
- podejmowanie decyzji kredytowych zgodnie z zasadami wynikającymi z procedur kredytowych oraz dokumentów wyznaczających politykę kredytową Banku;
- zapewnienie odpowiedniego poziomu bezpieczeństwa portfela kredytowego;
- zarządzanie portfelem kredytów trudnych (włączając windykację i restrukturyzację wierzytelności).

Ponadto odpowiada za:

- opracowanie, wprowadzenie oraz aktualizację pisemnych polityk, strategii i procedur w zakresie systemu zarządzania ryzykiem, systemu kontroli wewnętrznej oraz szacowania kapitału wewnętrznego,
- dokonywania przeglądów procesu szacowania i utrzymywania kapitału wewnętrznego oraz polityki zmiennych składników wynagrodzeń.

Procesy zarządzania ryzykiem są wdrażane w Banku na podstawie pisemnych polityk i zasad dotyczących identyfikacji, pomiaru, ograniczania, kontroli, monitorowania i raportowania ryzyka, na które Bank jest narażony, zatwierdzonych przez Zarząd, osoby upoważnione zgodnie z zasadami wydawania aktów normatywnych w Banku lub odpowiednio powołane Komitety.

W ramach systemu zarządzania ryzykiem w Banku działają następujące Komitety:

- Komitet ds. Zarządzania Aktywami i Pasywami Banku (ang. ALCO),
- Komitet ds. Zarządzania Ryzykiem i Kapitałem, zawierający Komisję ds. Modeli oraz,
- Komisja ds. Ryzyka Sektora Bankowości Detalicznej,
- Komitet ds. Nowych Produktów.

Wiceprezes Zarządu Banku, pełniący jednocześnie funkcję Członka Zarządu Nadzorującego Sektora Zarządzania Ryzykiem przedstawia Zarządowi Banku do zatwierdzenia strukturę organizacyjną Sektora, która uwzględnia specyfikę zarządzania ryzykiem kredytowym, rynkowym, płynności i operacyjnym w poszczególnych segmentach klientów. Dla tego celu w ramach Sektora Zarządzania Ryzykiem zostały wyodrębnione jednostki organizacyjne odpowiedzialne za:

- zarządzanie ryzykiem kredytowym Bankowości Korporacyjnej,
- zarządzanie ryzykiem kredytowym Bankowości Przedsiębiorstw,
- zarządzanie ryzykiem kredytowym Bankowości Detalicznej,
- zarządzanie należnościami z utratą wartości,
- zarządzanie ryzykiem rynkowym, z uwzględnieniem ryzyka stopy procentowej w księdze bankowej,
- zarządzanie ryzykiem płynności,
- zarządzanie ryzykiem operacyjnym,
- zarządzanie procesem kapitałowym i ryzykiem modeli,
- walidację modeli,
- wsparcie zarządzania ryzykiem w wyżej wymienionych obszarach, w tym w ramach funkcji kontrolnych,
- proces całościowej i ciągłej oceny ryzyka kredytowego (Fundamentalna Ocena Ryzyka Kredytowego).

Menedżerowie z Sektora Zarządzania Ryzykiem i jednostek biznesowych są odpowiedzialni za ustalanie i wdrażanie polityki i praktyki zarządzania ryzykiem w odpowiednich jednostkach biznesowych, nadzór nad ryzykiem w tych jednostkach oraz reagowanie na potrzeby i problemy w nich występujące.

Zarządzanie ryzykiem w Banku wspierane jest przez szereg systemów informatycznych w zakresie:

- oceny ryzyka kredytowego klienta i ekspozycji,
- pomiaru, raportowania i monitoringu ryzyka kredytowego, rynkowego i operacyjnego,

- monitorowania i raportowania zabezpieczeń,
- kalkulacji i raportowania odpisów na oczekiwane straty kredytowe.

Istotne rodzaje ryzyka

Bank zarządza wszystkimi istotnymi rodzajami ryzyka, wynikającymi z realizacji przyjętej strategii biznesowej. W ramach procesu identyfikacji istotnych rodzajów ryzyka w 2018 roku Zarząd Banku uznał za istotne następujące rodzaje ryzyka:

- Ryzyko kredytowe i ryzyko kredytowe kontrahenta,
- Ryzyko płynności,
- Ryzyko rynkowe,
- Ryzyko operacyjne, w tym:
 - Ryzyko braku zgodności.

Bank monitoruje wszystkie powyższe rodzaje ryzyka. Z uwagi na charakterystykę portfela, w niniejszym rozdziale zostaną przedstawione zasady związane z procesem monitorowania ryzyka kredytowego (w tym ryzyka kontrahenta i koncentracji), operacyjnego, płynności, rynkowego w księdze handlowej i stopy procentowej księgi bankowej.

Ryzyko kredytowe, obejmujące również ryzyko kredytowe kontrahenta, wynika z zaangażowania kredytowego lub związanego z zawieraniem i rozliczaniem niżej wymienionych transakcji, i jest to ewentualność wystąpienia strat finansowych w wyniku niedopełnienia zobowiązań finansowych lub umownych przez kredytobiorcę lub kontrahenta. Ryzyko kredytowe jest elementem wielu aspektów działalności Banku zwanych dalej produktami, takich jak:

- kredyty i pożyczki;
- transakcje walutowe oraz na instrumentach pochodnych;
- transakcje na papierach wartościowych;
- finansowanie i obsługa rozliczeń, w tym handlowych (krajowych i zagranicznych);
- transakcje, w których Bank występuje w charakterze pośrednika wobec klientów lub innych osób trzecich.

Zasady opisane w sekcji „Ryzyko kredytowe” niniejszego dokumentu dotyczą różnych rodzajów ekspozycji, które zostały zdefiniowane w odpowiednich Politykach Kredytowych Banku.

Dodatkowo w ramach systemu zarządzania ryzykiem Bank stosuje zasady ograniczania ryzyka kredytowego (w tym poprzez przyjmowanie zabezpieczeń, ograniczając związane z tym **ryzyko rezydualne**) oraz zarządza **ryzykiem koncentracji**, przy uwzględnieniu istotnych czynników ryzyka koncentracji.

Ryzyko płynności to ryzyko, że Bank może być niezdolny do wypełnienia w określonym terminie swoich zobowiązań finansowych wobec klienta, kredytodawcy lub inwestora. Pomiar ryzyka płynności prowadzony zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa, a w szczególności z ustawą Prawo bankowe, opiera się o standardy wyznaczone przez regulatora (regulacyjne miary płynności) oraz o wewnętrzne miary ułatwiające zarządzanie tym ryzykiem.

Ryzyko rynkowe to ryzyko utraty zysków wskutek zmian stóp procentowych, kursów wymiany walut i cen towarów oraz ich wahań. Ryzyko rynkowe jest związane z portfelem bankowym oraz handlowym. Pomiar ryzyka rynkowego jest prowadzony zgodnie z ustalonymi standardami w celu zapewnienia spójności pomiarów we wszystkich jednostkach oraz możliwości agregacji ryzyka.

Ryzyko operacyjne należy rozumieć jako możliwość poniesienia strat w wyniku niewłaściwych lub zawodnych procesów wewnętrznych, czynników ludzkich, systemów technicznych lub zdarzeń zewnętrznych. Ryzyko operacyjne obejmuje ryzyko utraty reputacji, związane ze zdarzeniami ryzyka operacyjnego oraz z praktykami biznesowymi oraz rynkowymi, jak również ryzyko prawne i ryzyko braku zgodności.

RYZYKO KREDYTOWE

Głównym celem w zakresie zarządzania ryzykiem kredytowym jest wspieranie długoterminowego planu stabilnego rozwoju portfela kredytowego przy zachowaniu jego odpowiedniej jakości. Służą temu obowiązujące w Banku regulacje i wdrożone procesy kontrolne.

Zasady polityki zarządzania ryzykiem kredytowym

Za ustalanie zasad Polityki Kredytowej Bankowości Korporacyjnej i Polityki Kredytowej Bankowości Przedsiębiorstw, oraz polityk kredytowych Bankowości Detalicznej, a także pozostałych polityk, programów i procedur, monitorowanie wyników zarządzania ryzykiem kredytowym, bieżącą ocenę ryzyka kredytowego portfela oraz zatwierdzanie indywidualnie znaczących limitów ryzyka kredytowego odpowiedzialne są jednostki zarządzania ryzykiem. Zasady akceptacji ryzyka są dostosowywane do strategii Banku, ogólnego akceptowanego poziomu ryzyka, wyników portfela kredytowego oraz wyników kontroli wewnętrznej.

W przypadku klientów Bankowości Korporacyjnej i Bankowości Przedsiębiorstw oraz działalności w zakresie bankowości inwestycyjnej w skali całej organizacji, proces kredytowy opiera się na szeregu fundamentalnych zasad, takich jak:

- wspólna odpowiedzialność obszaru biznesu i niezależnych jednostek zarządzania ryzykiem za jakość portfela i procesu kredytowego oraz ponoszone straty kredytowe;
- postępowanie zgodnie z wytycznymi dotyczącymi portfela w celu zapewnienia jego dywersyfikacji i zachowania równowagi pomiędzy ryzykiem i kapitałem;
- wprowadzenie systemu kompetencji kredytowych, który zakłada, iż kompetencje kredytowe mogą być przyznane upoważnionym, przeszkolonym i doświadczonym pracownikom jednostek zarządzania ryzykiem na podstawie ich dotychczasowego doświadczenia zawodowego oraz umiejętności i zdolności oceny ryzyka;
- wymóg podejmowania decyzji kredytowej przez co najmniej dwóch upoważnionych pracowników Banku posiadających stosowne limity kompetencyjne dla wszystkich istotnych ekspozycji;
- uzależnienie wymaganego szczebla akceptacji od ponoszonego ryzyka – ekspozycje związane z większym ryzykiem (uwzględniające wielkość i poziom ryzyka) wymagają zatwierdzenia na wyższym szczeblu decyzyjnym;
- stosowanie zróżnicowanych i adekwatnych standardów oceny ryzyka do każdego kredytobiorcy i zaangażowania, w tym w ramach działań naprawczych;
- określenie ratingu ryzyka dla każdego dłużnika i ekspozycji w spójnym procesie ratingowym w oparciu m.in. o wyniki modeli ratingowych lub scoringowych;
- okresowe monitorowanie wyników z działalności klientów oraz identyfikowanie negatywnych zmian w ich sytuacji, które wymagają podjęcia natychmiastowych działań klasyfikujących należność lub działań naprawczych;
- wymóg zatwierdzania odstępstw od zasad Polityki Kredytowej na wyższych szczeblach organizacyjnych, w celu zapewnienia kontroli realizacji jej zasad przez kierownictwo wyższego szczebla, z zachowaniem zgodności z wewnętrznymi aktami normatywnymi obowiązującymi w Banku, przepisami prawa powszechnie obowiązującymi oraz regulacjami wydawanymi przez właściwych regulatorów.

W Sektorze Bankowości Detalicznej (SBD) Bank posiada zatwierdzone przez Zarząd polityki kredytowe dla poszczególnych produktów kredytowych oferowanych przez SBD.

Ryzyko kredytowe w tym obszarze zarządzane jest przy pomocy:

- szczegółowych polityk kredytowych określających zasady badania zdolności kredytowej i wiarygodności kredytowej;
- systemu przyznawania kompetencji kredytowych oraz niezależnego nadzorowania jakości pracy analityków kredytowych;
- systemu monitorowania jakości narzędzi informatycznych wspomagających analizę zdolności i wiarygodności kredytowej;
- systemu pomiaru i kontroli ryzyka w portfelach kredytowych, na które składają się m.in.: szczegółowy system informacji zarządczej o jakości portfela kredytowego oraz czynności windykacyjnych, identyfikacja ekspozycji z utratą wartości, monitorowanie przeterminowań, monitorowanie benchmarków itp., zatwierdzonych przez Zarząd limitów wewnętrznych określających parametry portfela kredytowego;
- zatwierdzonych przez Zarząd zasad polityki windykacyjnej oraz politykę ochrony przed nadużyciami oraz politykę autoryzacji transakcji dokonanych na kartach kredytowych i debetowych;
- sprawozdań, informacji na temat jakości portfela kredytowego na Komisji ds. Ryzyka Sektora Bankowości Detalicznej, Komitecie ds. Zarządzania Ryzykiem i Kapitałem oraz Komitecie ds. Ryzyka i Kapitału przy Radzie Nadzorczej;
- zasad przeprowadzania testów warunków skrajnych;
- monitoringu działania modeli scoringowych oraz pomiaru i identyfikacji ekspozycji z utratą wartości;
- monitoringu zachowań klientów Banku w Biurze Informacji Kredytowej (BIK);
- polityki wyceny zabezpieczeń kredytów zabezpieczonych hipotecznie oferowanych przez SBD.

Każdy portfel jest poddawany minimum raz w roku testom warunków skrajnych.

Ocena i pomiar ryzyka kredytowego

Bank stosuje spójną metodykę ratingową w stosunku do całego portfela kredytów w Bankowości Korporacyjnej i Bankowości Przedsiębiorstw, co ułatwia porównanie zaangażowania kredytowego w ramach wszystkich sektorów działalności, regionów geograficznych i produktów.

Rating ryzyka dłużnika i rating limitu dłużnika są elementami oceny ryzyka kredytowego związanego z udzielonymi produktami. Rating ryzyka dłużnika odzwierciedla szacunkowe prawdopodobieństwo niewywiązania się przez dłużnika ze zobowiązania w ciągu 1 roku i jest obliczany zazwyczaj przy wykorzystaniu modeli statystycznych, ocen zewnętrznych agencji ratingowych lub modeli scoringowych.

Rating limitu dłużnika, jako miara oceny ryzyka w horyzoncie średnio i długoterminowym, uwzględnia również dodatkowe parametry jakościowe, między innymi: cykliczność branży, jakość zarządu, strategię biznesową klienta, ryzyko oddziaływania na klienta niekorzystnych zmian regulacyjnych czy jawność i jakość procesów kontroli.

Do każdego limitu kredytowego jest przypisany rating ryzyka limitu, który uwzględnia rating ryzyka dłużnika i parametry transakcji np. zabezpieczenie prawne, pomniejszające straty poniesione w wyniku niewykonania zobowiązania bądź rodzaj produktu. W ten sposób rating ryzyka limitu określa potencjalną oczekiwaną stratę z tytułu transakcji.

Pomiar ryzyka kredytowego jest dokonywany na wielu poziomach, w tym:

- na poziomie limitu, który może obejmować jeden lub więcej kontraktów, dyspozycji lub transakcji;
- na poziomie dłużnika, w przypadku przyznania dłużnikowi kilku limitów, co pozwala ocenić łączne ryzyko braku spłaty zobowiązań przez dłużnika;
- na poziomie grupy powiązanych dłużników;
- na poziomie portfela, przy czym rating ryzyka portfela jest obliczany jako średnia indywidualnych ratingów ekspozycji ważonych wielkością ekspozycji.

W zakresie ekspozycji kredytowych klientów Bankowości Korporacyjnej i Bankowości Przedsiębiorstw Bank wykorzystuje modele ratingowe o różnym stopniu skomplikowania m.in. w zależności od wielkości portfela i branży klienta.

W zakresie detalicznych ekspozycji kredytowych Bank wykorzystuje modele oceny punktowej, opracowane na podstawie historii zachowania własnych klientów. Modele te analizują zachowanie klienta w Biurze Informacji Kredytowej, zachowanie klienta na podstawie własnych danych oraz cechy demograficzne klientów. Jakość działania modeli scoringowych podlega ocenie bieżącej oraz monitorowaniu rocznemu. W jej wyniku wprowadzane są zmiany w modelu lub polityce kredytowej.

Pomiar ryzyka kredytowego portfela detalicznego opiera się o dedykowane modele scoringowe oraz techniki raportowania obejmujące analizę wskaźników dotyczących nowych klientów oraz istniejących portfeli bez utraty wartości i z utratą wartości.

Skuteczność modeli scoringowych stosowanych w procesie oceny ryzyka jest regularnie monitorowana za pomocą raportów badających stabilność populacji, raportów KS (Kolmogorowa-Smirnowa) i sprawozdań dotyczących jakości portfela (wskaźniki przeterminowań i strat). Każdy model scoringowy podlega corocznej walidacji.

Monitoring ryzyka kredytowego

Za monitorowanie prawdopodobieństwa niewywiązania się z zobowiązań przez dłużnika odpowiedzialne są jednostki zarządzania ryzykiem, przy wsparciu jednostek biznesowych odpowiedzialnych za współpracę z klientem.

Monitorowanie i zarządzanie ekspozycją na ryzyko kredytowe jest dokonywane na dwóch poziomach: (a) na poziomie klienta, (b) na poziomie portfela.

Monitorowanie i zarządzanie ekspozycją na poziomie klienta odbywa się m.in. poprzez okresowe raporty kontrolne, proces wczesnego ostrzegania, okresowe analizy sytuacji klienta.

Monitorowanie wyników portfela i identyfikowanie trendów w portfelu realizowane jest przy pomocy regularnej informacji zarządczej i raportów kontrolnych, które umożliwiają także aktywne reagowanie w przypadku niepokojących sygnałów lub trendów.

Oprócz analizy raportów informacji zarządczej, menedżerowie ryzyka odbywają regularne spotkania dotyczące portfela z udziałem przedstawicieli jednostek biznesowych, w celu dokonania przeglądu potencjalnych transakcji i przeanalizowania kwestii kredytowych.

W Sektorze Bankowości Detalicznej monitoringowi podlegają modele ocen scoringowych, pomiaru utraty wartości, poziom przeterminowań, efektywność działań windykacyjnych, limity wewnętrzne, zachowania klientów w BIK, benchmarki itp.

Ograniczanie ryzyka

Ograniczanie ryzyka kredytowego w ramach określonego apetytu na ryzyko jest stałym i kluczowym elementem procesu zarządzania ryzykiem w Banku. Jest ono prowadzone poprzez:

- selekcję klientów i zatwierdzanie kredytów:
 - wyznaczanie rynku docelowego oraz kryteriów doboru klientów;
 - wyznaczanie maksymalnych, dopuszczalnych limitów zaangażowania kredytowego poprzez limity dla określonych ratingów ryzyka lub poprzez kryteria akceptacji ryzyka;
 - ustanowienie i monitorowanie odpowiednich limitów, w celu ograniczenia ryzyka koncentracji zaangażowań;
 - wyznaczanie i utrzymywanie wysokich standardów analizy informacji o kredytobiorcy (due diligence);
 - ustanawianie standardów w zakresie procesu kredytowego w celu zapewnienia spójnego podejścia do danych segmentów;
 - stosowanie określonych standardów dokumentacji kredytowej;
- stosowanie zabezpieczeń w celu ograniczenia ryzyka i zarządzanie ryzykiem rezydualnym:
 - określanie akceptowalnych zabezpieczeń oraz ich klasyfikacja ze względu na możliwość odzysku w przypadku egzekucji;
 - ustanawianie zabezpieczeń w odpowiedniej formie prawnej (standardy dokumentacji);
 - określanie oczekiwanej struktury zabezpieczeń lub relacji wartości kredytu do wartości zabezpieczenia;
 - wycena rzeczowych zabezpieczeń przez dedykowane i wyspecjalizowane służby w Banku z wykorzystaniem wycen zewnętrznych tam, gdzie zachodzi taka potrzeba;
- monitorowanie i system wczesnego ostrzegania:
 - okresowe monitorowanie ekspozycji kredytowych i stosowanie systemu wczesnego ostrzegania;
 - regularne przeglądy portfela zapewniające identyfikację niekorzystnych tendencji i koncentracji;
 - aktywne zarządzanie portfelem poprzez wdrażanie odpowiednich zmian w strategii kredytowej w oparciu

o przeglądy portfela lub testy warunków skrajnych.

Polityka stosowania zabezpieczeń

Poza ogólnymi zasadami ograniczania ryzyka kredytowego, Bank posiada zdefiniowane zasady, specyficzne dla obszaru korporacyjnego i detalicznego, dla przyjmowania, oceny, ustanawiania i monitorowania różnych rodzajów zabezpieczeń, przede wszystkim ustanawianie hipotek, przyjmowanie gwarancji, poręczeń i podobnych instrumentów wsparcia ale również zastawu na środkach trwałych i przewłaszczenia należności, (zwanym dalej łącznie: zabezpieczeniami). Zasady te służą minimalizowaniu ryzyka rezydualnego związanego z przyjmowaniem zabezpieczeń.

Dodatkowym czynnikiem ograniczającym to ryzyko jest fakt, że w odniesieniu do finansowania przedsiębiorstw i osób prowadzących działalność gospodarczą podstawowym źródłem spłaty wierzytelności Banku są przychody z bieżącej działalności klientów, będące kluczowym elementem oceny zdolności kredytowej potencjalnych kredytobiorców.

W celu zdywersyfikowania ryzyka związanego z zabezpieczeniami, Bank przyjmuje różne rodzaje zabezpieczeń:

- w obszarze Bankowości Detalicznej są to przede wszystkim nieruchomości mieszkalne,
- w obszarze Bankowości Korporacyjnej i Bankowości Przedsiębiorstw przyjmowane są przede wszystkim:
 - gwarancje i poręczenia,
 - zabezpieczenia gotówkowe,
 - papiery wartościowe,
 - należności,
 - zapasy,
 - nieruchomości,
 - maszyny i urządzenia (w tym pojazdy mechaniczne).

Szczegółowe procedury określające rodzaje akceptowanych przez Bank zabezpieczeń i zasady ich ustanowienia i określania ich wartości oraz wydzielenie specjalistycznej jednostki ryzyka odpowiedzialnej za proces zarządzania zabezpieczeniami pozwoliło na wypracowanie odpowiednich standardów dla tego procesu, obejmujących m.in.:

- kryteria akceptacji i wyceny zabezpieczeń,
- standardy dokumentacji,
- zasady oraz częstotliwość monitoringu i aktualizacji wartości zabezpieczeń (w tym inspekcji).

Ponadto w regulacjach kredytowych Bankowości Przedsiębiorstw określone są takie parametry jak:

- wymagana struktura zabezpieczeń dla poszczególnych rodzajów wierzytelności kredytowych,
- relacje wartości kredytu do wartości zabezpieczenia dla poszczególnych typów zabezpieczeń,
- pożądana struktura poszczególnych rodzajów zabezpieczeń w portfelu wierzytelności kredytowych.

Bank okresowo kontroluje, czy bieżąca struktura portfela zabezpieczeń w Bankowości Przedsiębiorstw jest zgodna z założeniami oraz czy wartość zabezpieczeń jest wystarczająca.

W ramach Bankowości Korporacyjnej oczekiwana wartość kredytu do wartości zabezpieczenia określana jest każdorazowo w decyzji kredytowej. Relacja ta jest również przedmiotem okresowej kontroli/monitorowania.

Podstawowym zabezpieczeniem w przypadku Sektora Bankowości Detalicznej jest wpis w księdze wieczystej uzyskiwany dla kredytów zabezpieczonych hipotecznie. Bank stosuje również ubezpieczenie pomostowe chroniące od ryzyka zaprzestania obsługi zadłużenia przez dłużnika w okresie od wypłaty kredytu do ustanowienia zabezpieczenia w postaci wpisu w księdze wieczystej.

Ocena wartości zabezpieczenia dokonywana jest każdorazowo na podstawie operatu szacunkowego nieruchomości, zleconego przez Bank. Operaty szacunkowe są weryfikowane przez niezależny, wewnętrzny zespół wycen, zgodnie z wytycznymi w zakresie wycen nieruchomości stanowiących zabezpieczenie kredytów na nieruchomości dla Klientów Indywidualnych Sektora Bankowości Detalicznej. Jakość pracy zespołu wycen podlega monitorowaniu.

Ryzyko koncentracji w działalności kredytowej

W celu zapobiegania niekorzystnym zdarzeniom wynikającym z nadmiernej koncentracji, Bank ogranicza ryzyko koncentracji ustanawiając limity wynikające z przepisów zewnętrznych oraz norm koncentracji przyjętych wewnętrznie, tak, aby zapewnić odpowiednie rozproszenie ryzyka w portfelu. Bank ustanawia Ogólne i Szczegółowe limity ograniczające ryzyko koncentracji kredytowej, adekwatnie do zaakceptowanego apetytu na ryzyko Banku i strategii biznesowej.

W ramach zarządzania ryzykiem kredytowym Bank w szczególności uwzględnia ryzyko wynikające z:

- ekspozycji wobec pojedynczych podmiotów (w tym uwzględniania wpływu zaangażowania wobec pojedynczej izby rozliczeniowej – KDPW_CCP na poziom ponoszonego ryzyka koncentracji, w szczególności w sytuacji potencjalnego braku możliwości wywiązania się izby rozliczeniowej ze zobowiązań) lub podmiotów powiązanych kapitałowo lub ekonomicznie (ryzyko koncentracji kontrahenta),
- ekspozycji wobec podmiotów z tej samej branży, sektora gospodarczego, prowadzących podobny rodzaj działalności lub prowadzących obrót podobnymi towarami (ryzyko koncentracji branży),

- ekspozycji wobec podmiotów z tego samego regionu geograficznego, jak również poszczególnych krajów (ryzyko koncentracji geograficznej),
- ekspozycji wobec podmiotów należących do Grupy kapitałowej Banku
- ekspozycji wobec kontrahentów w ramach transakcji pochodnych,
- stosowanych technik ograniczania ryzyka kredytowego (ekspozycji zabezpieczonych tym samym rodzajem zabezpieczenia), w tym z tytułu dużych pośrednich ekspozycji kredytowych takich jak pojedynczy wystawca (ryzyko koncentracji zabezpieczenia),
- specyfiki produktowej/portfeli Banku oraz długości trwania ekspozycji,
- poszczególnych produktów, rynków lub walut.

Wyznaczone ogólne limity koncentracji zatwierdzone są na poziomie Zarządu Banku i monitorowane zgodnie z zasadami odpowiedniej Polityki, głównie przez Komitet ds. Zarządzania Ryzykiem i Kapitałem. Menedżerowie poszczególnych jednostek zarządzania ryzykiem kredytowym i jednostek biznesowych określają (o ile jest to adekwatne) szczegółowe wewnętrzne limity koncentracji oraz częstotliwość ich kontroli i raportowania, a także zasady akceptacji przekroczeń tych limitów wraz z planem działania. Przekroczenia limitów są raportowane, w zależności od szczegółowych wymogów Polityki, do akceptacji odpowiednich osób, Komitetu ds. Zarządzania Ryzykiem i Kapitałem i Zarządu Banku wraz z planem działania.

W obszarze koncentracji zabezpieczeń, zgodnie z Rekomendacją S, są ustanowione i kontrolowane odpowiednie limity zaangażowań zabezpieczonych hipotecznie.

Ryzyko koncentracji zaangażowania wobec dłużnika

Bank dąży do ograniczenia koncentracji zaangażowania wobec pojedynczych klientów lub klientów powiązanych. Według danych z dnia 31 grudnia 2019 roku zaangażowanie Banku w transakcje z grupami klientów dotyczące portfela bankowego, wobec których łączne zaangażowanie przekracza 10% funduszy własnych Banku (zdefiniowanych w dalszej części sprawozdania), wynosi 9 286 610 tys. zł, czyli 189 % tych funduszy (31 grudnia 2018 roku: 8 792 580 tys. zł, tj. 177%). W 2019 roku jak i w 2018 roku Bank spełniał przepisy dotyczące limitów koncentracji zaangażowań.

Koncentracja zaangażowań wobec poszczególnych największych niebankowych kredytobiorców Banku:

w tys. zł	31.12.2019			31.12.2018		
	Zaangażowanie bilansowe*	Zaangażowanie z tytułu udzielonych zobowiązań finansowych i gwarancyjnych	Łączne zaangażowanie	Zaangażowanie bilansowe*	Zaangażowanie z tytułu udzielonych zobowiązań finansowych i gwarancyjnych	Łączne zaangażowanie
KLIENT 1	1 200 000	-	1 200 000	1 000 000	-	1 000 000
GRUPA 2	907 844	134 518	1 042 362	369 570	253 148	622 718
GRUPA 3	798 876	206 306	1 005 181	799 072	202 774	1 001 846
GRUPA 4	631 959	171 724	803 683	537 517	180 813	718 330
KLIENT 5	653 720	96 280	750 000	263 100	486 900	750 000
GRUPA 6	361 258	268 830	630 089	116 063	449 424	565 486
GRUPA 7	106 471	518 472	624 943	107 523	521 365	628 888
KLIENT 8	605 484	-	605 484	556 637	-	556 637
KLIENT 9	545 000	-	545 000	-	-	-
GRUPA 10	536 000	-	536 000	600 000	-	600 000
Razem	6 346 612	1 396 130	7 742 742	4 349 481	2 094 424	6 443 904

*Nie obejmuje zaangażowania z tytułu posiadanych akcji i innych papierów wartościowych

Limity maksymalnego zaangażowania Banku określa Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. - Prawo bankowe oraz rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 575/2013 z dnia 26 czerwca 2013 r. w sprawie wymogów ostrożnościowych dla instytucji kredytowych i firm inwestycyjnych, zmieniające rozporządzenie (UE) nr 648/2012 („Rozporządzenia nr 575/2013”). Przy zachowaniu warunków określonych przepisami Rozporządzenia nr 575/2013 dopuszcza się utrzymywanie przez Bank przekroczenia limitów koncentracji wierzytelności ponad limity określone w art. 71 ustawy – Prawo bankowe wyłącznie w zakresie wierzytelności wynikających z operacji zaliczanych do portfela handlowego. Fundusze własne dla celów wyznaczania limitów zaangażowania określonych w ustawie Prawo Bankowe ustalone zostały zgodnie z Rozporządzeniem nr 575/2013.

Według stanu na dzień 31 grudnia 2019 roku Bank nie posiadał zaangażowania wobec klienta lub grupy powiązanych klientów przekraczającego ustawowe limity koncentracji zaangażowań.

Ryzyko koncentracji zaangażowania wobec branży*

Ze względu na duże zróżnicowanie klientów reprezentujących poszczególne sektory gospodarki w poniższej tabeli przedstawiono zagregowane dane dotyczące zaangażowań (brutto) Banku w branżę gospodarki.

Branża gospodarki według NACE*	31.12.2019		31.12.2018	
	w tys. zł	w %	w tys. zł	w %
Handel hurtowy, z wyłączeniem handlu pojazdami samochodowymi	4 672 631	17,40%	4 695 369	17,43%
Finansowa działalność usługowa, z wyłączeniem ubezpieczeń i funduszków emerytalnych	3 912 715	14,57%	3 385 386	12,57%
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych	1 919 053	7,15%	2 760 531	10,25%
Działalność firm centralnych (head offices); doradztwo związane z zarządzaniem	1 499 261	5,58%	1 028 293	3,82%
Handel detaliczny, z wyłączeniem handlu detalicznego pojazdami samochodowymi	1 141 985	4,25%	1 065 354	3,96%
Produkcja artykułów spożywczych	1 134 162	4,22%	673 491	2,50%
Produkcja metalowych wyrobów gotowych, z wyłączeniem maszyn i urządzeń	946 640	3,53%	1 084 312	4,03%
Górnictwo rud metali	937 344	3,49%	893 827	3,32%
Produkcja urządzeń elektrycznych	906 495	3,38%	929 839	3,45%
Wytwarzanie i przetwarzanie koksu i produktów rafinacji ropy naftowej	770 363	2,87%	545 554	2,03%
„10” branż gospodarki	17 840 649	66,44%	17 061 956	63,34%
Pozostałe branże	9 011 227	33,56%	9 873 294	36,66%
Razem	26 851 876	100,00%	26 935 250	100,00%

*Zaangażowanie bilansowe i pozabilansowe brutto wobec klientów instytucjonalnych (w tym banków), w oparciu o NACE Revision 2 (statystyczną klasyfikację działalności gospodarczych w Unii Europejskiej).

Należności brutto od klientów i banków w podziale na typ prowadzonej działalności:

w tys. zł	31.12.2019	31.12.2018
Należności brutto od podmiotów gospodarczych i banków		
finansowa	4 116 998	3 515 374
produkcyjna	4 956 141	4 281 519
usługowa	4 512 671	4 793 637
pozostała	4 106 024	3 730 136
	17 691 835	16 320 666
Należności brutto od klientów indywidualnych	7 706 513	7 534 795
(patrz nota 18, 22)	25 398 348	23 855 461

Wartość brutto należności nie uwzględnienia odsetek naliczonych od momentu zaklasyfikowania ekspozycji do Etapu 3. Wpływ uwzględniania tych odsetek na wartość bilansową brutto został przedstawiony w nocie 21.

Odpisy na oczekiwane straty kredytowe

Bank dokonuje odpisów na oczekiwane straty kredytowe, według opracowanych, dla wszystkich aktywów finansowych, wewnętrznych zasad i metodyk kalkulacji odpisów. Dokonywane są one dla każdego z 3 Etapów

- Etap 1: ekspozycje kredytowe, dla których ryzyko kredytowe nie zwiększyło się istotnie od momentu początkowego ujęcia
 - strata szacowana w horyzoncie 12 miesięcy (jest to część strat kredytowych oczekiwanych dla całego okresu narażenia na ryzyko, wynikająca z niewykonania zobowiązania w ciągu 12 miesięcy od dnia sprawozdawczego),
- Etap 2: ekspozycje kredytowe, dla których nastąpił istotny wzrost ryzyka kredytowego
 - straty kredytowe szacuje się dla całego okresu trwania ekspozycji,
- Etap 3: ekspozycje kredytowe, dla których nastąpił obiektywny dowód oczekiwanych strat kredytowych
 - straty kredytowe szacowane jak dla aktywów z utratą wartości.

Przypisanie ekspozycji do Etapu odbywa się, w zależności od sposobu zarządzania klientem (indywidualne vs. grupowe), przy uwzględnieniu szerokiego zakresu informacji pozyskiwanych w ramach standardowych procesów zarządzania ryzykiem (w tym procesu Wczesnego Ostrzegania), dotyczących zarówno bieżących, jak i przyszłych zdarzeń, w tym czynników makroekonomicznych oraz liczby dni zaległości.

Bank grupuje instrumenty finansowe dla potrzeb wyceny oczekiwanych strat kredytowych w ujęciu produktowym w obszarze Bankowości detalicznej i w ujęciu segmentacyjnym dla homogenicznego portfela mikroprzedsiębiorstw z minimalnym udziałem w sumie należności brutto Banku.

Przeterminowanie spłaty o ponad 30 dni dla aktywów finansowych jest przez Bank brane pod uwagę przy identyfikowaniu wystąpienia istotnego wzrostu ryzyka kredytowego. W przypadku ekspozycji kredytowych z obszaru bankowości

detalicznej, kryterium przeterminowania powyżej 30 dni jest bezpośrednią przesłanką dla zidentyfikowania istotnego wzrostu ryzyka kredytowego. Dla ekspozycji kredytowych w obszarze bankowości instytucjonalnej, przeterminowanie o ponad 30 dni jest brane pod uwagę podczas oceny potencjalnego wystąpienia istotnego wzrostu ryzyka kredytowego, natomiast jest to czynnik wspierający ocenę i mający charakter pośredni.

Bank zweryfikował przypadki przeterminowań aktywów finansowych o ponad 30 dni i potencjał tej miary do identyfikacji istotnego wzrostu ryzyka kredytowego. Wyniki analizy wskazały, że rozszerzony przegląd ekspozycji klienta w ramach okresowych procesów kredytowych, a w jego wyniku przegląd wewnętrznej klasyfikacji jest miarą bardziej adekwatną w stosunku do dni przeterminowania. Proces nadpisaną Etapów dla portfela bankowości instytucjonalnej również potwierdził to założenie. Analiza przypadków 30 dni przeterminowania wykazała brak związku z podwyższonym ryzykiem kredytowym z racji wykazywania zaległości przede wszystkim na produktach niekredytowych

Bank stosuje ogólną zasadę, że niewykonanie zobowiązania przez wierzyciela ma miejsce w przypadku wystąpienia jednego lub obu z poniższych zdarzeń:

- a) zwłoka w wykonaniu przez dłużnika wszelkich istotnych zobowiązań kredytowych wobec Banku wynosi 90 dni i więcej,
- b) istnieje małe prawdopodobieństwo wywiązania się w pełni przez dłużnika ze swoich zobowiązań kredytowych wobec Banku, bez konieczności podejmowania przez instytucję działań takich jak realizacja zabezpieczenia.

W celu dokonania oceny czy nastąpił istotny wzrost ryzyka kredytowego, dla portfela Klientów Bankowości Instytucjonalnej, Bank cyklicznie, w ramach procesu klasyfikacji wewnętrznej oraz bieżącego procesu monitorowania, analizuje zmiany ryzyka niewykonania zobowiązania dla danej ekspozycji kredytowej, dokonując porównania bieżącej oceny ryzyka niewykonania zobowiązania dla ekspozycji kredytowej z oceną ryzyka niewykonania zobowiązania dokonaną w momencie początkowego ujęcia.

Ocena zmiany ryzyka niewykonania zobowiązania dla danej ekspozycji kredytowej dokonywana w ramach procesu klasyfikacji wewnętrznej oraz procesu monitorowania uwzględnia:

- czynniki jakościowe (w tym sygnały Wczesnego Ostrzegania),
- informacje ilościowe (obejmujące m.in. rating ryzyka dłużnika),
- ewentualne przyznanie klientowi, ze względów ekonomicznych lub umownych, udogodnień (w zakresie warunków finansowych) wynikających z jego trudności finansowych, których w innym przypadku Bank by nie udzielił (gdy udogodnienia te nie implikują pogorszenia przyszłych strumieni płatności).

W celu dokonania oceny czy nastąpił istotny wzrost ryzyka kredytowego, dla portfela Klientów Bankowości Detalicznej, Bank cyklicznie, w ramach procesu analiz zmiany ryzyka niewykonania zobowiązania dla danej ekspozycji kredytowej, dokonuje porównania bieżącej oceny ryzyka niewykonania zobowiązania dla ekspozycji kredytowej, z oceną ryzyka niewykonania zobowiązania dokonaną w momencie początkowego ujęcia. Dodatkowo, uwzględniane są przesłanki jakościowe oparte o bieżącą długość okresu przeterminowania produktu kredytowego, dokonane czynności miękkiej restrukturyzacji oraz fakt braku dostępności informacji o prawdopodobieństwie niewykonania zobowiązania.

Oczekiwana strata, będąca podstawą określenia poziomu rezerwy, wyznaczana jest w całym okresie życia ekspozycji. W przypadku ekspozycji ratalnych jest to okres do umownej daty zapadalności. Dla ekspozycji odnawialnych, kontraktowy termin zapadalności nie jest określony, w zastępstwie wyznaczany jest tzw. behawioralny termin zapadalności będący wynikiem empirycznej estymacji czasu życia produktu kredytowego.

Odpisy na oczekiwane straty kredytowe liczone są w oparciu o modele statystyczne dla grup aktywów łączonych w portfele o wspólnych cechach ryzyka kredytowego. W sprawozdaniu finansowym Bank koryguje wartość ekspozycji kredytowych o wartość odpisów z tytułu utraty wartości na oczekiwane straty kredytowe.

W obszarze bankowości instytucjonalnej głównymi źródłami parametrów wchodzących w skład metodyki oczekiwanych strat kredytowych ('ECL') są wyniki wewnętrznych procesów oceny klienta oraz rezultaty modeli kredytowych.

- Stopa utraty wartości jest pochodną ratingu klienta ustalonego na podstawie wewnętrznych modeli ratingowych. Metodyka ECL opisuje proces nakładania na istniejące ratingi, przewidywane w danym scenariuszu makroekonomicznym, rozkładów migracji. Uzyskuje się w ten sposób, w kolejnych okresach prognozy, prawdopodobieństwo migracji do danego przedziału ratingowego.
- Wartość parametru LGD wynika bezpośrednio z modelu dedykowanego dla klientów z utratą wartości.
- Wartość ekspozycji na kolejne okresy prognozy bazuje na dostępnych harmonogramach spłat jak i (dla produktów odnawialnych) na przewidywanej zmianie ekspozycji opisywanej wartością parametru CCF. Bazą do oszacowania tego parametru były wewnętrzne dane o kwotach wykorzystanych przez klientów przed identyfikacją przez Bank utraty wartości.
- Przypisanie do etapu bazuje na istniejącym w Banku procesie oceny klienta używanym do zarządzania klientem. Proces ten uwzględnia zarówno czynniki ilościowe (np. rating klienta) jak i szereg czynników jakościowych (np. Sygnały Wczesnego Ostrzegania).
- Przyjęte przez Bank terminy zapadalności wynikają bezpośrednio z umów z klientami oraz okresów w jakich Bank jest narażony na ewentualne ryzyko.

W obszarze bankowości detalicznej podstawą parametrów wchodzących w skład metodyki ECL są istniejące w Banku wewnętrzne modele oceny wiarygodności kredytowej klienta, informacje o etapie postępowania windykacyjnego oraz informacje z hurtowni danych Banku.

- Stopa utraty wartości jest złożeniem szeregu modeli oceny wiarygodności kredytowej klienta, połączonych ze sobą za pomocą procesu nazwanego logiką integracyjną. Metodyka ECL, na podstawie prognoz makroekonomicznych, przekształca rezultaty logiki integracyjnej tak, by wynik odzwierciedlał przewidywane zmiany w gospodarce. Tak uzyskane parametry, są następnie przykładane do wektorów utraty wartości w okresie życia produktu,

- oszacowanych na podstawie historycznie obserwowanych stóp utraty wartości.
- Wektory wartości odzysków są rezultatem analizy wysokości historycznie windykowanych należności dla homogenicznych populacji. Populacje zostały posegmentowane względem podobnych cech jak typ produktu, czas od odpisu, wartość ekspozycji do spłaty czy historycznie obserwowane spłaty.
- Wartość parametru EAD bazuje dla produktów ratalnych na przewidywanych harmonogramach spłat wygenerowanych w oparciu o długość kontraktu i oprocentowanie produktu. Dla produktów odnawialnych EAD bazuje na oszacowanym wewnętrznie wektorze parametru CCF odzwierciedlającym przewidywane w kolejnych okresach prognozy zmiany w wielkości ekspozycji.

W części detalicznej Banku stosowane jest, oprócz kryterium 30 dni zaległości oraz kategorii foreborne, kryterium ilościowe – analiza zmiany poziomu PD od momentu powstania ekspozycji. Zgodnie ze standardem Bank nie stosuje stałego progu, powyżej którego wzrost ryzyka automatycznie byłby uznawany za istotny. Wynika to z faktu, że ten sam wzrost parametru PD w wartościach bezwzględnych byłby bardziej znaczący dla ekspozycji o niższym początkowym ryzyku niż dla tych o wyższym. Wobec powyższego w banku stosowany jest dedykowany model, którego celem jest wyznaczenie progu, powyżej którego wzrost ryzyka będzie uznawany za istotny. W celu określenia relatywnego wzrostu bank stosuje zmienną będącą ilorazem prawdopodobieństwa defaultu w aktualnej dacie raportowej, oraz prawdopodobieństwa warunkowego wyliczonego na ten sam okres w momencie początkowego ujęcia. Próg określony jest jako punkt odciążenia, gdzie maksymalizowane jest prawdopodobieństwo wystąpienia zdarzenia default w przypadku wzrostu wartości zmiennej objaśniającej.

Na każdy dzień bilansowy Bank ocenia, czy istnieją obiektywne przesłanki utraty wartości składnika aktywów finansowych lub grupy aktywów finansowych.

Składnik aktywa finansowego lub grupa aktywów finansowych utraciły wartość wyłącznie gdy istnieją obiektywne dowody utraty wartości wynikające z jednego lub więcej zdarzeń mających miejsce po początkowym ujęciu składnika aktywów (zdarzenie powodujące stratę), a zdarzenie (lub zdarzenia) powodujące stratę ma wpływ na oczekiwane przyszłe przepływy pieniężne wynikające ze składnika aktywów finansowych lub grupy aktywów finansowych, których wiarygodne oszacowanie jest możliwe.

Do obiektywnych dowodów utraty wartości składnika aktywów finansowych lub grupy aktywów, w obszarze bankowości instytucjonalnej, zalicza się uzyskane przez Bank informacje dotyczące następujących zdarzeń:

- znaczących trudności finansowych emitenta lub dłużnika;
- obniżenie ratingu klienta przez uznaną i akceptowaną przez Bank zewnętrzną instytucję oceny wiarygodności kredytowej¹
- naruszenie warunków umowy, takie jak zdarzenie niewykonania zobowiązania lub niedokonanie płatności w wymaganym terminie, np. opóźnienia w spłacie rat kapitałowych lub odsetkowych;
- przyznania kredytobiorcy przez Bank, ze względów ekonomicznych lub umownych wynikających z trudności finansowych kredytobiorcy, udogodnień w zakresie warunków finansowych, których w innym przypadku Bank by nie udzielił;
- wysokiego prawdopodobieństwa upadłości klienta lub uzyskanie informacji o wszczęciu postępowania upadłościowego, wystąpienie przez dłużnika o ogłoszenie upadłości lub o przyznanie podobnej ochrony lub postawienie dłużnika w stan upadłości bądź przyznanie mu podobnej ochrony, jeżeli umożliwiłoby mu to uniknięcie lub opóźnienie spłaty zobowiązań kredytowych,
- wniosek Banku o nadanie oświadczeniu Dłużnika o poddaniu się egzekucji klauzuli wykonalności;
- istotne pogorszenie się sytuacji gospodarczej, które może mieć wpływ na ryzyko niespłaceniem zobowiązań przez dłużnika,
- opóźnienie w spłacie płatności z tytułu umowy 90 dni i więcej,

oraz inne zdarzenia, które mogą mieć negatywny wpływ na możliwe do oceny przyszłe przepływy gotówkowe z tytułu ekspozycji kredytowej.

Do obiektywnych dowodów utraty wartości składnika aktywów finansowych lub grupy aktywów w obszarze detalicznym zalicza się spełnienie nawet jednej z niżej wymienionych przesłanek przez jakąkolwiek z posiadanych przez klienta ekspozycji:

- wystąpienie opóźnień w spłacie rat kapitałowo-odsetkowych, minimalnej kwoty do zapłaty, prowizji lub przekroczenie dozwolonego limitu. Na potrzeby rozpoznania utraty wartości przyjmuje się, że opóźnienie w spłacie jest równe lub przekracza 90 dni na moment wyliczania odpisu (niezależnie od wysokości ekspozycji oraz kwoty przeterminowania);
- udzielenie modyfikacji warunków umowy (restrukturyzacja), w rezultacie których wartość bieżąca przepływów pieniężnych spada poniżej wartości księgowej sprzed modyfikacji;
- wypowiedzenie umowy z przyczyn innych niż opóźnienie w spłacie w przypadku produktów hipotecznych;
- wystąpienie przesłanek jakościowych:
 - śmierć,
 - bankructwo,
 - trwałe kalectwo lub poważna choroba,
 - nadużycie finansowe,
 - uzyskanie informacji o wszczęciu postępowania upadłościowego klienta lub ogłoszenie przez klienta upadłości,
 - utrata wartości lub zagrożenie utraty wartości zabezpieczenia,

¹ poniżej poziomu odpowiadającemu ratingowi wewnętrznemu 7- (czyli dla CCC- Standard & Poors i Caa3 Moody's)

- pobyt klienta w areszcie lub więzieniu,
- częściowe umorzenie kapitału,
- wypowiedzenie umowy,
- wniosek Banku o wszczęcie postępowania egzekucyjnego wobec klienta.

W przypadku klientów, którzy nie spełniają kryteriów restrukturyzacyjnych, a w szczególności dla których wdrożono ścieżkę prawną (upadłość, egzekucja, spór sądowy) bez perspektyw powrotu formuły spłat z podstawowej działalności operacyjnej klienta, prowadzony jest proces windykacji, a należności podlegają spisaniu w straty. Głównym celem tego procesu jest maksymalizacja odzyskiwanych przez Bank kwot zaległych ekspozycji. W procesie windykacji Bank wypracuje z klientem formułę współpracy, w trakcie której aktywność Banku nie ogranicza się tylko do działań prawnych, ale również w miarę możliwości prowadzona jest bieżąca współpraca. W przypadku, jeśli spłata ekspozycji jest zagrożona z uwagi na słaby standing finansowy dłużnika lub poprzez transfer aktywów poza zasięg windykacji, w wyjątkowych przypadkach możliwa jest sprzedaż ekspozycji.

Bank ustanowił i stosuje okres kwarantanny dla ekspozycji przestających być klasyfikowanymi jako aktywa Etapu 3. W obszarze bankowości instytucjonalnej zmiana statusu z utraty wartości na brak utraty wartości może mieć miejsce wówczas, gdy nie wystąpiły zaległości płatnicze wobec Banku w okresie minimum 6 miesięcy oraz kwota główna i związane z nią należności dodatkowe wynikające z umowy są możliwe do odzyskania w całości. Zasadniczą przesłanką do zmiany statusu z utraty wartości na brak utraty wartości jest całkowite odzyskanie zdolności kredytowej.

W obszarze detalicznym, mechanizm kwarantanny polega na utrzymaniu klienta w statusie utraty wartości przez kolejne 9 miesięcy od ustąpienia wszystkich przesłanek utraty wartości.

Bank korzysta ze scenariuszy makroekonomicznych zawierających zmienne objaśniające w modelach wykorzystywanych do pomiaru utraty wartości. Scenariusze przygotowywane są przez Głównego Ekonomistę Banku min. raz na kwartał w horyzoncie 3 letnim w podziale na kwartały (scenariusz bazowy z wagą 60% oraz odchylenie pozytywne i negatywne od tego scenariusza z wagą 20%).

W obszarze bankowości instytucjonalnej Bank podzielił portfel kredytowy na branże pod kątem ich wrażliwości na warunki makroekonomiczne, zidentyfikował te zmienne makroekonomiczne, które najlepiej wyjaśniały historyczne zmiany jakości kredytowej oraz przeanalizował zależności od czynników makroekonomicznych za pomocą metod statystycznych. Finalnie, Bank dla każdej klasy wrażliwości ustalonej dla branży zbudował model pozwalający na uzależnienie współczynnika determinującego poziom migracji klientów pomiędzy ratingami od tych czynników.

Scenariusze makroekonomiczne w obszarze Bankowości instytucjonalnej obejmują poniższe zmienne:

- roczną zmianę indeksu WIG20,
- stopę bezrobocia,
- inflację,
- PKB,
- stopę bezrobocia „BAEL”,
- WIBOR 3 miesięczny,
-

natomiast bankowość detaliczna wykorzystuje w modelowaniu oczekiwanych strat kredytowych trzy zmienne:

- stopę bezrobocia,
- stopę bezrobocia „BAEL”,
- roczną zmianę indeksu WIG.

W obszarze bankowości detalicznej, na poziomie homogenicznych portfeli produktowych, Bank, za pomocą metod statystycznych zbudowała równania uzależniające wysokości rocznych stóp strat od czynników makroekonomicznych. Tak powstałe modele pozwalają na dynamiczne kształtowanie wysokości odpisów z tytułu utraty wartości w zależności od przewidywanych zmian w gospodarce.

Scenariusze i zmienne makroekonomiczne są aktualizowane w cyklach kwartalnych.

W ramach oceny adekwatności stosowanej metodyki służącej wyznaczeniu utraty wartości oraz rezerwy, Bank regularnie, co najmniej raz w roku, przeprowadza analizę w celu weryfikacji, w jakim stopniu dokonane odpisy aktualizujące miały odzwierciedlenie w rzeczywistości poniesionych stratach. Dodatkowo modele używane do wyznaczania rezerw podlegają ocenie niezależnego Biura Walidacji Modeli.

Bank analizuje wrażliwość oczekiwanych strat kredytowych pod kątem metod i założeń modelu oczekiwanych strat kredytowych, w szczególności wrażliwość na prognozy sytuacji makroekonomicznej. Zaprezentowane w tabeli poniżej zmiany oczekiwanych strat kredytowych dla ekspozycji bez utraty wartości zostały wyznaczone jako różnica pomiędzy oczekiwanymi stratami kredytowymi wyliczonymi dla konkretnego scenariusza makroekonomicznego a oczekiwanymi stratami kredytowymi wyliczonymi z uwzględnieniem wszystkich scenariuszy makroekonomicznych zważonych prawdopodobieństwem ich realizacji

Zmiana poziomu oczekiwanych strat kredytowych dla ekspozycji bez utraty wartości (Etap 1 i 2), przy założeniu 100% realizacji scenariusza na dzień 31.12.2019, w tys. zł	Scenariusz optymistyczny	Scenariusz pesymistyczny
Bankowość detaliczna	(1 166)	1 246
Bankowość instytucjonalna	(2 967)	3 575
	(4 133)	4 821

Bank rozpoznaje i zarządza ryzykiem kredytowym kontrahenta w transakcjach instrumentami finansowymi w oparciu o wewnętrzne limity na zaangażowanie przedrocznicze i rozliczeniowe. Ekspozycjom tym nadawane są również ratingi kredytowe.

Poniżej zaprezentowano zestawienie określające maksymalną ekspozycję Banku na ryzyko kredytowe:

<i>w tys. zł</i>	Nota	31.12.2019	31.12.2018
Należności od Banku Centralnego	16	3 300 490	6 850 129
Należności od banków (brutto)	17	1 168 219	1 337 726
Należności od klientów instytucjonalnych (brutto)*	21	16 589 343	14 982 940
Należności od klientów indywidualnych (brutto)**	21	7 706 513	7 534 795
Dłużne papiery wartościowe przeznaczone do obrotu	18	3 881 815	931 172
Instrumenty pochodne	18	1 524 780	1 282 677
Inwestycyjne dłużne aktywa finansowe wyceniane w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody	19	15 484 578	14 241 363
Inne aktywa finansowe	26	87 532	126 357
Zobowiązania warunkowe udzielone	38	15 472 569	16 830 289
		65 215 839	64 117 448

* Na koniec 2019 wartość zabezpieczeń pomniejszających maksymalną ekspozycję na ryzyko kredytowe dla należności od klientów instytucjonalnych wyniosła 3 289 249 tys. PLN w porównaniu do 2 708 768 tys., PLN w 2018.

** Na koniec 2019 wartość zabezpieczeń pomniejszających maksymalną ekspozycję na ryzyko kredytowe dla należności od klientów indywidualnych wyniosła 1 922 434 tys. PLN w porównaniu do 1 676 541 tys., PLN w 2018.

Wartość brutto należności nie uwzględnienia odsetek naliczonych od momentu zaklasyfikowania ekspozycji do Etapu 3. Wpływ uwzględniania tych odsetek na wartość bilansową brutto został przedstawiony w nocie 21.

Modyfikacja aktywów finansowych

Wpływ modyfikacji na wartość aktywów finansowych, dla których przepływy pieniężne wynikające z umowy uległy modyfikacji jednak nie zaprzestano ich ujmowania na dzień 31 grudnia 2019 roku wyniósł (44) tys. PLN, zaś zysk z tytułu modyfikacji w 2019 roku wyniósł 207 tys. PLN.

Poniżej został zaprezentowany portfel Banku, pogrupowany na należności klientów ze stwierdzoną utratą oraz należności bez utraty wartości. Zaprezentowano również szczegóły odpisów z tytułu oczekiwanych strat kredytowych.

Zgodnie z podejściem do zarządzania ryzykiem kredytowym, Bank wyodrębnia portfel zarządzany na podstawie indywidualnej klasyfikacji (należności oceniane indywidualnie) oraz na podstawie portfelowej klasyfikacji (należności oceniane portfelowo).

Ekspozycje oceniane indywidualnie, bez rozpoznanej utraty wartości klasyfikowane są na podstawie wewnętrznych ratingów ryzyka przyjmujących wartości od 1 do 7, przy czym kategoria ryzyka 1 jest ratingiem najlepszym.

Ekspozycjom ocenianym indywidualnie z rozpoznaną utratą wartości nadawane są ratingi od 8 do 10.

Wewnętrzne ratingi ryzyka są otrzymywane w kompleksowym procesie oceny kredytowej, na który składają się modele i metodyki ratingowe, dodatkowe korekty wynikające m.in. z posiadanego wsparcia i z zabezpieczenia oraz wszelkie inne zdefiniowane procesy stosowane, w celu uzyskania ratingów ryzyka.

Rating ryzyka określa prawdopodobieństwo niewywiązania się przez dłużnika z zobowiązań w okresie jednego roku. Ratingi od 1 do 4- włącznie są traktowane jako odpowiednik ratingów z poziomu inwestycyjnego zewnętrznych agencji oceny wiarygodności kredytowej, co oznacza, że świadczą o niskim bądź średnim poziomie ryzyka kredytowego. Ratingi poniżej 4- świadczą o podwyższonym poziomie ryzyka kredytowego, przy czym rating 7 oznacza wysokie ryzyko kredytowe i niską zdolność do obsługi zobowiązań nawet przy sprzyjających warunkach makroekonomicznych.

Struktura portfela zaangażowań wobec klientów z punktu widzenia ryzyka kredytowego na dzień 31 grudnia 2019 roku:

<i>w tys. zł</i>	31.12.2019				<i>Razem z uwzgl. odsetek naliczonych dla ekspozycji do Etapu 3</i>
	<i>Należności od klientów instytucjonalnych</i>	<i>Należności od klientów indywidualnych</i>	<i>Należności od banków</i>	<i>Razem</i>	
Należności z rozpoznaną utratą wartości (Etap 3)					
Wartość brutto	524 477	315 109	-	839 586	1 150 930
Odpisy z tytułu oczekiwanych strat kredytowych	(314 206)	(242 829)	-	(557 035)	(868 379)
Wartość netto	210 271	72 280	-	282 551	282 551
	-	-	-	-	-
Należności bez rozpoznanej utraty wartości (Etap 2)	-	-	-	-	-
wg ratingu ryzyka	-	-	-	-	-

w tys. zł	31.12.2019				
	Należności od klientów instytucjonalnych	Należności od klientów indywidualnych	Należności od banków	Razem	Razem z uwzgl. odsetek naliczonych dla ekspozycji do Etapu 3
rating ryzyka 1-4-	209 328	-	3	209 331	209 331
rating ryzyka +5-6-	1 062 988	-	-	1 062 988	1 062 993
rating ryzyka +7 i powyżej	103 981	-	-	103 981	103 981
wg przeterminowania należności	-	-	-	-	-
bez opóźnień w spłacie	-	836 264	-	836 264	836 264
1-30 dni	-	102 726	-	102 726	102 726
31-90 dni	-	40 256	-	40 256	40 256
Wartość brutto	1 376 297	979 246	3	2 355 545	2 355 550
Odpisy z tytułu oczekiwanych strat kredytowych	(18 896)	(61 054)	-	(79 950)	(79 954)
Wartość netto	1 357 401	918 192	3	2 275 595	2 275 595
Należności bez rozpoznanej utraty wartości (Etap 1)	-	-	-	-	-
wg ratingu ryzyka	-	-	-	-	-
rating ryzyka 1-4-	11 955 828	-	751 707	12 707 535	12 707 543
rating ryzyka +5-6-	2 734 035	-	416 497	3 150 531	3 150 531
wg przeterminowania należności	-	-	-	-	-
bez opóźnień w spłacie	-	6 248 508	13	6 248 521	6 248 521
1-30 dni	-	163 650	-	163 650	163 650
31-90 dni	-	-	-	-	-
Wartość brutto	14 689 863	6 412 158	1 168 217	22 270 238	22 270 245
Odpisy z tytułu oczekiwanych strat kredytowych	(28 174)	(23 216)	(2 594)	(53 984)	(53 991)
Wartość netto	14 661 689	6 388 942	1 165 623	22 216 254	22 216 254
Łączna wartość brutto	16 590 636	7 706 513	1 168 220	25 465 369	25 776 725
Odpisy z tytułu oczekiwanych strat kredytowych	(361 276)	(327 099)	(2 594)	(690 969)	(1 002 325)
Łączna wartość netto	16 229 361	7 379 414	1 165 626	24 774 400	24 774 400

Wartość brutto należności nie uwzględnienia odsetek naliczonych od momentu zaklasyfikowania ekspozycji do Etapu 3. Wpływ uwzględnienia tych odsetek na wartość bilansową brutto został przedstawiony w w ostatniej kolumnie tabeli.

Struktura portfela zaangażowań wobec banków i klientów z punktu widzenia ryzyka kredytowego na dzień 31 grudnia 2018 roku:

w tys. zł	31.12.2018		
	Należności od klientów instytucjonalnych	Należności od klientów indywidualnych	Należności od banków
Należności z rozpoznaną utratą wartości (Etap 3)			
Wartość brutto	345 865	378 450	-
Odpisy z tytułu oczekiwanych strat kredytowych	(242 015)	(291 485)	-
Wartość netto	103 850	86 965	-
Należności bez rozpoznanej utraty wartości (Etap 2)			
wg ratingu ryzyka			
rating ryzyka 1-4-	56 158	-	2
rating ryzyka +5-6-	632 681	-	-
rating ryzyka +7 i powyżej	143 279	-	-
wg przeterminowania należności			
bez opóźnień w spłacie	-	657 366	-
1-30 dni	-	105 640	-
31-90 dni	-	46 976	-
Wartość brutto	832 118	809 982	2
Odpisy z tytułu oczekiwanych strat kredytowych	(16 387)	(58 389)	-
Wartość netto	815 731	751 593	2
Należności bez rozpoznanej utraty wartości (Etap 1)			
wg ratingu ryzyka			

w tys. zł	31.12.2018		
	Należności od klientów instytucjonalnych	Należności od klientów indywidualnych	Należności od banków
rating ryzyka 1-4-	11 480 608	-	822 767
rating ryzyka +5-6-	2 324 349	-	514 957
wg przeterminowania należności			
bez opóźnień w spłacie	-	6 140 736	-
1-30 dni	-	205 627	-
31-90 dni	-	-	-
Wartość brutto	13 804 957	6 346 363	1 337 724
Odpisy z tytułu oczekiwanych strat kredytowych	(28 882)	(27 228)	(3 910)
Wartość netto	13 776 075	6 319 135	1 333 814
Łączna wartość brutto	14 982 940	7 534 795	1 337 726
Odpisy z tytułu oczekiwanych strat kredytowych	(287 284)	(377 102)	(3 910)
Łączna wartość netto	14 695 656	7 157 693	1 333 816

Struktura instrumentów pochodnych z punktu widzenia ryzyka kredytowego:

w tys. zł	31.12.2019			31.12.2018		
	Transakcje z klientami instytucjonalnych	Transakcje z klientami indywidualnymi	Transakcje z bankami	Transakcje z klientami instytucjonalnych	Transakcje z klientami indywidualnymi	Transakcje z bankami
Instrumenty pochodne wg ratingu ryzyka						
rating ryzyka 1-4-	863 566	8 894	587 849	579 490	5 006	676 910
rating ryzyka +5-6-	40 085	-	24 320	7 178	-	14 088
rating ryzyka +7 i powyżej	67	-	-	5	-	-
Razem	903 718	8 894	612 169	586 673	5 006	690 998

Poniżej zaprezentowano podział ekspozycji w portfelu dłużnych papierów wartościowych przeznaczonych do obrotu oraz w portfelu dłużnych papierów wartościowych wycenianych w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody według ratingów agencji Fitch:

w tys. zł	31.12.2019		31.12.2018	
	Dłużne papiery wartościowe przeznaczone do obrotu	Dłużne papiery wartościowe wyceniane w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody	Dłużne papiery wartościowe przeznaczone do obrotu	Dłużne papiery wartościowe dostępne do sprzedaży
Rating emitenta agencji Fitch				
A (w tym: od A- do AAA)	3 881 815	15 484 578	931 172	14 241 363
Razem	3 881 815	15 484 578	931 172	14 241 363

Struktura zobowiązań warunkowych udzielonych z punktu widzenia ryzyka kredytowego na dzień 31 grudnia 2019:

w tys. zł	31.12.2019		
	Zobowiązania wobec klientów instytucjonalnych	Zobowiązania wobec klientów indywidualnych	Zobowiązania wobec banków
Zobowiązania warunkowe udzielone (Etap 3)	67 574	1 306	-
wg ratingu ryzyka			
rating ryzyka +7 i powyżej	67 574	-	-
Zobowiązania warunkowe udzielone (Etap 2)	639 821	1 219 855	3 323
wg ratingu ryzyka			
rating ryzyka 1-4-	132 895	-	-
rating ryzyka +5-6-	426 514	-	3 323
rating ryzyka +7 i powyżej	80 412	-	-
Zobowiązania warunkowe udzielone (Etap 1)	8 208 273	4 964 158	368 259

wg ratingu ryzyka	-	-	-
rating ryzyka 1-4-	6 858 859	-	364 951
rating ryzyka +5-6-	1 349 414	-	3 308
Razem	8 915 668	6 185 319	371 582

Struktura zobowiązań warunkowych udzielonych z punktu widzenia ryzyka kredytowego na dzień 31 grudnia 2018:

<i>w tys. zł</i>	31.12.2018		
	Zobowiązania wobec klientów instytucjonalnych	Zobowiązania wobec klientów indywidualnych	Zobowiązania wobec banków
Zobowiązania warunkowe udzielone (Etap 3)	30 988	1 401	-
wg ratingu ryzyka			
rating ryzyka +7 i powyżej	30 988	-	-
Zobowiązania warunkowe udzielone (Etap 2)	410 128	1 095 455	-
wg ratingu ryzyka			
rating ryzyka 1-4-	17 754	-	-
rating ryzyka +5-6-	380 297	-	-
rating ryzyka +7 i powyżej	12 077	-	-
Zobowiązania warunkowe udzielone (Etap 1)	10 037 725	4 798 669	455 923
wg ratingu ryzyka			
rating ryzyka 1-4-	8 457 729	-	449 124
rating ryzyka +5-6-	1 579 996	-	6 799
Razem	10 478 841	5 895 525	455 923

Praktyki „forbearance”

W Banku w ramach zarządzania ryzykiem kredytowym identyfikuje się ekspozycje „forborne”. Bank uwzględnia ekspozycje „forborne” zgodnie z wymaganiami sprawozdawczymi wynikającymi ze Standardów Technicznych EBA/ITS/2013/03.

Bank jako „forborne” traktuje ekspozycje, gdzie Bank udziela dłużnikowi doświadczającemu trudności finansowych preferencyjnych warunków finansowania (np. na warunkach nierynkowych), które w innej sytuacji nie byłyby rozważane. Bank poprzez preferencyjne warunki finansowania rozumie sytuacje, w której np. zmodyfikowane oprocentowanie kredytu jest niższe niż umowna wartość oprocentowania sprzed restrukturyzacji i/lub zmodyfikowane oprocentowanie kredytu jest niższe niż oprocentowanie rynkowe dla danego okresu finansowania i ryzyka kredytowego.

Zakres, w którym zmieniane są warunki finansowania, ustalany jest indywidualnie dla każdego dłużnika, którego dotyczy przedmiotowa sytuacja. W szczególności działania takie obejmują:

- przejęcie aktywów,
- udzielenia nowego, zrestrukturyzowanego zaangażowania w celu częściowej lub całkowitej spłaty istniejącego zaangażowania,
- modyfikację warunków istniejącego zaangażowania, w tym zmiany harmonogramu spłat (np. wydłużenie okresu kredytowania), zmiany oprocentowania należności lub sposobu spłaty, lub redukcji kwoty do spłaty (kwoty głównej lub narosłych odsetek).

Proces nadawania ekspozycjom statusu „forborne” jest ściśle związany z procesem zarządzania ryzykiem kredytowym, w tym również z procesem rozpoznawania utraty wartości dla ekspozycji.

W przypadku klientów instytucjonalnych Bank nadaje status „forborne” dla ekspozycji z rozpoznaną utratą wartości, co wiąże się z koniecznością dokonania odpisu.

W przypadku ekspozycji detalicznych status „forborne” może dotyczyć zarówno ekspozycji z portfela z utratą wartości jak i z portfela bez utraty wartości. Bank jako „forborne” bez utraty wartości traktuje ekspozycje na których były przeprowadzone działania restrukturyzacyjne, natomiast zmiana warunków finansowania nie implikowała pogorszenia przyszłych strumieni płatności. W takich przypadkach zmiana statusu ekspozycji na „forborne” nie stanowi dowodu utraty wartości.

Bank przyjmuje, że ekspozycje pozostają w statusie „forborne” aż do ich całkowitej spłaty.

Ekspozycje ze zmodyfikowanymi warunkami podlegającymi zasadom w zakresie forbearance (ekspozycje forborne) są przedmiotem raportowania regulacyjnego oraz wewnętrznego.

Wartości ekspozycji w statusie „forborne”:

w tys. zł	31.12.2019	31.12.2018
Należności bez rozpoznanej utraty wartości,	23 457 563	21 793 420
Należności bez rozpoznanej utraty wartości (Etap 1), w tym:	21 102 020	20 151 320
podmiotów sektora niefinansowego	18 071 898	18 098 556
klientów instytucjonalnych	11 659 740	11 752 193
klientów indywidualnych	6 412 158	6 346 363
Należności bez rozpoznanej utraty wartości (Etap 2), w tym:	2 355 543	1 642 100
podmiotów sektora niefinansowego	2 355 529	1 642 100
klientów instytucjonalnych	1 376 283	832 118
klientów indywidualnych	979 246	809 982
Należności z rozpoznaną utratą wartości (Etap 3), w tym:	839 586	724 315
podmiotów sektora niefinansowego	839 586	724 315
klientów instytucjonalnych, w tym:	524 477	345 865
„forborne”	169 297	78 281
klientów indywidualnych, w tym:	315 109	378 450
„forborne”	19 195	19 791
Należności od klientów brutto razem, w tym:	24 297 149	22 517 735
podmiotów sektora niefinansowego	21 267 013	20 464 971
klientów instytucjonalnych, w tym:	13 560 500	12 930 176
„forborne”	169 297	78 281
klientów indywidualnych, w tym:	7 706 513	7 534 795
„forborne”	19 195	19 791
Odpisy z tytułu oczekiwanych strat kredytowych, w tym:	(688 374)	(664 386)
na należności „forborne”	(76 363)	(59 555)
Należności od klientów netto, razem, w tym:	23 608 775	21 853 349
należności „forborne”	112 129	38 517

Wartość brutto należności nie uwzględnienia odsetek naliczonych od momentu zaklasyfikowania ekspozycji do Etapu 3. Wpływ uwzględniania tych odsetek na wartość bilansową brutto został przedstawiony w nocie 21.

RYZYKO PŁYNNOŚCI

Procesy i organizacja zarządzania ryzykiem płynności

Ryzyko płynności jest definiowane, jako niebezpieczeństwo nie wywiązania się Banku z wykonania wymagalnych zobowiązań finansowych wobec klientów i kontrahentów.

Celem zarządzania ryzykiem płynności jest terminowe wywiązanie się Banku z wszystkich zobowiązań wobec swoich klientów oraz zabezpieczenie środków, w celu terminowego rozliczenia wszystkich transakcji na rynku pieniężnym.

Zarządzanie ryzykiem płynności opiera się na:

- obowiązujących przepisach prawa w szczególności ustawie Prawo bankowe,
- wymaganiach polskich instytucji regulacyjnych, a zwłaszcza na uchwałach Komisji Nadzoru Finansowego,
- zasadach ostrożnego i stabilnego zarządzania Bankiem oraz ogólnym poziomie ryzyka zaakceptowanym przez Radę Nadzorczą Banku,

z uwzględnieniem najlepszych praktyk stosowanych na rynku.

Ostateczna odpowiedzialność za przestrzeganie ustalonych poziomów ekspozycji na ryzyko płynności w Banku spoczywa na Zarządzie Banku, natomiast bieżące zarządzanie ryzykiem rynkowym jest prowadzone przez:

- Członka Zarządu Nadzorującego Sektor Zarządzania Ryzykiem,
- Komitet Zarządzania Aktywami i Pasywami (ALCO),
- Szefa jednostki Ryzyka Rynkowego.

Zarządzanie płynnością

Celem zarządzania płynnością jest zapewnienie Bankowi dostępu do środków płynnych, w celu wypełnienia swoich zobowiązań w terminie, także w ekstremalnych, lecz prawdopodobnych sytuacjach kryzysowych.

Bank analizuje i zarządza ryzykiem płynności w różnych horyzontach czasowych, przy czym rozróżnia się płynność bieżącą, krótko-, średnio- i długoterminową, stosując adekwatne metody pomiaru i limitowania ryzyka. Przyjęte miary oraz limity mają na celu ograniczenie nadmiernej koncentracji w zakresie przyjętej struktury bilansu, czy też źródeł finansowania.

Zarządzanie płynnością długoterminową należy do zadań ALCO i jest określone w strategii Banku. Jest ono prowadzone

w oparciu o monitorowanie relacji strukturalnych bilansu oraz o regulacyjne miary płynności długookresowej i obejmuje analizę luk płynności, a także możliwości pozyskania w przyszłości wystarczających źródeł finansowania oraz kosztu pozyskania środków w kontekście wpływu na rentowność prowadzonej działalności.

Zarządzanie płynnością średnioterminową, w horyzoncie do 1 roku, należy do zadań ALCO i odbywa się w oparciu o przygotowywany w cyklu rocznym plan finansowania, określający poziomy limitów wewnętrznych oraz przygotowywane przez jednostki biznesowe Banku plany w zakresie zmiany aktywów i pasywów, opracowywane w ramach planów finansowych na kolejny rok budżetowy.

Zarządzanie płynnością krótkoterminową, w horyzoncie do 3 miesięcy, należy do zadań Sektora Rynków Finansowych i Bankowości Korporacyjnej i odbywa się w oparciu o regulacyjne miary płynności krótkookresowej oraz limity wewnętrzne. Bank analizuje także poziom płynności w sytuacjach kryzysowych, przyjmując, jako warunek konieczny brak ujemnej luki we wszystkich przedziałach czasowych w horyzoncie 3 miesięcy.

Zarządzanie płynnością bieżącą należy do zadań Sektora Rynków Finansowych i Bankowości Korporacyjnej i prowadzone jest w oparciu o rachunki nostro Banku, w tym w szczególności rachunek rezerwy obowiązkowej w NBP, przy użyciu dostępnych produktów oferowanych przez rynek pieniężny oraz bank centralny.

W 2019 roku w Banku nie wprowadzono istotnych zmian w procesach, procedurach, systemach oraz politykach dotyczących zarządzania ryzykiem płynności.

Plan finansowania i zabezpieczania płynności

Roczny Plan Finansowania i Płynności (Plan) jest przygotowywany dla Banku przez Członka Zarządu Nadzorującego Sektor Rynków Finansowych i Bankowości Korporacyjnej. Odpowiada on również za uzyskanie aprobaty ALCO dla tego Planu. Plan powinien obejmować wszystkie istotne elementy dotyczące finansowania i płynności wynikające z planów biznesowych, a w szczególności w obszarze depozytów i kredytów dla klientów, tak jak to zostało określone w budżetach rocznych poszczególnych jednostek biznesowych, a także istotnych zmian otoczenia regulacyjnego oraz sytuacji rynkowej.

Narzędzia zarządzania ryzykiem płynności

Bank dokonuje pomiaru i zarządza ryzykiem płynności poprzez zastosowanie zarówno zewnętrznych miar nadzorczych, jak i miar dodatkowych wypracowanych wewnętrznie.

Regulacyjne miary płynności

Regulacyjne miary płynności, wskaźniki M1-M4 i LCR, kształtowały się na bezpiecznym poziomie i wynosiły:

	31.12.2019	31.12.2018	Zmiana
M1 – Luka płynności krótkoterminowej (w tys. PLN)	9 126 042	6 517 776	2 608 266
M2 – Współczynnik płynności krótkoterminowej	1,26	1,18	0,08
M3 - Współczynnik pokrycia aktywów niepiętnych funduszami własnymi	4,98	6,08	(1,10)
M4 - Współczynnik pokrycia aktywów niepiętnych i aktywów o ograniczonej płynności funduszami własnymi i środkami obcymi stabilnymi	1,58	1,44	0,14
LCR	163%	167%	-4%

Wewnętrzne narzędzia zarządzania ryzykiem płynności

W uzupełnieniu do nadzorczych miar płynności Bank stosuje zestaw narzędzi zarządzania ryzykiem płynności obejmujący:

- analizę luk –MAR/S2;
- scenariusze kryzysowe,
- strukturalne wskaźniki płynności,
- rynkowe czynniki ostrzegawcze,
- znaczące źródła finansowania,
- awaryjny plan finansowania.

Scenariusze kryzysowe

Testy warunków kryzysowych są przeprowadzane, w celu zbadania potencjalnego wpływu określonego zdarzenia na bilans Banku oraz skumulowaną lukę w horyzoncie 12 miesięcy, a także określenia, jakie dodatkowe finansowanie działalności jest konieczne w każdym z określonych scenariuszy. Scenariusze te są przygotowywane przez Sektor Rynków Finansowych i Bankowości Korporacyjnej oraz Ryzyko Rynkowe Banku oraz zatwierdzane przez ALCO.

Bank przeprowadza testy warunków kryzysowych w cyklu miesięcznym. Scenariusze te zakładają istotne zmiany w podstawowych parametrach finansowania, takie jak:

- koncentracja bazy funduszowej,
- Highly Stressed Market Disruption ("S2") – poważne zakłócenia na rynkach światowych,

- kryzys finansowy na rynku krajowym.

Awaryjny plan finansowania

Sektor Rynków Finansowych i Bankowości Korporacyjnej przygotowuje oraz aktualizuje w cyklu rocznym „Plan pozyskania funduszy i utrzymania płynności w sytuacji zagrożenia płynności” (Plan awaryjny), który określa sposób działania Banku w sytuacji kryzysowej, w tym szczególnie w przypadkach zakładanych w scenariuszach kryzysowych i opisanych w „Rocznym planie finansowania i zabezpieczenia płynności”. Awaryjny plan finansowania jest zatwierdzany przez ALCO.

Plan awaryjny określa:

- warunki/symptomy wskazujące na wystąpienie sytuacji kryzysowej;
- kompetencje do podejmowania działań w ramach realizacji planu;
- źródła pozyskania funduszy, a w szczególności zasady utrzymywania portfela aktywów płynnych do użycia w przypadku wystąpienia problemów płynnościowych;
- zasady przeprowadzania sprzedaży aktywów i zmiany struktury bilansu;
- zasady postępowania w celu przywrócenia zaufania klientów do instytucji.

Poniżej przedstawione zostały wielkości skumulowanej urealnionej luki płynności w warunkach stresowych oraz poziom aktywów płynnych na dzień 31 grudnia 2019 roku i 31 grudnia 2018 roku.

Skumulowana urealniona luka płynności na dzień 31 grudnia 2019 roku:

w tys. zł	Do 1 miesiąca	Powyżej 1 miesiąca do 3 miesięcy	Powyżej 3 miesięcy do 1 roku	Powyżej 1 roku do 2 lat	Powyżej 2 lat
Aktywa	20 551 058	391 612	778 774	235 278	29 947 974
Zobowiązania i kapitał własny	8 169 834	4 479 486	19 091	-	39 236 285
Luka bilansowa w danym okresie	12 381 224	(4 087 874)	759 683	235 278	(9 288 311)
Transakcje warunkowe z tytułu instrumentów pochodnych – wpływy	22 718 553	5 726 397	14 890 210	12 000 485	16 165 204
Transakcje warunkowe z tytułu instrumentów pochodnych – wypływy	22 792 316	5 752 159	14 908 722	11 913 776	16 189 238
Luka pozabilansowa w danym okresie	(73 763)	(25 762)	(18 512)	86 709	(24 034)
Potencjalne wykorzystanie przyznanych linii kredytowych	566 316	477 866	415 396	-	(1 459 578)
Luka skumulowana	11 741 145	7 149 643	7 475 418	7 797 405	(55 362)

Skumulowana urealniona luka płynności na dzień 31 grudnia 2018 roku:

w tys. zł	Do 1 miesiąca	Powyżej 1 miesiąca do 3 miesięcy	Powyżej 3 miesięcy do 1 roku	Powyżej 1 roku do 2 lat	Powyżej 2 lat
Aktywa	20 949 048	424 245	928 496	-	26 940 235
Zobowiązania i kapitał własny	8 842 965	4 852 306	20 039	-	35 526 714
Luka bilansowa w danym okresie	12 106 083	(4 428 061)	908 457	-	(8 586 479)
Transakcje warunkowe z tytułu instrumentów pochodnych – wpływy	22 005 562	9 318 228	10 587 090	7 196 028	17 354 174
Transakcje warunkowe z tytułu instrumentów pochodnych – wypływy	21 989 621	9 329 696	10 812 183	7 219 376	17 308 080
Luka pozabilansowa w danym okresie	15 941	(11 468)	(225 093)	(23 348)	46 094
Potencjalne wykorzystanie przyznanych linii kredytowych	693 740	861 272	591 626	-	(2 146 676)
Luka skumulowana	11 428 284	6 127 483	6 219 221	6 195 873	(197 836)

Aktywa płynne i skumulowana luka płynności do 1 roku:

w tys. zł	31.12.2019	31.12.2018	Zmiana
Aktywa płynne, z tego:	22 875 757	22 229 407	646 350
rachunek nostro, depozyty w NBP i stabilna część gotówki	3 509 364	7 056 872	(3 547 508)
dłużne papiery wartościowe przeznaczone do obrotu	3 881 815	931 172	2 950 643
dłużne aktywa finansowe wyceniane w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody**	15 484 578	14 241 363	1 243 215
Skumulowana luka płynności do 1 roku	7 475 418	6 219 221	1 256 197
Wskaźnik pokrycia luki przez aktywa płynne	Pozytywna luka	Pozytywna luka	

Poniżej przedstawione zostały zobowiązania finansowe Banku według umownych terminów wymagalności. Prezentowane kwoty nie uwzględniają wpływu stopy efektywnej na wartości zobowiązań z tytułu odsetek.

Na dzień 31 grudnia 2019 roku

w tys. zł	Nota	Razem	Do 1 miesiąca	Od 1 do 3 miesięcy	Od 3 miesięcy do 1 roku	Od 1 roku do 5 lat	Ponad 5 lat
Zobowiązania wobec banków	28	2 125 383	2 108 383	2 000	15 000	-	-
Zobowiązania finansowe przeznaczone do obrotu							
Zobowiązania z tytułu krótkiej sprzedaży papierów wartościowych	19	238 408	238 408	-	-	-	-
Zobowiązania wobec klientów, z tego:	29	39 849 777	37 290 908	1 233 802	1 291 452	33 615	-
Depozyty podmiotów sektora finansowego	29	4 764 396	4 762 460	260	1 676	-	-
Depozyty podmiotów sektora niefinansowego	29	34 817 070	32 386 198	1 172 136	1 234 324	24 412	-
Pozostałe zobowiązania	29	268 311	142 250	61 406	55 452	9 203	-
Zobowiązania finansowe przeznaczone do obrotu							
Instrumenty pochodne (rozliczane netto)	19	1 974 225	41 303	35 685	99 783	1 077 118	720 336
Pochodne instrumenty zabezpieczające		19 226	-	-	-	19 226	-
Zobowiązania z tytułu niewykorzystanych linii kredytowych	39	13 016 317	11 701 520	-	236 039	870 275	208 483
Zobowiązania z tytułu udzielonych gwarancji	39	2 273 926	2 273 926	-	-	-	-
		59 497 262	53 654 448	1 271 487	1 642 274	2 000 234	928 819
Instrumenty pochodne rozliczane brutto							
Wpływy		72 862 917	23 340 936	6 612 768	15 187 355	19 967 407	7 754 451
Wyływy		72 760 656	23 414 973	6 643 496	15 055 276	19 883 352	7 763 559
		102 261	(74 037)	(30 728)	132 079	84 055	(9 108)

Na dzień 31 grudnia 2018 roku

w tys. zł	Nota	Razem	Do 1 miesiąca	Od 1 do 3 miesięcy	Od 3 miesięcy do 1 roku	Od 1 roku do 5 lat	Ponad 5 lat
Zobowiązania wobec banków	28	1 402 124	1 384 456	2 668	15 000	-	-
Zobowiązania finansowe przeznaczone do obrotu							
Zobowiązania z tytułu krótkiej sprzedaży papierów wartościowych	19	348 130	348 130	-	-	-	-
Zobowiązania wobec klientów, z tego:	29	38 395 886	36 861 909	1 075 856	436 919	21 202	-
Depozyty podmiotów sektora finansowego	29	7 213 788	7 211 320	396	2 072	-	-
Depozyty podmiotów sektora niefinansowego	29	30 945 201	29 500 233	1 061 639	363 370	19 959	-
Pozostałe zobowiązania	29	236 897	150 356	13 821	71 477	1 243	-
Zobowiązania finansowe przeznaczone do obrotu							
Instrumenty pochodne (rozliczane netto)	19	1 404 897	31 043	36 410	55 593	864 397	417 454
Pochodne instrumenty zabezpieczające							
Zobowiązania z tytułu niewykorzystanych linii kredytowych	39	14 103 607	11 214 127	7 008	578 036	2 132 056	172 380
Zobowiązania z tytułu udzielonych gwarancji	39	2 589 013	2 589 013	-	-	-	-
		58 243 657	52 428 678	1 121 942	1 085 548	3 017 655	589 834
Instrumenty pochodne rozliczane brutto							
Wpływy		65 735 761	22 003 732	9 558 726	10 313 851	15 521 711	8 337 741
Wyływy		65 529 703	21 987 856	9 546 774	10 300 415	15 373 789	8 320 869
		206 058	15 876	11 952	13 436	147 922	16 872

RYZYKO RYNKOWE

Procesy i organizacja zarządzania ryzykiem rynkowym

Ryzyko rynkowe określane jest, jako ryzyko negatywnego wpływu na wynik finansowy oraz wartość funduszy własnych Banku zmiany rynkowych stóp procentowych, kursów walutowych, kursów akcji, cen towarów oraz wszelkich parametrów zmienności tych stóp, kursów i cen.

Celem zarządzania ryzykiem rynkowym jest zapewnienie, że rozmiary ponoszonego ryzyka w ramach Banku odpowiadają poziomowi akceptowalnemu przez akcjonariuszy oraz instytucje nadzoru bankowego, a także zapewnienie, że wszystkie

ekspozycje na ryzyko rynkowe są właściwie odzwierciedlone w kalkulowanych miarach ryzyka przekazywanych do wiadomości odpowiednim osobom i organom zarządzającym. Przyjęte miary oraz limity ryzyka rynkowego mają na celu zapobieganie nadmiernej koncentracji ekspozycji na pojedynczy czynnik ryzyka lub grupę powiązanych czynników ryzyka, a także, aby określić ogólny maksymalny poziom podejmowanego ryzyka w księdze handlowej lub Bankowej.

Zarządzanie ryzykiem rynkowym w Banku opiera się na:

- wymaganiach polskich instytucji regulacyjnych, a zwłaszcza na uchwałach Komisji Nadzoru Finansowego;
- zasadach ostrożnego i stabilnego zarządzania Bankiem oraz ogólnym poziomie ryzyka zaakceptowanym przez Radę Nadzorczą Banku;

z uwzględnieniem najlepszych praktyk stosowanych na rynku.

Ostateczna odpowiedzialność za przestrzeganie ustalonych poziomów ekspozycji na ryzyko rynkowe w Banku spoczywa na Zarządzie Banku, natomiast bieżące zarządzanie ryzykiem rynkowym jest prowadzone przez:

- Członka Zarządu Nadzorującego Sektor Zarządzania Ryzykiem,
- Komitet Zarządzania Aktywami i Pasywami (ALCO),
- Szefa jednostki Ryzyka Rynkowego,
- Szefów jednostek biznesowych podejmujących ryzyko,
- osoby oddelegowane do zarządzania ryzykiem w jednostkach Banku.

Zarządzanie ryzykiem rynkowym

Zakres ryzyka

Zarządzanie ryzykiem rynkowym dotyczy wszystkich portfeli, z których dochody narażone są na negatywny wpływ czynników rynkowych, takich jak stopy procentowe, kursy walutowe, ceny akcji, ceny towarów masowych oraz parametrów zmienności tych czynników. W zarządzaniu ryzykiem rynkowym wyodrębniono dwa rodzaje portfeli: handlowy i bankowy.

Portfele handlowe obejmują transakcje na instrumentach finansowych (bilansowych i pozabilansowych), których celem jest osiągnięcie dochodu związanego ze zmianą parametrów rynkowych w krótkim okresie. Portfele handlowe obejmują pozycje bilansowe, takie jak: dłużne papiery wartościowe kwalifikowane, jako przeznaczone do obrotu, tzn. nabywane w celach handlowych i spełniające określone kryteria płynności, oraz wszystkie pozycje w instrumentach pochodnych, przy czym w tym przypadku dokonuje się rozróżnienia portfeli nabywanych w celach czysto handlowych oraz tych, które są zawierane, w celu zabezpieczenia ryzyka pozycji w portfelu bankowym – tzw. zabezpieczenia ekonomiczne (economic hedge). Wycena portfeli handlowych dokonywana jest bezpośrednio na podstawie cen rynkowych lub za pomocą modeli wyceny przy zastosowaniu parametrów cenowych notowanych na rynku. Działalność na portfelach handlowych prowadzona jest przez Sektor Rynków Finansowych i Bankowości Korporacyjnej Banku w zakresie portfeli obejmujących ryzyko stopy procentowej oraz ryzyko kursu walutowego. Portfel handlowy obejmuje również opcje, w tym przede wszystkim walutowe transakcje opcyjne, opcje na stopy procentowe oraz struktury opcyjne, będące odzwierciedleniem ekonomicznej natury oraz ryzyka wynikającego z produktów oferowanych klientom Banku. Działalność Banku w tym zakresie jest prowadzona w sposób zapewniający jednoczesne (każdorazowe i natychmiastowe) zawarcie transakcji przeciwstawnej o takich samych parametrach, w związku, z czym portfel transakcji opcyjnych nie generuje otwartej ekspozycji ryzyka rynkowego. Jedyną wielkością związaną z zawieraniem transakcji opcyjnych uwzględnianą w pomiarze ryzyka rynkowego, a konkretnie ryzyka walutowego, jest wielkość premii płaconej/otrzymywanej w walucie zagranicznej.

Portfele bankowe obejmują wszystkie pozostałe, niezaliczone do portfeli handlowych, pozycje bilansowe oraz pozabilansowe. Celem zawierania tych transakcji jest realizacja wyniku w całym, kontraktowym okresie transakcji. Sektor Rynków Finansowych i Bankowości Korporacyjnej Banku przejmuje pozycje ryzyka stóp procentowych z portfeli bankowych z wszystkich innych jednostek organizacyjnych Banku. Mechanizm przekazywania pozycji ryzyka stóp procentowych opiera się na systemie transferowej ceny funduszy.

Pomiar ryzyka rynkowego portfeli bankowych

Do portfeli bankowych zastosowanie mają następujące metody pomiaru ryzyka:

- analiza luki stopy procentowej,
- metoda kosztów zamknięcia otwartych pozycji odsetkowych (Value-at-Close)/całkowitego zwrotu z portfela (Total Return),
- metoda dochodów odsetkowych narażonych na ryzyko (Interest Rate Exposure, IRE);
- testy warunków skrajnych.

Analiza luki stopy procentowej wykorzystuje harmonogram zapadalności lub przeszacowania pozycji bilansowych oraz instrumentów pochodnych ujmowanych w ramach rachunkowości zabezpieczeń lub zakwalifikowanych, jako zabezpieczenia ekonomiczne, w celu ustalenia różnic pomiędzy pozycjami, których termin zapadalności lub aktualizacji oprocentowania przypada na dany przedział czasowy.

Generalną zasadą w analizie luki oprocentowania jest klasyfikacja transakcji do poszczególnych pasm przeszacowania pozycji z portfeli bankowych wg kontraktowych lub zakładanych terminów zmian oprocentowania transakcji.

Przyjmuje się, że:

- transakcje ze stałą stopą oprocentowania (takie jak: depozyty terminowe, lokaty międzybankowe, portfel dłużnych papierów wartościowych wycenianych w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody o oprocentowaniu

- stałym, kredyty udzielone zarówno spłacane w całości w dniu zapadalności, jak i spłacane w ratach) klasyfikuje się do odpowiednich pasm przeszacowania na podstawie daty zapadalności lub wymagalności;
- transakcje ze stopą zmienną, aktualizowaną w cyklicznych stałych okresach (głównie kredyty udzielone z oprocentowaniem ustalonym w oparciu o stopę rynkową/bazową np. WIBOR 1M) klasyfikuje się do odpowiednich pasm przeszacowania na podstawie daty najbliższej aktualizacji oprocentowania;
 - transakcje o oprocentowaniu zmiennym administrowanym (tzn. zmiana wysokości oprocentowania oraz jej termin zastrzeżona jest do wyłącznej decyzji Banku), bądź o niezdefiniowanym terminie zapadalności lub aktualizacji oprocentowania klasyfikuje się do odpowiednich pasm przeszacowania na podstawie historycznie zaobserwowanych lub ekspercko przyjętych przesunięć momentu i wielkości zmiany oprocentowania danej pozycji w stosunku do zmiany rynkowych stóp procentowych (model minimalizacji zmienności marży na produkcie). W Banku do tych transakcji/pozycji bilansu zalicza się m.in.: rachunki bieżące, kredyty kartowe, kredyty w rachunku bieżącym. Dodatkowo uwzględnia się wcześniejsze spłaty kredytów w oparciu o analizę faktycznych spłat dokonywanych przez klientów przed terminem i na tej podstawie ustalany jest profil aktualizacji oprocentowania produktu, dotyczy to w szczególności kredytów ratalnych;
 - transakcje niewrażliwe na zmiany stóp procentowych, do których zalicza się gotówkę, majątek trwały, kapitał, pozostałe aktywa/zobowiązania, kwalifikuje się do najdłuższego pasma przeszacowania;
 - transakcje bezpośrednio zawierane przez Sektor Rynków Finansowych i Bankowości Korporacyjnej na potrzeby zarządzania ryzykiem stóp procentowych oraz płynności (portfel własny Sektora Rynków Finansowych i Bankowości Korporacyjnej) klasyfikowane są do odpowiednich pasm przeszacowania zawsze na podstawie dat zawartych w kontrakcie.

Metoda wartości zamknięcia luki stóp procentowych (Value-at-Close) określa wartość ekonomiczną lub „godziwą” pozycji, analogiczną do wyceny rynkowej portfela handlowego. Całkowity zwrot na portfelu to suma zmian wartości zamknięcia luki stóp procentowych, naliczonych odsetek oraz zysków/strat ze sprzedaży aktywów lub anulowania zobowiązań.

Metoda dochodów odsetkowych narażonych na ryzyko (IRE) służy do pomiaru potencjalnego wpływu określonego przesunięcia równoległego krzywych stóp procentowych na dochód odsetkowy z księgi bankowej przed opodatkowaniem, który może być uzyskany w określonym przedziale czasu. Jest to miara prospektywna, analogiczna do wskaźnika czynników wrażliwości (Factor Sensitivity) w przypadku portfeli handlowych. Przy czym przyjmuje się, że w standardowych warunkach przesunięcie stóp procentowych jest identyczne dla każdej waluty i wynosi 100 pkt bazowych w górę. Miara IRE jest kalkulowana dla pozycji w każdej walucie odrębnie w horyzoncie dziesięciu lat, przy czym do bieżącego monitorowania oraz limitowania pozycji ryzyka stóp procentowych portfeli bankowych stosowane są zasadniczo miary IRE w horyzoncie jednego roku i pięciu lat.

Poniżej przedstawione są miary IRE dla Banku na dzień 31 grudnia 2019 roku oraz na dzień 31 grudnia 2018 roku. Zestawienie prezentowane jest odrębnie dla głównych walut PLN, USD i EUR, stanowiących łącznie ponad 90% bilansu Banku.

w tys. zł	31.12.2019		31.12.2018	
	IRE 12M	IRE 5L	IRE 12M	IRE 5L
PLN	27 103	78 293	10 444	87 021
USD	15 045	19 732	16 798	31 102
EUR	9 980	9 134	(3 103)	1 973

Testy warunków skrajnych mierzą potencjalny wpływ istotnych zmian w poziomie lub kształcie krzywych stóp procentowych na pozycje otwierane w portfelu bankowym.

Bank dokonuje testów warunków skrajnych dla zdefiniowanych scenariuszy ruchów stóp procentowych stanowiących kombinacje ruchów czynników rynkowych zdefiniowanych jako zmiany znaczące (large move) i kryzysowe (stress move) występujących zarówno w kraju, jak i zagranicą. Wielkości zakładanych przesunięć czynników rynkowych rewidowane są co najmniej raz do roku i odpowiednio dostosowywane do zmian rynkowych warunków działania Banku.

Departament Zarządzania Aktywami i Pasywami w Pionie Transakcji Rynku Międzybankowego prowadzi działalność w zakresie papierów wartościowych wycenianych w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody. Określa się trzy podstawowe cele działalności w ramach portfela papierów wartościowych wycenianych w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody:

- zarządzanie płynnością finansową;
- zabezpieczenie przed ryzykiem przejmowanym przez Sektor Rynków Finansowych i Bankowości Korporacyjnej z innych jednostek organizacyjnych Banku;
- otwieranie własnych pozycji ryzyka stóp procentowych w portfelach Banku przez Sektor Rynków Finansowych i Bankowości Korporacyjnej.

Aby uniknąć nadmiernych wahań wartości funduszy kapitałowych Banku, spowodowanych przez przeszacowanie aktywów przeznaczonych do sprzedaży, ustala się maksymalne limity pozycji DV01 (Dollar Value of 1 basis point), która określa potencjalną zmianę wartości pozycji ryzyka dla danej krzywej stóp procentowych w określonym punkcie węzłowym krzywej (do którego sprowadzane są wszystkie przepływy pieniężne w ustalonym przedziale czasowym), spowodowaną przesunięciem rynkowej stopy procentowej o jeden punkt bazowy w górę dla tego typu portfeli. Limity dotyczą również pozycji otwartych w instrumentach pochodnych (np. transakcjach swap stóp procentowych), przeprowadzanych w celu zabezpieczenia wartości godziwej portfela.

Program stosowania rachunkowości zabezpieczeń

Poza ogólnymi zasadami ograniczania ryzyka rynkowego, w szczególności ryzyka stóp procentowych, Bank posiada zdefiniowane zasady stosowania rachunkowości zabezpieczeń wartości godziwej. Podstawowym rodzajem ryzyka zabezpieczanym w ramach rachunkowości zabezpieczeń jest ryzyko zmiany stóp procentowych, na jakie narażony jest portfel papierów wartościowych wycenianych w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody o stałej stopie procentowej. Na koniec każdego miesiąca, w którym występowała relacja zabezpieczająca, Bank dokonywał oceny efektywności stosowanego zabezpieczenia analizując zmiany wartości godziwej instrumentu zabezpieczanego oraz instrumentu zabezpieczającego z tytułu zabezpieczanego ryzyka.

Pozycją zabezpieczaną była część portfela papierów wartościowych wycenianych w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody na stałą stopę procentową, denominowaną w PLN i EUR. We wszystkich przypadkach instrumentem zabezpieczającym był swap stopy procentowej (IRS), zamieniający stałą stopę procentową na zmienną. Zyski i straty wynikające z przeszacowania wartości godziwej instrumentu zabezpieczającego oraz zmiany w wycenie do wartości godziwej pozycji zabezpieczanych odzwierciedlone są – w części wynikającej z zabezpieczanego ryzyka – w rachunku zysków i strat w pozycji „Wynik na rachunkowości zabezpieczeń”.

Poziom ryzyka określonego miarą DV01 dla portfela papierów wartościowych wycenianych w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody z uwzględnieniem zabezpieczeń ekonomicznych, w podziale na portfele w poszczególnych walutach przedstawiony jest w tabeli poniżej:

w tys. zł	31.12.2019			Ogółem w okresie 01.01.2019 – 31.12.2019		
	Ogółem	Papiery wartościowe	IRS	Średnia	Maksimum	Minimum
PLN	(3 182)	(3 489)	307	(3 089)	(2 528)	(3 412)
USD	(159)	(159)	-	(109)	-	(186)
EUR	(357)	(357)	-	(439)	(311)	(533)

w tys. zł	31.12.2018			Ogółem w okresie 01.01.2018 – 31.12.2018		
	Ogółem	Papiery wartościowe	IRS	Średnia	Maksimum	Minimum
PLN	(2 538)	(2 538)	-	(2 471)	(1 461)	(3 032)
USD	-	-	-	(14)	-	(18)
EUR	(316)	(316)	-	(392)	(316)	(450)

Działalność Banku w zakresie inwestycji w dłużne papiery wartościowe wyceniane w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody była głównym czynnikiem wpływającym także na zmiany poziomu ryzyka niedopasowania terminów przeszacowania wyrażonych miarą IRE.

Pomiar ryzyka rynkowego portfeli handlowych

Do portfeli handlowych zastosowanie mają następujące metody pomiaru ryzyka:

- metoda czynników wrażliwości (Factor Sensitivity),
- metoda wartości narażonej na ryzyko (VaR),
- testy warunków skrajnych.

Czynniki wrażliwości mierzą zmianę wartości pozycji w danym instrumencie bazowym w przypadku określonej zmiany czynnika ryzyka rynkowego (np. zmiana o 1 punkt bazowy w oprocentowaniu w danym punkcie na krzywej stopy procentowej, zmiana o 1% w kursie walutowym lub cenie akcji).

W przypadku stóp procentowych miarą wrażliwości jest DV01.

W odniesieniu do ryzyka walutowego wielkość współczynnika wrażliwości jest równa co do wartości wielkości pozycji walutowej w danej walucie.

W przypadku pozycji w kapitałowych papierach wartościowych wielkość współczynnika wrażliwości jest równa co do wartości wielkości pozycji netto w danym instrumencie (akcji, indeksie, jednostce udziałowej).

Miarą zintegrowaną ryzyka rynkowego portfeli handlowych, łączącą wpływ pozycji w poszczególnych czynnikach ryzyka i uwzględniającą efekt korelacji pomiędzy zmiennościami poszczególnych czynników, jest wartość narażona na ryzyko (VaR). Miara VaR jest stosowana do oszacowania potencjalnego spadku wartości pozycji lub portfela w normalnych warunkach rynkowych, przy ustalonym poziomie ufności i w określonym czasie. W przypadku pozycji otwieranych w portfelu handlowym Banku wartość VaR jest obliczana przy zastosowaniu 99% poziomu ufności i jednodniowego okresu utrzymania.

Zarówno wskaźnik DV01, jak i wskaźnik VaR dla portfela handlowego są obliczane jako kwota netto bez zabezpieczenia ekonomicznego portfela papierów wartościowych wycenianych w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody, tzn. bez instrumentów pochodnych mających zabezpieczyć wartość godziwą portfela. Ekspozycja na ryzyko takich

transakcji jest kontrolowana poprzez odpowiednie metody pomiaru ryzyka i ograniczana za pomocą limitów ryzyka portfeli bankowych.

W cyklu dziennym dokonywana jest analiza scenariuszy warunków skrajnych (stress test), przy założeniu większych niż przyjęte w pomiarze wartości zagrożonej, zmian czynników ryzyka oraz pominięciu historycznie obserwowanych korelacji pomiędzy tymi czynnikami.

Bank notuje ekspozycje ryzyka rynkowego portfeli handlowych w ponad dwudziestu walutach zarówno w przypadku pozycji walutowych jak i ekspozycji na ryzyko stóp procentowych, przy czym tylko w przypadku kilku walut ekspozycje są znaczące. Dla dużej grupy walut ekspozycje wynikają z niepełnego dopasowania transakcji zawartych na zlecenie klienta i transakcji domykających z innymi kontrahentami rynków hurtowych. Znaczące ekspozycje na ryzyko rynkowe otwierane są w przypadku PLN, walut rynków wysokorozwiniętych (przede wszystkim USD oraz EUR; rzadziej GBP, CHF, JPY) oraz walut krajów Europy Środkowej.

Wartości znaczących ekspozycji na ryzyko stóp procentowych portfeli handlowych w ujęciu miary DV01 w 2019 roku prezentuje poniższa tabela:

w tys. zł	31.12.2019	31.12.2018	w okresie 01.01.2019 – 31.12.2019		
			Średnia	Maksimum	Minimum
PLN	-54	671	249	974	-568
EUR	-13	100	-23	105	-161
USD	144	54	48	157	-37

W 2019 roku średnia wielkość ekspozycji na ryzyko stóp procentowych w walucie krajowej była niższa w porównaniu z poziomem z roku ubiegłego i wyniosła 350 tys. zł. Średnia ekspozycja na ryzyko stóp procentowych w EUR była nieznacznie niższa w porównaniu z rokiem 2018 (DV01 wyniosło 67 tys. zł, podczas gdy rok wcześniej 70 tys. zł). Średnia ekspozycja w USD była niższa w porównaniu do roku 2018 (DV01 wyniosło 50 tys. zł, w porównaniu do 68 tys. zł w 2018 r.). Jeśli chodzi o największe wielkości ekspozycji przyjmowanych przez Departament Skarbu to maksymalna ekspozycja w PLN wyniosła 974 tys. zł w porównaniu z 1106 tys. zł w roku 2018, zaś maksymalna pozycja w EUR osiągnęła wielkość 105 tys. zł w porównaniu z 168 tys. zł w roku ubiegłym.

Sektor Rynków Finansowych i Bankowości Korporacyjnej, prowadzący w ramach Banku działalność handlową na instrumentach finansowych, kontynuował strategię bardzo aktywnego zarządzania ekspozycjami narażonymi na ryzyko walutowe i stopy procentowej dostosowując wielkość i kierunek tych ekspozycji w zależności od zmieniających się warunków rynkowych, co obrazuje przedział wahań tych ekspozycji (wartości minimum i maksimum w powyższej tabeli).

Poziom ryzyka określonego miarą VaR (bez uwzględnienia zabezpieczeń ekonomicznych portfela papierów wartościowych wycenianych w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody) w podziale na pozycje ryzyka walutowego i ryzyka stopy procentowej w 2019 roku prezentuje poniższa tabela:

w tys. zł	31.12.2019	31.12.2018	w okresie 1.01.2019 – 31.12.2019		
			Średnia	Maksimum	Minimum
Ryzyko walutowe	69	174	577	2 829	56
Ryzyko stóp procentowych	5 947	6 889	8 219	11 950	4 831
Ryzyko spreadu	3 040	2 612	4 757	9 697	2 545
Ryzyko ogółem	6 678	7 334	9 695	13 775	5 861

Ogólny średni poziom ryzyka rynkowego portfeli handlowych w roku 2019 był o 25% wyższy od średniego poziomu zanotowanego w roku 2018, w ujęciu kwotowym to około 1900 tys. zł, głównie jako wynik wzrostu ekspozycji na zmianę spreadu. Maksymalny poziom ryzyka cenowego osiągnął wartość 13775 tys. zł, podczas gdy w 2018 roku był na poziomie 15 043 tys. zł.

Ryzyko instrumentów kapitałowych

Bank nie ponosi ryzyka zmiany cen instrumentów kapitałowych w ramach prowadzonej działalności handlowej. Posiadany przez Bank portfel inwestycji kapitałowych ma charakter niehandlowy.

Ekspozycja walutowa Banku

Ekspozycję walutową Banku według podstawowych walut przedstawia poniższa tabela:

w tys. zł	Operacje bilansowe		Transakcje warunkowe z tytułu instrumentów pochodnych*		Pozycja netto
	Aktywa	Zobowiązania	Aktywa	Zobowiązania	
	EUR	4 338 594	5 529 517	21 386 884	
USD	1 642 192	5 122 036	20 863 504	17 393 833	(10 173)

GBP	17 279	389 976	742 199	371 438	(1 936)
CHF	468 768	227 731	2 029 207	2 274 823	(4 579)
Pozostałe waluty	96 845	201 225	2 173 226	2 064 715	4 131
	6 563 678	11 470 485	47 195 020	42 290 066	(1 853)

*według wartości bieżącej będącej sumą zdyskontowanych przyszłych przepływów pieniężnych

31.12.2018

w tys. zł	Operacje bilansowe		Transakcje warunkowe z tytułu instrumentów pochodnych*		Pozycja netto
	Aktywa	Zobowiązania	Aktywa	Zobowiązania	
EUR	4 623 988	4 574 873	15 661 387	15 672 613	37 890
USD	1 530 170	3 765 163	22 219 596	19 954 563	30 040
GBP	12 269	445 558	894 004	461 895	(1 180)
CHF	607 154	215 197	2 352 073	2 748 500	(4 470)
Pozostałe waluty	88 204	234 376	2 046 088	1 892 725	7 191
	6 861 785	9 235 167	43 173 148	37 981 796	69 471

*według wartości bieżącej będącej sumą zdyskontowanych przyszłych przepływów pieniężnych

RYZYKO OPERACYJNE

Cele strategiczne oraz założenia systemu zarządzania ryzykiem operacyjnym

Celem strategicznym zarządzania ryzykiem operacyjnym jest zapewnienie spójnego i efektywnego podejścia do identyfikacji, oceny, ograniczania, kontroli, monitorowania oraz sprawozdawczości w zakresie tego ryzyka, jak również efektywnej redukcji poziomu narażenia na ryzyko operacyjne, a w konsekwencji redukcję ilości zdarzeń ryzyka operacyjnego i dotkliwości ich skutków (polityka niskiego poziomu tolerancji dla strat operacyjnych).

Zarządzanie ryzykiem operacyjnym ma również na celu pełną integrację procesów zarządzania tym ryzykiem z procesami podejmowania decyzji biznesowych (tzn. strategia biznesowa wspierana jest oceną ryzyka operacyjnego, a biznes oceniany na podstawie wcześniej ustalonych wskaźników kontroli i ryzyka operacyjnego).

Organizując proces zarządzania ryzykiem operacyjnym Bank bierze pod uwagę strategię biznesową, Profil ryzyka Banku, otoczenie makroekonomiczne, dostępne zasoby kapitału i płynności oraz wymogi regulacyjne (w tym zwłaszcza Rekomendacji M) stanowiące ramy dla przygotowania systemu kontroli i zarządzania ryzykiem operacyjnym w Banku.

Zarząd Banku odpowiada za opracowanie, wdrożenie i funkcjonowanie właściwego systemu zarządzania ryzykiem operacyjnym poprzez wprowadzanie odpowiednich regulacji wewnętrznych, zapewnia spójność systemu zarządzania ryzykiem operacyjnym ze Strategią Banku oraz jego właściwe funkcjonowanie w organizacji poprzez analizę informacji umożliwiających ocenę, czy system jest adekwatny do profilu ryzyka operacyjnego. W przypadku zaistnienia konieczności system zarządzania ryzykiem operacyjnym jest usprawniany poprzez wprowadzenie niezbędnych korekt.

System zarządzania ryzykiem operacyjnym w Banku jest zbudowany w sposób, który zapewnia prawidłowe zarządzanie ryzykiem na każdym etapie, tj.: identyfikacji, oceny/pomiaru, ograniczania, monitorowania i raportowania.

Realizacja założeń strategii przez Zarząd Banku oceniana jest przez Radę Nadzorczą, wspieraną przez Komitet ds. Audytu oraz Komitet ds. Ryzyka i Kapitału, na podstawie syntetycznych raportów przedkładanych przez Zarząd z częstotliwością skorelowaną z częstotliwością spotkań komitetów, określających skalę i rodzaje ryzyka operacyjnego, na które narażony jest Bank, metody zarządzania ryzykiem operacyjnym, prawdopodobieństwo jego występowania, ocenę potencjalnego negatywnego wpływu metody zarządzania ryzykiem operacyjnym, jak też wyniki monitorowania profilu ryzyka operacyjnego i apetytu na ryzyko operacyjne. Rada Nadzorczą, po dokonaniu oceny, w razie konieczności może zlecić poddanie rewizji całości lub części systemu zarządzania ryzykiem.

Definicja ryzyka operacyjnego

Ryzyko operacyjne należy rozumieć jako możliwość poniesienia strat w wyniku niewłaściwych lub zawodnych procesów wewnętrznych, czynników ludzkich, systemów technicznych lub zdarzeń zewnętrznych.

Ryzyko operacyjne obejmuje ryzyko utraty reputacji, związane ze zdarzeniami ryzyka operacyjnego oraz z praktykami biznesowymi oraz rynkowymi, jak również ryzyko prawne i ryzyko braku zgodności.

Ryzyko operacyjne nie obejmuje ryzyka strategicznego i ryzyka potencjalnych strat wynikających z decyzji związanych z podejmowaniem ryzyka kredytowego, rynkowego, ryzyka płynności lub ryzyka związanego z działalnością ubezpieczeniową.

Definicja ryzyka operacyjnego w Banku obejmuje: ryzyko technologiczne, ryzyko outsourcingu, ryzyko nadużyć/defraudacji, ryzyko prania pieniędzy, ryzyko bezpieczeństwa informacji, ryzyko ciągłości działania, ryzyko podatkowe i rachunkowe, ryzyko produktu, ryzyko braku zgodności, ryzyko prawne, ryzyko modeli, ryzyko kadrowe, ryzyko koncentracji, ryzyko niewłaściwego postępowania (conduct risk).

W ramach ryzyka operacyjnego następujące ryzyka zostały uznane za istotne: ryzyko braku zgodności, ryzyko modeli, ryzyko outsourcingu i ryzyko bezpieczeństwa informacji (włączając ryzyko cyberbezpieczeństwa).

Zasady identyfikacji ryzyka operacyjnego

Każda jednostka organizacyjna Banku identyfikuje wszystkie istotne rodzaje ryzyka operacyjnego, związane z działalnością jednostki. W procesie identyfikacji ryzyka Kierownictwo Banku uwzględnia istotne ryzyko związane ze wszystkimi procesami, produktami, czynnikiem ludzkim, systemami informatycznymi, zgodnością z obowiązującym prawem, regulacjami i zaleceniami instytucji nadzorczych, regulacjami wewnętrznymi oraz strategią Banku, uwzględniając również ryzyko związane z zależnością Banku od innych podmiotów w Grupie.

Jednostki organizacyjne Banku oraz Departament Niezależnej Kontroli i Ryzyka Operacyjnego wykorzystują w procesie identyfikacji ryzyka procesy regularnego analizowania informacji generowanych przy użyciu narzędzi zarządzania ryzykiem operacyjnym (np. apetyt na ryzyko, docelowy profil ryzyka, KRI, dane o stratach i zdarzeniach ryzyka operacyjnego, problemy kontrolne i działania naprawcze, proces samooceny, mapy ryzyka, kluczowe projekty, obszary koncentracji ryzyka i obszary wzrastającego poziomu ryzyka, analizy scenariuszy, testy warunków skrajnych, zmiany procesów i produktów, atestacje ryzyka operacyjnego, informacje z wewnętrznych i zewnętrznych przeglądów i audytów, informacje raportowane do Komisji i Komitetów).

Profil ryzyka operacyjnego

Profil ryzyka operacyjnego rozumiany jest jako skala i struktura ekspozycji na ryzyko operacyjne, określająca stopień narażenia na ryzyko operacyjne. Wyrażany jest on w wybranych przez Bank wymiarach strukturalnych (takich jak m.in. rodzaje zdarzeń operacyjnych, rodzaje linii biznesowych, istotne procesy) oraz w wymiarach skali (takich jak m.in. oszacowana potencjalna wielkość straty). Do ustalenia profilu ryzyka operacyjnego Bank wykorzystuje posiadane informacje na temat zdarzeń operacyjnych oraz informacje pochodzące z wykorzystywanych narzędzi zarządzania ryzykiem operacyjnym.

Docelowy profil ryzyka operacyjnego, umożliwiający m.in. identyfikację obszarów koncentracji ryzyka operacyjnego, ustalany jest z uwzględnieniem skali i struktury ryzyka operacyjnego, zaakceptowanego apetytu/tolerancji na ryzyko operacyjne, analiz danych historycznych i wykorzystujący wdrożone narzędzia zarządzania ryzykiem operacyjnym. Dla poszczególnych kategorii ryzyka operacyjnego oraz głównych obszarów działalności Banku monitorowane są wyznaczone wskaźniki.

Pomiar i ocena

W procesie oceny ryzyka Bank wykorzystuje kombinację różnych metod pomiaru lub szacowania ryzyka. Ocena ryzyka polega na określeniu prawdopodobieństwa wystąpienia i wielkości możliwych przyszłych strat z tytułu ryzyka operacyjnego. W tym celu wykorzystuje się mierniki ilościowe i jakościowe (np. apetyt na ryzyko, wymogi kapitałowe, docelowy profil ryzyka, KRI, dane o stratach i zdarzeniach ryzyka operacyjnego, problemy kontrolne i działania naprawcze, proces samooceny, mapy ryzyka, kluczowe projekty, obszary koncentracji ryzyka i obszary wzrastającego poziomu ryzyka, analizy scenariuszy, testy warunków skrajnych, zmiany procesów i produktów, atestacje ryzyka operacyjnego, informacje z wewnętrznych i zewnętrznych przeglądów i audytów, informacje raportowane do Komisji i Komitetów). Ocena uwzględnia analizę zagrożeń zarówno wewnętrznych, jak i zewnętrznych. Trafna ocena ryzyka operacyjnego umożliwia odpowiednie określenie profilu ryzyka i właściwe nim zarządzanie.

Oszacowany wymóg kapitałowy z tytułu ryzyka operacyjnego pokrywa wszystkie kategorie ryzyka uwzględnione w definicji ryzyka operacyjnego.

Ramy akceptacji ryzyka, kontrola ryzyka, ograniczanie ryzyka

Bank wyznacza poziomy tolerancji dla poszczególnych kategorii ryzyka operacyjnego oraz obszarów biznesowych w ramach ustalonego apetytu na ryzyko. Przekroczenie przyjętych progów tolerancji dla poszczególnych kategorii zdarzeń wymaga podjęcia działań naprawczych, zgodnie z decyzją Komitetu ds. Zarządzania Ryzykiem i Kapitałem.

Komitet ds. Zarządzania Ryzykiem i Kapitałem i/lub Zarząd Banku mogą podjąć decyzje w zakresie traktowania zidentyfikowanego ryzyka poprzez:

- akceptowanie (świadome niepodejmowanie działań mających na celu ograniczenie prawdopodobieństwa lub skutków zmaterializowania się danego zagrożenia, wraz z ewentualnym zapewnieniem środków na pokrycie potencjalnie związanych z nim strat);
- ograniczanie (przede wszystkim poprzez odpowiednie zdefiniowanie procesów, produktów, systemów, ich opis/procedury oraz wprowadzenie mechanizmów kontrolnych);
- transferowanie (przeniesienie części lub całości ryzyka związanego z danym zagrożeniem na podmiot zewnętrzny, w szczególności poprzez zlecenie wykonywania czynności zewnętrznym dostawcom usług lub stosowanie ubezpieczeń);
- unikanie (niepodejmowanie działań, z którymi wiąże się dane zagrożenie).

Procesy identyfikacji ryzyka, samooceny, pomiaru, monitorowania oraz raportowania, w zasadniczych aspektach, są ujednolicone i ogólnie przyjęte we wszystkich jednostkach organizacyjnych Banku. Procesy ograniczania ryzyka są określone dla każdej jednostki organizacyjnej i mogą być różne dla poszczególnych jednostek.

Stosowane procesy kontrolne służą ograniczaniu przyczyn występowania negatywnych skutków zdarzeń operacyjnych (włącznie ze stratami operacyjnymi), zmniejszaniu prawdopodobieństwa ich wystąpienia oraz minimalizowaniu dotkliwości potencjalnych skutków. Mechanizmy ograniczania ryzyka obejmują również transfer ryzyka czyli przeniesienie części lub całości ryzyka związanego z danym zagrożeniem na podmiot zewnętrzny, w szczególności poprzez zlecenie wykonywania czynności zewnętrznym dostawcom usług lub stosowanie ubezpieczeń, z zastrzeżeniem, że transfer nie może być traktowany jako alternatywa dla właściwego zarządzania ryzykiem. Bank ocenia i monitoruje prawidłowość

funkcjonowania mechanizmów transferu ryzyka.

Monitorowanie i raportowanie

Za bieżące monitorowanie ryzyka operacyjnego odpowiada Komitet ds. Zarządzania Ryzykiem i Kapitałem oraz Komitety ds. Ryzyka Operacyjnego, Systemu Kontroli i Zgodności. Jakość procesu zarządzania ryzykiem operacyjnym (w tym proces samooceny) w poszczególnych jednostkach organizacyjnych Banku są przedmiotem kontroli i oceny przez jednostkę audytu wewnętrznego.

W ramach nadzoru skonsolidowanego, dane o ryzyku operacyjnym Banku i spółek zależnych prezentowane są Komisjom i Komitetom, wspierającym Zarząd Banku i Radę Nadzorczą w procesie zarządzania ryzykiem operacyjnym.

Rada Nadzorcza sprawuje nadzór nad systemem zarządzania ryzykiem operacyjnym oraz ocenia jego adekwatność i skuteczność. Rada Nadzorcza jest wspierana przez Komitety Rady Nadzorczej - Komitet ds. Audytu, Komitet ds. Ryzyka i Kapitału oraz Komitet ds. Wynagrodzeń.

Na podstawie syntetycznych raportów ryzyka operacyjnego przedkładanych przez Zarząd Banku co najmniej 2 razy w roku, przygotowywanych w oparciu o dane wynikające z monitorowania ryzyka operacyjnego, określających skalę i rodzaje ryzyka operacyjnego, na które narażony jest Bank, prawdopodobieństwo jego występowania, jego skutki i metody zarządzania ryzykiem operacyjnym, jak też profil ryzyka operacyjnego i obszary koncentracji ryzyka, Rada Nadzorcza, wspierana przez Komitet ds. Audytu oraz Komitet ds. Ryzyka i Kapitału, monitoruje skuteczność systemów kontroli wewnętrznej oraz zarządzania ryzykiem (w szczególności w odniesieniu do zasad zarządzania ryzykiem operacyjnym) oraz dokonuje oceny realizacji przez Zarząd założeń strategii zarządzania ryzykiem operacyjnym.

Założenia dotyczące systemu kontroli wewnętrznej w zakresie ryzyka operacyjnego.

W ramach Zarządu Banku jeden z jego członków – Członek Zarządu nadzorujący Sektor Zarządzania Ryzykiem - sprawuje nadzór nad Departamentem Niezależnej Kontroli i Ryzyka Operacyjnego.

Zarząd jest wspierany przez Komitety ds. Ryzyka Operacyjnego, Systemu Kontroli i Zgodności oraz Komitet ds. Zarządzania Ryzykiem i Kapitałem.

Każda jednostka organizacyjna jest zobowiązana do opracowania właściwego systemu kontroli, współmiernego do poziomu ponoszonego ryzyka operacyjnego i ryzyk innego typu, łącznie z odpowiednią dokumentacją procedur kontrolnych oraz stosownym szkoleniem personelu. Również na jednostkach organizacyjnych ciąży obowiązek identyfikacji ryzyka, które jest niedopuszczalne lub przekracza granice ryzyka, jakie dana jednostka może zaakceptować i zaproponowania odpowiednich działań w celu jego ograniczenia lub transferu.

Ustalanie standardów kontrolnych oraz monitorowanie ryzyka dla istotnych kategorii ryzyka wspierane są przez wyspecjalizowane jednostki organizacyjne Banku.

Dodatkowo okresowo dokonywana jest ocena adekwatności i skuteczności procesów kontrolnych, polegająca na testowaniu adekwatności i efektywności kluczowych mechanizmów kontrolnych, z częstotliwością dostosowaną do poziomu ryzyka i częstotliwości kontroli (proces samooceny), monitorowaniu pionowym kluczowych mechanizmów powiązanych z istotnymi procesami oraz badaniu dokonywanym przez niezależny audyt wewnętrzny. W przypadku zidentyfikowania uchybień i obszarów nieakceptowalnego ryzyka, kierownictwo odpowiedzialne jest za opracowanie planu działań naprawczych. Realizacja planów naprawczych podlega niezależnemu monitorowaniu i kontroli.

Departament Audytu odpowiada za niezależną ocenę efektywności procesów zarządzania ryzykiem operacyjnym i ocenę adekwatności i skuteczności systemu zarządzania ryzykiem operacyjnym, w tym za jego regularne przeglądy.

Rezultaty badań audytu wewnętrznego oraz zewnętrznego są uwzględniane w systemie informacji zarządczej i w procesie podejmowania decyzji związanych z zarządzaniem ryzykiem i zarządzaniem Bankiem.

ZARZĄDZANIE KAPITAŁEM WŁASNYM

Zgodnie z obowiązującym w Polsce Prawem bankowym banki są zobligowane do utrzymywania kapitałów własnych w wielkości adekwatnej do poziomu ponoszonego ryzyka.

Na dzień 31 grudnia 2019 roku kapitał własny Banku wyniósł 7 034 125 tys. zł (31 grudnia 2018 roku: 7 007 052 tys. zł), zaś kapitał regulacyjny uwzględniający pozycje i pomniejszenia określone przez Komisję Nadzoru Finansowego (KNF) wyniósł 5 076 713 tys. zł (31 grudnia 2018 roku: 4 907 581 tys. zł). Taki poziom kapitałów uznawany jest za wystarczający do prowadzenia działalności biznesowej. Poziom kapitału jest regularnie monitorowany przy wykorzystaniu do tego celu współczynnika adekwatności kapitałowej.

Od 2008 roku Bank rozpoczął proces szacowania kapitału wewnętrznego. Dokonano klasyfikacji ryzyk ze względu na kryterium istotności, dla ryzyk zidentyfikowanych jako istotne oszacowano kapitał wymagany do ich pokrycia.

W procesie zarządzania kapitałem Bank określa politykę wypłat przyszłych dywidend dla akcjonariuszy. W procesie tym uwzględnia się szereg czynników, takich jak: zyski Banku, oczekiwania Banku w zakresie przyszłych wyników finansowych, poziom wymogów kapitałowych, a także uwarunkowania podatkowe, regulacyjne i prawne.

Poniższa tabela prezentuje dane finansowe do wyliczenia współczynnika wypłacalności Banku.

Adekwatność kapitałowa*

W wyniku zakończonej inspekcji, w dniu 22 lipca 2019 r. Urząd Komisji Nadzoru Finansowego sformułował zalecenie dotyczące zasad uznawania umów o kompensowaniu zgodnie z art. 296 rozporządzenia CRR. Zalecenie dotyczy konieczności uzyskania przez Bank, odpowiedniego uznania przez KNF umów o kompensowaniu za zgodne z art. 296 rozporządzenia CRR. W protokole poinspekcyjnym KNF, na podstawie przeprowadzonej w ramach inspekcji weryfikacji wybranych umów, nie wniósł uwag do procesu kompensowania przez Bank zobowiązań.

W IV kwartale Bank otrzymał zgodę KNF na uznanie najbardziej znaczącej dla Banku umowy o kompensowaniu za zgodną z art. 296 rozporządzenia CRR. Bank będzie składał dokumentację do KNF dla pozostałych umów o kompensowaniu, w celu uznania ich przez KNF za ograniczające ryzyko. Szacunkowy wpływ na współczynnik TCR umów o kompensowaniu, które na dzień 31/12/2019 r nie są uwzględniane w rachunku adekwatności kapitałowej Banku, z powodu braku uznania ich przez KNF za zgodne z art. 296 rozporządzenia CRR, wynosi 0,4 p.p.

w tys. zł	31.12.2019	31.12.2018
Kapitał podstawowy Tier I	5 072 707	4 907 581
Całkowity wymóg kapitałowy, z tego:	2 391 083	2 373 377
wymóg kapitałowy z tytułu ryzyka kredytowego	1 908 219	1 910 386
wymóg kapitałowy z tytułu ryzyka kontrahenta	95 758	50 713
wymóg kapitałowy z tytułu korekty wyceny kredytowej	26 314	28 466
wymóg kapitałowy z tytułu przekroczenia limitu koncentracji zaangażowań i limitu dużych zaangażowań	-	14 469
suma wymogów kapitałowych z tytułu ryzyka rynkowego	79 847	94 799
wymóg kapitałowy z tytułu ryzyka operacyjnego	280 945	274 544
Współczynnik kapitału podstawowego Tier I	17,0%	16,5%

* Łączny współczynnik kapitałowy obliczony został według zasad określonych w Rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 575/2013 z dnia 26 czerwca 2013 r. w sprawie wymogów ostrożnościowych dla instytucji kredytowych i firm inwestycyjnych, zmieniające rozporządzenie (UE) nr 648/2012 („CRR”).

W 2019 roku jak i w 2018 roku w Banku wystąpiło po jednym przekroczeniu limitów koncentracji zaangażowań na księżdzie bankowej. Obydwa przekroczenia zostały niezwłocznie zredukowane i zgłoszone do KNF.

47. Zdarzenia po dacie bilansowej

Najpoważniejszym czynnikiem ryzyka w pierwszej połowie 2020 roku jest wirus SARS-CoV-2, który wywołuje zakaźną chorobę COVID-19. Po raz pierwszy został zidentyfikowany w Chinach, natomiast bezprecedensowa skala jego rozprzestrzeniania się na kolejne kraje spowodowała, że w dniu 11 marca 2020 roku Światowa Organizacja Zdrowia (WHO) oficjalnie ogłosiła pandemię wirusa. Rozprzestrzenianie się wirusa będzie mieć wpływ na wszystkie duże gospodarki świata, działając na ograniczenie mobilności siły roboczej i konsumentów oraz prowadząc do zaburzeń w łańcuchu dostaw. W rezultacie wzrost gospodarczy w Polsce i wśród jej głównych partnerów handlowych może okazać się znacznie niższy od wcześniejszych przewidywań. Skala spadku wzrostu gospodarczego jest w tym momencie trudna do oszacowania. Z pewnością tak istotne hamowanie gospodarki przełoży się na pogorszenie sytuacji finansowej oraz narastanie problemów płynnościowych głównie sektora małych i średnich przedsiębiorstw. W pierwszym etapie trwania pandemii w Polsce, największy jej negatywny wpływ odczuwają takie branże jak transportowa, turystyczna, odzieżowa czy produkcji sprzętu elektronicznego.

Rząd RP podjął bezprecedensowe kroki w celu ograniczenia rozprzestrzeniania się wirusa w Polsce. Dotyczą one zamknięcia granic kraju dla cudzoziemców, zakaz organizacji zgromadzeń publicznych powyżej 50 osób oraz zamknięcia wszystkich uniwersytetów, szkół oraz przedszkoli. W dniu 20 marca 2020 roku został wprowadzony w Polsce stan epidemii.

Oslabienie wzrostu gospodarczego oraz utrzymująca się niepewność będą miały negatywny wpływ na wolumen sprzedawanych kredytów zarówno dla klientów detalicznych i instytucjonalnych. W konsekwencji przełoży się to na niższe przychody odsetkowe, które stanowią najważniejsze źródło przychodów Banku. Jednocześnie w dniu 18 marca 2020 roku, Narodowy Bank Polski obniżył stopę referencyjną o 50 punktów bazowych (do najniższego poziomu w historii: 1,00%) co przełoży się na niższą marżę produktów kredytowych oraz na niższą rentowność obligacji skarbowych. Wspomniane pogorszenie sytuacji finansowej kredytobiorców – klientów Banku wpłynie negatywnie na wynik z tytułu odpisów. W efekcie powyższe czynniki mogą mieć negatywny wpływ na rentowność i bazę kapitałową sektora bankowego. Z drugiej strony, w celu podtrzymania popytu na kredyt wśród klientów detalicznych, Bank w sposób bardziej zintensyfikowany skupi się na sprzedaży kredytów poprzez kanały zdalne, co może pozytywnie wpłynąć na bazę kosztową Banku.

W celu ograniczenia skutków pandemii dla polskiej gospodarki został powołany szereg inicjatyw ze strony Narodowego Banku Polskiego, Komisji Nadzoru Finansowego, Rządu RP oraz Związków Banków Polskich (przedstawiciela banków). W dniu 16 marca 2020 roku, Zarząd Narodowego Banku Polskiego („NBP”) ogłosił, że wprowadza instrumenty zasilające banki w płynność. Z jednym z tych narzędzi jest pierwszy w historii NBP program luzowania ilościowego („quantitative easing program”), polegający na skupowaniu obligacji skarbowych na rynku wtórnym, wprowadzeniu kredytu wekslowego w celu refinansowania kredytów udzielanych przez banki przedsiębiorstwom sektora niefinansowego oraz przeprowadzaniu operacji zasilające banki w płynność tzw. operacje repo.

W dniu 18 marca 2020 roku Komisja Nadzoru Finansowego („KNF”) powołała Pakiet Impulsów Nadzorczych wzmacniający odporność polskiego sektora bankowego i możliwość finansowania gospodarki. Propozycja KNF opiera się w następujących obszarach: rezerw i klasyfikacji ekspozycji kredytowych, buforów kapitałowych, norm płynności oraz na działaniach w zakresie bieżącego nadzoru. Jednocześnie w tym samym dniu Ministerstwo Finansów wydało rozporządzenie uchylające rozporządzenie w sprawie bufora ryzyka systemowego (wcześniej bufor ten dla Banku wynosił 2,83%, z kolei dla Grupy 2,84%).

W dniu 18 marca 2020 roku rząd RP przedstawił założenia do pakietu antykryzysowego przeznaczonego dla przedsiębiorców i pracowników. Tarcza antykryzysowa obejmuje 5 filarów: bezpieczeństwo pracowników, finansowanie przedsiębiorstw, ochrona zdrowia, wzmocnienie systemu finansowego i program inwestycji publicznych.

Jednocześnie Związek Banków Polskich („ZBP”) ogłosił działania pomocowe ze strony banków, które dotyczą głównie odroczenia rat kapitałowo – odsetkowych lub rat kapitałowych przez okres trzech miesięcy i automatycznie wydłużenie o ten sam okres łącznego okresu spłaty kredytu („wakacje kredytowe”).

Obecne działania Banku wpisując się w inicjatywy sektorowe dotyczą wprowadzenia specjalnej oferty dla klientów, których pracodawcy zostali dotknięci epidemią COVID-19. W ramach tej oferty, klienci detaliczni mogą skorzystać z programu odroczenia spłat do 3 rat kredytowych. Dodatkowo, Bank umożliwiła dokonowywanie płatności zbliżeniowych w terminalach POS wszystkimi kartami płatniczymi Citi Handlowy do 100 zł bez konieczności wprowadzenia kodu PIN (dotychczas 50 zł). Dla Banku bezpieczeństwo klientów jest priorytetem, dlatego oferuje bankowość internetową Citibank Online i aplikację mobilną Citi Mobile, które są dostępne 24/7 i dzięki którym klienci wykonują bieżące operacje bankowe bez konieczności wychodzenia z domu.

Na moment publikacji raportu rocznego, niemożliwe jest skwantyfikowanie wpływu trwającej pandemii oraz powyżej wymienionych pakietów stabilizujących na sytuację finansową i działalność biznesową Banku oraz całego sektora bankowego. Niemniej jednak sytuacja płynnościowa i kapitałowa Grupy pozostaje dobra. Pojawiające się propozycje legislacyjne podlegają stałemu monitoringowi i ocenie Banku.

Bank posiada i wdraża odpowiednie plany, rozwiązania infrastrukturalne i organizacyjne, aby zapewnić ciągłość działania i wykonywania funkcji krytycznych. Prowadzony jest stały monitoring i ocena rozwoju sytuacji epidemiologicznej na szereg wymiarów działalności Banku jak również współpraca z instytucjami nadzorczymi w celu zachowania stabilności sektora finansowego.

Po dniu 31 grudnia 2019 roku nie wystąpiły inne zdarzenia, nieujęte w tym sprawozdaniu finansowym, mogące w znaczący sposób wpłynąć na wyniki Banku.

podpisy Członków Zarządu

25.03.2020 roku Data	Sławomir S. Sikora Imię i nazwisko	Prezes Zarządu Stanowisko/funkcja
25.03.2020 roku Data	Natalia Bożek Imię i nazwisko	Wiceprezes Zarządu Stanowisko/funkcja
25.03.2020 roku Data	Maciej Kropidłowski Imię i nazwisko	Wiceprezes Zarządu Stanowisko/funkcja
25.03.2020 roku Data	Barbara Sobala Imię i nazwisko	Wiceprezes Zarządu Stanowisko/funkcja
25.03.2020 roku Data	James Foley Imię i nazwisko	Członek Zarządu Stanowisko/funkcja
25.03.2020 roku Data	Katarzyna Majewska Imię i nazwisko	Członek Zarządu Stanowisko/funkcja